

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 1 Ansøgningsvejledning fra SEP-pulje og Grøn Superpulje

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen og KL af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen, Sirid Sif Bundgaard, Malthe Jacobsen og
Christina Ellegaard Fich

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

ANSØGNINGSVEJLEDNING

1. marts 2013
J.nr. 3401/1001-4464
Ref. BJK

Ansøgning om tilskud fra puljen til strategisk energiplanlægning i kommunerne

INDHOLD

1. Introduktion
2. Forudsætninger for at kunne modtage tilskud fra puljen
3. Udvælgelseskriterier
4. Ansøgningsformalia og ansøgningsfrister

1. INTRODUKTION

Af den energipolitiske aftale af 22. marts 2012 fremgår:

Der oprettes en pulje på samlet 19 mio. kr. i 2013-2015 til at fremme partnerskaber om strategisk energiplanlægning mellem kommuner, lokale virksomheder og energiselskaber samt forbedre samspillet mellem statens, regionernes og kommunernes indsats og understøtte den kommunale planlægning og den borgernære indsats. Den statslige involvering understøttes (derudover) med i alt 4,8 mio. kr.

Energistyrelsen inviterer hermed interesserede parter til at søge om tilskud fra puljen. For at komme i betragtning skal man indsende en ansøgning.

Strategisk energiplanlægning i kommunerne (SEP) defineres som følger:

Den strategiske energiplan er et planlægningsværktøj, som giver kommunerne mulighed for at planlægge de lokale energiforhold til et mere fleksibelt og energieffektivt energisystem med henblik på, at potentialet for omstilling til mere vedvarende energi og energibesparelser udnyttes på en måde, som er den samfundsmæssigt mest energieffektive.

SEP-konceptet omfatter alle former for energiforbrug og energiforsyning inden for kommunernes geografiske område. SEP er i sit udgangspunkt helhedsorienteret og langsigtet og tilvejebringer et grundlag for kommunernes prioritering af deres indsats de kommende år. SEP fokuserer på strategiske valg og indsats, og samarbejde mellem myndigheder og aktører er

en nødvendig forudsætning. Det er frivilligt for kommunerne, om de vil gennemføre en strategisk energiplanlægning.

Formålet med at gennemføre strategisk energiplanlægning i kommunerne er, set fra statens side, at kommunerne - gennem deres planlægning og administration - understøtter den langsigtede omstilling af energisystemet væk fra fossile brændsler, herunder understøtter realiseringen af energiaftalen af 22. marts 2012. Kommunerne har samtidig en egeninteresse i at fremme grøn vækst lokalt, at fremme en klima- og miljøvenlig energiforsyning, sikre stabile energipriser m.v.

Med udgangspunkt i energiaftalen gennemføres en række statslige analyser inden udgangen af 2013. Det drejer sig om analyser af energirenovering af den eksisterende bygningsmasse, fjernvarmens rolle i den fremtidige energiforsyning, den fremtidige anvendelse af gasinfrastrukturen, indpasning af stigende mængder vindkraft i el-systemet, anvendelse af bioenergi, overskudsvarme og geotermisk energi samt fremme af energieffektive køretøjer og infrastruktur til el-biler m.v.

Resultaterne af denne statslige analyseindsats forventes at etablere en væsentlig del af grundlaget for kommunal og tværkommunal energiplanlægning de kommende år og vil således også etablere en række forudsætninger for de projekter, der støttes gennem puljen. Omvendt vil de erfaringer, der høstes gennem puljen, være værdifulde at inddrage i den fremtidige statslige energiplanlægning.

Der er brug for, at indsatsen på statslig og kommunalt niveau koordineres. KL og Energi styrelsen har som følge heraf taget initiativ til Partnerskabet "Omstilling af energien i kommunerne" med det sigte at fremme samarbejdsrelationer mellem forskellige energiaktører, at understøtte den strategiske energiplanlægning i kommunerne samt at fremme en omstilling til et energisystem, uafhængigt af fossile brændsler.

2. FORUDSÆTNINGER FOR AT KUNNE MODTAGE TILSKUD FRA PULJEN

2.1. Minimumskrav til projektansøgningen

Det fremgår af energiaftalen af 22. marts 2012, at puljen skal "*fremme partnerskaber om strategisk energiplanlægning mellem kommuner, lokale virksomheder og energiselskaber samt forbedre samspillet mellem statens, regionernes og kommunernes indsatser og understøtte den kommunale planlægning og den borgernære indsats*".

Disse intentioner forudsætter en kommunal forankring af projekterne. For at sikre den kommunale forankring skal der deltage mindst en kommune som projektdeltager i alle projekter, der får tilskud.

Det er endvidere en forudsætning, at øvrige aktører - der har en rolle i det konkrete partnerskab om strategisk energiplanlægning - indgår i ansøgningen, eksempelvis regioner, energiselskaber, private og offentlige virksomheder, organisationer, vidensinstitutioner eller NGO'er. Der skal derfor etableres et partnerskab i form af et konsortium, hvor alle relevante aktører indgår for at kunne løse planlægningsopgaven tilfredsstillende.

Energistyrelsen offentliggjorde i april 2012 en vejledning i de første skridt i strategisk energiplanlægning (kortlægningsmetoder og datafangst). Energistyrelsen offentliggør i foråret 2013 en vejledning, der vil rådgive i de næste skridt i planlægningen (projektanalyser og scenarier for kommunen som geografisk enhed). Vejledningen vil blive suppleret med cases, der eksemplificerer analyser af udvalgte dele af energisystemet.

Det vil være en forudsætning for at opnå støtte, at Energistyrelsens vejledninger vil blive anvendt og afprøvet – i den udstrækning, at det er relevant i den konkrete planlægningsopgave - med henblik på, at styrelsen kan få feed-back og justere og videreudvikle vejledningerne, hvor der er behov herfor.

Endelig er der krav om medfinansiering. Hvert projekt kan modtage et statsligt tilskud på 50 pct., dog højst 2,5 mio. kr.

I forhold til EU's statsstøtteregele forudsættes det, at den støtte, der måtte kanaliseres ud til de enkelte virksomheder via partnerskaberne, vil holde sig inden for beløbsgrænserne i medfør af EU's de minimis-regle. Det indebærer, at der vil være et samlet loft på 200.000 euro over tre regnskabsår på den offentlige støtte som den enkelte virksomhed vil kunne opnå via partnerskabet. Heri skal medregnes den øvrige de minimis-støtte, som virksomhederne i øvrigt måtte opnå, også uden for partnerskabet.

I det omfang, at partnerskaberne får brug for indhentning af konsulentbistand eller andre tjenesteydelser i forbindelse med projekterne, forudsættes det, at partnerskaberne vil følge de gældende udbudsregle, herunder EU's udbudsregle, som offentlige myndigheder skal følge.

2.2. Krav til projektgennemførelsen

Der vil blive sikret en faglig og tidsmæssig koordinering af gennemførelsen af de støttede projekter. Formålet hermed vil være at opnå erfaringsudveksling og mulige synergigevinster mellem projekterne og for at reducere omfanget af dobbeltarbejde.

Projektperioden vil for alle projekter forløbe fra 1. januar 2014 – 1. juli 2015.

I projektperioden afholdes tre seminarer (ca. 1.04. 2014, ca. 1.10. 2014 samt ca. 1.04. 2015). Derudover afholdes en afsluttende konference i efteråret 2015.

Alle støttede projekter er forpligtede til gennem projektperioden at bidrage med statusoplysninger om deres projekt og til at rapportere på seminarerne og den afsluttende konference. Der vil i tilsagnsskrivelsen fra Energistyrelsen blive stillet krav til delrapportering, der følger en nærmere angivet tidsplan. Delrapporter og den afsluttende projektrapport vil blive gjort offentligt tilgængelige, eksempelvis på en IT-plattform, hvor de støttede projekter kan "mødes" og finde informationer fra de øvrige projekter.

KL og Energistyrelsen vil som en del af den indgåede partnerskabsaftale sørge for den praktiske koordinering af dette forløb.

I efteråret 2015 vil resultaterne af forsøgene med strategisk energiplanlægning blive opsummeret, så erfaringerne efterfølgende kan stilles til rådighed for alle kommuner. Der vil endvidere blive gennemført en slutevaluering af forsøgene. Til brug for denne evaluering af pro-

grammet vil de støttede projekter blive bedt om at evaluere den gennemførte proces og hvilke resultater, der er opnået.

Energistyrelsen forbeholder sig ret til at stille nærmere krav til formatet på slutrapporteringen, der afleveres pr. 1.07.2015 samt at indhente supplerende oplysninger i efteråret 2015 hvis behov.

3. UDVÆLGELSESKRITERIER

3.1. Afprøvning af forskellige kombinationer af energimæssige og tværgående prioriteringer

Der vil i udvælgelsen af projekter blive lagt vægt på, at så mange som muligt af nedennævnte energifaglige og tværgående prioriteringer bliver repræsenteret i det samlede program.

3.2. Energifaglige prioriteringer ved udvælgelsen af projekter

Puljen yder tilskud til at udvikle og afprøve strategisk energiplanlægning, der iværksættes i én kommune eller for en gruppe af kommuner. Der vil blive lagt vægt på, at puljen anvendes til at fremme tværkommunalt samarbejde, f.eks. i forbindelse med koordinering af anvendelse af lokale, begrænsede ressourcer eller koordinering af fjernvarmeudbygning på tværs af kommunegrænserne. Der lægges vægt på, at det samlede program for puljens anvendelse indeholder planlægningsopgaver, der omfatter forskellige kommunetyper (de store bykommuner, øvrige bykommuner, kommuner med store landområder m.v.), da planlægningsvilkårene er meget forskellige, afhængig af kommunetype.

Der kan i ansøgningerne fokuseres på hele omstillingen af energien, eller der kan fokuseres på udvalgte dele af energisystemet, men analyser af dele af energisystemet bør i givet fald tænkes ind i det samlede energisystem for at undgå suboptimeringer. Der vil blive lagt vægt på en begrundelse for det valgte fokus, herunder hvor de største muligheder vurderes at være for at omstille energien i kommunen, og hvordan de lokale forudsætninger vurderes at være for at sikre en gennemførelse af omstillingen.

Med henblik på at få en dækning af forskellige planlægningsopgaver skal ansøgningen angive, hvilke dele af energisystemet, der indgår i projektet, eller om en analyse af hele omstillingen indgår i planlægningsopgaven. Projekterne skal omfatte én eller flere af følgende brede problemstillinger (1-5), der emnemæssigt er delvis overlappende:

1. Reduktion af energiforbruget i offentlige og private virksomheder samt husholdninger
2. Reduktion af energiforbrug og omstilling af el- og varmforsyning i centrale kraftvarmeområder
3. Reduktion af energiforbrug og omstilling af el- og varmforsyning i øvrige fjernvarmeområder og i individuelt forsynede områder
4. Reduktion af energiforbrug og anvendelse af nye drivmidler i transportsektoren
5. Analyse af den samlede energiomstilling, f.eks. i forbindelse med at fastlægge klima- og energimål for kommunen/kommunerne.

Reduktion af energiforbruget kan både være et resultat af energibesparelser i slutanvendelsen og af energieffektiviseringer i energiforsyningssystemet. Der vil i omstillingen af el- og varmforsyningen være fokus på optimal udnyttelse og indpasning af en række vedvarende og lokale energikilder, herunder halm, træ, affald, biogas, vind- og solenergi, geotermisk energi og anden omgivelsesvarme samt industriel overskudsvarme. Der bør endvidere i alle projekter – hvor det er relevant - være fokus på at øge fleksibiliteten i energisystemet. Med fleksibilitet i energisystemet i det valgte geografiske område indgår på den ene side, i hvor høj grad energiforbruget har mulighed for at tilpasse sig til den fluktuerende del af energiforsyningen, og på den anden side i hvor høj grad energiforsyningen kan tilpasse sig det aktuelle forbrugsmønster.

Projektansøgningerne kan lægge vægten på forskellige faser i energiplanlægningen (kortlægning, analyse og scenarier, offentlighedsinddragelse, prioritering, implementeringsmodel, handlingsplan m.v.). Det vil være et plus, hvis der i projektet indgår udvikling og afprøvning af planlægningsmetoder / værktøjer, som kan anvendes af andre projekter efterfølgende. Mange kommuner har fokus på, at strategisk energiplanlægning kan medvirke til at identificere mulighederne for at fremme beskæftigelse og grøn vækst lokalt. Hvis der er planer om et sådant samfundsmæssigt fokus, kan det med fordel fremhæves i projektansøgningen, da det ligeledes kan have generel interesse.

3.2. Tværgående prioriteringer ved udvælgelsen af projekter

Der vil blive lagt vægt på, at projekterne udvikler og/eller afprøver samarbejdsmodeller og rollefordelinger. Projekterne skal fokusere på ét eller flere af nedenstående forhold (A-E):

- A. Samspil mellem statens, regionernes og kommunernes indsatser
- B. Tværkommunalt samarbejde
- C. Samarbejde mellem kommunen, lokale virksomheder og energiselskaber
- D. Samspil mellem kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning
- E. Borgernær indsats
- F. Politisk ejerskab

Endvidere vil der blive lagt vægt på, hvor økonomisk fordelagtigt tilbuddet er.

4. ANSØGNINGSFORMALIA OG ANSØGNINGSFRISTER

4.1. Formalia

Energistyrelsen forestår administrationen af puljen på de 19 mio. kr. og vil samarbejde med KL om at gennemføre programmet som beskrevet ovenfor. KL deltager endvidere i forbehandling af ansøgninger.

Projekter, der ønsker at søge om tilskud fra puljen til strategisk energiplanlægning, skal danne et partnerskab (konsortium). Det skal fremgå af ansøgningen, hvilke partnere, der indgår, og hvem, der er leder af partnerskabet, og alle partnere skal underskrive ansøgningen. Det skal oplyses, hvem der er ansvarlig kontaktperson for partnerskabet.

En ansøgning består af et udfyldt ansøgningsskema med bilag. Vedlagt ansøgningsskema. Ansøgere skal nøje følge restriktionerne i forhold til sideantal. Ansøgningen må maksimalt

fylde 10 sider, og der må maksimalt indsendes 10 siders bilag med uddybende projektbeskrivelse, korte CV'er, detaljeret projektbudget, opdelt på de enkelte partnere, og evt. andre oplysninger, som ansøgerne måtte finde relevante at oplyse.

4.2. Ansøgningsfrister

Der vil blive to ansøgningsrunder i 2013.

Ansøgningsrunde 1 gennemføres for de projekter, der allerede er langt i dannelse af partnerskab og projektdefinering samt sikring af medfinansiering, og hvor man lokalt gerne ser en stillingtagen til projektet i indeværende kommunale valgperiode.

Ansøgningsrunde 2 gennemføres for de projekter, der ikke er så langt i dannelse af partnerskab og projektdefinering samt sikring af medfinansiering, og derfor først har mulighed for at indsende ansøgning i efteråret 2013.

Ansøgningsrunde 1:

- Frist for indsendelse af ansøgninger til puljen: 3.06.2013
- Udstedelse af betingede tilsagn/afslag: 2.09.2013
- Udstedelse af endelige tilsagn, når der foreligger en finanslov for 2014
- Igangsættelse: 1.01.2014

Tilsagn pr. 2. september 2013 vil blive givet under betingelse af, at puljen kommer til at indgå i Finansloven for 2014.

Ansøgningsrunde 2:

- Frist for indsendelse af ansøgninger til puljen: 4.11.2013
- Udstedelse af tilsagn, når der foreligger en finanslov for 2014
- Igangsættelse: 1.01.2014

Ansøgning skal sendes til:

forsyningsekr@ens.dk

Evt. spørgsmål rettes til:

Bjarne Juul-Kristensen
Tlf. 33 92 67 52
bjk@ens.dk

Troels Hartung
Tlf. 33 92 78 16
trh@ens.dk

15. oktober 2013
J.nr. 3401/1001-6635
Ref. BJK

ANSØGNINGSVEJLEDNING

Ansøgning om tilskud fra den grønne superpulje på Klima-, Energi- og Bygningsområdet

- Partnerskaber om pilotprojekter for kommunale klimaindsatser

INDHOLD

1. Introduktion
2. Forudsætninger for at kunne modtage tilskud fra puljen
3. Udvælgelseskriterier
4. Ansøgningsformalia og ansøgningsfrister

1. INTRODUKTION

I den energipolitiske delaftale af 26. juni 2013 mellem regeringen og Enhedslisten om den grønne superpulje¹ er der afsat 6 mio. kr. til etablering af ét til to partnerskaber med kommuner, der går foran på klimaområdet.

Energistyrelsen inviterer hermed interesserede parter til at søge tilskud til ”Partnerskaber om pilotprojekter for kommunale klimaindsatser”. For at komme i betragtning skal man indsende en ansøgning.

¹Følgende fremgår af aftaleteksten af 26. juni 2013:

”Der er brug for pilotindsatser og nye paradigmer inden for den næste generation af klimaindsatser, især inden for strukturelle indsatser på områder som affald, bygninger, transport og landbrug samt sammenhængende vedvarende energisystemer. Der indgås derfor ét til to partnerskaber med kommune(r), der går foran på klimaområdet. Indsatser på tværs af sektorerne, indsatser fokuseret på et mere ressourceeffektivt forbrug, herunder erfaringer med grønne indkøb, igangværende arbejde med alternative afgiftsstrukturer og andet, kan indgå i partnerskaberne. Der sigtes mod såvel udviklingsprojekter som forsøg og almindelig erfaringsopsamling, herunder barrierer for en optimal klimaindsats. Partnerskabernes resultater kan indgå i regeringens arbejde med udvikling af strategisk energiplanlægning i samarbejde med kommunerne og vil bl.a. blive formidlet gennem den kommunale klimaguide og den igangværende revision af CO₂-beregningen, som alle kommuner i Danmark kan trække på”.

Puljen udmøntes til pilotprojekter i to kommuner, der ønsker at være foregangskommune i at forberede og demonstrere en omstilling af energiforsyningen til at blive helt uafhængig af fossile brændsler. Mulighederne for energiomstillingen afhænger i høj grad af, i hvor høj grad en kommunes energiforsyning hænger sammen med nabokommunernes. Der ønskes derfor gennemført ét pilotprojekt i en ”Ø-kommune” og ét pilotprojekt i en ”almindelig kommune”. I denne sammenhæng defineres en ”Ø-kommune” som en kommune med en begrænset energiuudveksling med nabokommunerne, mens en ”almindelig kommune” defineres som en kommune, hvor kommunens energiforsyning i højere grad er integreret med nabokommunerne.

Med støtte til to pilotprojekter inden for en beløbsramme på 6 mio. kr. er det selvsagt ikke muligt at få gennemført fuldstændig uafhængighed af fossile brændsler i fuld skala i de to kommuner. Fokus ønskes derfor i stedet for lagt på en strategisk analyse af, hvordan fossilfriheden kan opnås hensigtsmæssigt og effektivt, suppleret med forberedelse – og evt. i begrænset grad gennemførelse - af efterfølgende konkrete demonstrationsprojekter, der illustrerer dele af en udviklet strategi. På baggrund heraf er der et godt grundlag for at vurdere, hvordan gennemførelsen af strategien kan opskaleres til andre kommuner, ligesom muligheder og behov for ekstern støtte kan kortlægges. Med denne strategiske tilgang er det relevant at koordinere pilotprojektet med puljen til strategisk energiplanlægning, som ligeledes fokuserer på udvikling af kommunale energistrategier. Interesserede kommuner kan dermed i samarbejde med relevante aktører (energiselskaber, virksomheder, vidensinstitutioner, nabokommuner m.v.) søge om tilskud til at gennemføre et pilotprojekt for uafhængighed af fossile brændsler.

”Ø-kommuner” i Danmark er alle fysisk koblet op på et landsdækkende el-system med større eller mindre grænser for overførelseskapaciteten i el-kablet til én eller flere nabokommuner. En analyse af mulighederne for en omkostningseffektiv omstilling til en fossilfri energiforsyning vil derfor i en ”Ø-kommune” kræve en analyse af samspillet med resten af el-systemet. I en ”almindelig kommune” vil det være nødvendigt med en analyse af samspillet med både el-, gas og fjernvarmeforsyningen samt den kollektive transport i nabokommunerne.

Kommunernes rammevilkår på energiområdet er vigtige for mulighederne for, at kommunerne kan understøtte den grønne omstilling. Det ønskes derfor, at de to pilotprojekter indeholder vurderinger af hidtidige kommunale erfaringer med at fremme den grønne omstilling, og hvor konkrete barrierer for den kommunale indsats identificeres med henblik på at foreslå evt. ændringer.

Nærværende invitation er koordineret med udmøntningen af puljen i energiaftalen til at fremme partnerskaber om strategisk energiplanlægning (SEP-puljen).

2. FORUDSÆTNINGER FOR AT KUNNE MODTAGE TILSKUD FRA PULJEN

2.1. Minimumskrav til projektansøgningerne

Kommunale klimaindsatser forudsætter en kommunal forankring af projekterne. For at sikre den kommunale forankring skal den pågældende kommune i de to pilotprojekter naturligvis deltage som medansøger.

Det er endvidere en forudsætning, at øvrige aktører - der har en rolle i de to pilotprojekter – indgår i ansøgningerne, eksempelvis energiselskaber, private og offentlige virksomheder, nabokommuner, organisationer, vidensinstitutioner, NGO'er. Der skal derfor etableres et part-

nerskab i form af et konsortium, hvor alle relevante aktører indgår for at kunne løse planlægningsopgaven tilfredsstillende.

Energistyrelsen offentliggjorde i april 2012 en vejledning i de første skridt i strategisk energiplanlægning (kortlægningsmetoder og datafangst). Energistyrelsen har netop offentliggjort en næste vejledning, der vil rådgive i de næste skridt i planlægningen (projektanalyser og scenarier for kommunen som geografisk enhed. Det vil være en forudsætning for at opnå støtte, at Energistyrelsens vejledninger vil blive anvendt og afprøvet – i den udstrækning, at det er relevant i de konkrete planlægningsopgaver - med henblik på, at styrelsen kan få feed-back og justere og videreudvikle vejledningerne, hvor der er behov herfor.

Endelig er der krav om medfinansiering. Hvert af de to pilotprojekter kan modtage et statsligt tilskud på 50%, dog højst 3,0 mio. kr.

I forhold til EU's statsstøtteregele forudsættes det, at den støtte, der måtte kanaliseres ud til de enkelte virksomheder via partnerskaberne, vil holde sig inden for beløbsgrænserne i medfør af EU's de minimis-regle. Det indebærer, at der vil være et samlet loft på 200.000 euro over tre regnskabsår på den offentlige støtte som den enkelte virksomhed vil kunne opnå via partnerskabet. Heri skal medregnes den øvrige de minimis-støtte, som virksomhederne i øvrigt måtte opnå, også uden for partnerskabet.

I det omfang, at partnerskaberne får brug for indhentning af konsulentbistand eller andre tjenesteydelser i forbindelse med projekterne, forudsættes det, at partnerskaberne vil følge de gældende udbudsregle, herunder EU's udbudsregle, som offentlige myndigheder skal følge.

2.2. Krav til projektgennemførelsen

Der vil blive sikret en faglig og tidsmæssig koordinering af gennemførelsen af de støttede projekter. Formålet hermed vil være at opnå erfaringsudveksling og mulige synergigevinster mellem de to pilotprojekter og de øvrige støttede projekter fra puljen om strategisk energiplanlægning og for at reducere omfanget af dobbeltarbejde.

Projektperioden vil for begge pilotprojekter forløbe fra 1. januar 2014 – 1. juli 2015.

I projektperioden afholdes tre seminarer (ca. 1.04. 2014, ca. 1.10. 2014 samt ca. 1.04. 2015). Derudover afholdes en afsluttende konference i efteråret 2015.

De støttede projekter er forpligtede til gennem projektperioden at bidrage med statusoplysninger om deres projekt og til at rapportere på seminarerne og den afsluttende konference. Der vil i tilsagnsskrivelsen fra Energistyrelsen blive stillet krav til delrapportering, der følger en nærmere angivet tidsplan. Delrapporter og den afsluttende projektrapport vil blive gjort offentligt tilgængelige, eksempelvis på en IT-plattform, sammen med de øvrige støttede projekter fra puljen om strategisk energiplanlægning.

KL og Energistyrelsen har indgået Partnerskabet "Omstilling af energien i kommunerne" med det sigte at fremme samarbejdsrelationer mellem forskellige energiaktører, at understøtte den strategiske energiplanlægning i kommunerne samt at fremme en omstilling til et energisystem, uafhængigt af fossile brændsler. KL og Energistyrelsen vil som en del af

den indgåede partnerskabsaftale sørge for den praktiske koordinering af projektgennemførelse for de to pilotprojekter sammen med de øvrige støttede projekter.

I efteråret 2015 vil resultaterne af forsøgene med strategisk energiplanlægning blive opsummeret, så erfaringerne efterfølgende kan stilles til rådighed for alle kommuner. Der vil endvidere blive gennemført en slutevaluering af pilotprojekterne. Til brug for denne evaluering af programmet vil de støttede projekter blive bedt om at evaluere den gennemførte proces og hvilke resultater, der er opnået.

Energistyrelsen forbeholder sig ret til at stille nærmere krav til formatet på slutrapporteringen, der afleveres pr. 1.07.2015 samt at indhente supplerende oplysninger i forbindelse med behandlingen af ansøgningerne, under projektførelsen og i forbindelse med evalueringen hvis behov.

3. UDVÆLGELSESKRITERIER

I projektansøgningen skal angives og begrundes, om ansøgerkommunen er en "ø-kommune" eller en "almindelig kommune". Der vil blive udvalgt én "ø-kommune" og én "almindelig" kommune.

Ved udvælgelsen af pilotprojekter vil der blive lagt vægt på, hvordan analyserne af mulighederne for en omkostningseffektiv omstilling til en fossilfri energiforsyning planlægges tilrettelagt, og hvilke elementer, der planlægges at indgå i analyserne. Heri indgår en analyse af spillet med nabokommunernes energiforsyning. Endvidere vil blive lagt vægt på en beskrivelse af, hvordan konkrete demonstrationsprojekter forberedes.

Kommunernes rammevilkår på energiområdet er vigtige for mulighederne for, at kommunerne kan understøtte den grønne omstilling. Det ønskes derfor, at de to pilotprojekter indeholder vurderinger af hidtidige kommunale erfaringer med at fremme den grønne omstilling, og hvor konkrete barrierer for den kommunale indsats identificeres med henblik på at foreslå evt. ændringer.

Det er vanskeligt at reducere afhængigheden af fossile brændsler på transportområdet. Med henblik på at udvikle nye idéer til, hvordan denne afhængighed kan reduceres, kan transportsektoren gives en særlig prioritet i pilotprojekterne.

Endelig vil der blive lagt vægt på, hvor økonomisk fordelagtigt tilbuddet er.

4. ANSØGNINGSFORMALIA OG ANSØGNINGSFRISTER

4.1. Formalia

Energistyrelsen forestår administrationen af superpuljen på 6 mio. kr. og vil samarbejde med KL om at gennemføre programmet som beskrevet ovenfor. KL deltager endvidere i forhandling af ansøgninger.

Projekter, der ønsker at søge om tilskud fra superpuljen, skal danne et partnerskab (konsortium). Det skal fremgå af ansøgningen, hvilke partnere, der indgår, og hvem, der er leder af partnerskabet, og alle partnere skal underskrive ansøgningen. Det skal oplyses, hvem der er ansvarlig kontaktperson for partnerskabet.

En ansøgning består af et udfyldt ansøgningsskema med bilag. Vedlagt ansøgningsskema. Ansøgningen bør maksimalt fylde 10 sider (eksklusiv partnerskabserklæringer). Bilag med uddybende projektbeskrivelse, korte CV'er, detaljeret projektbudget, opdelt på de enkelte partnere, og evt. andre oplysninger, som ansøgerne måtte finde relevante at oplyse, bør ligeledes holde sig inden for andre 10 sider.

4.2. Ansøgningsfrist og aflevering af ansøgning

Frist for indsendelse af ansøgninger til superpuljen er således **mandag d. 25. november 2013**. Stillingtagen til ansøgningerne forventes inden udgangen af 2013.

Da der i forvejen er annonceret en anden ansøgningsrunde til SEP-puljen i dette efterår, og da både ansøgermålgruppe og pilotprojekternes karakter (strategiprojekter) er den samme som for puljen til strategisk energiplanlægning, vil behandlingen af ansøgninger til den grønne superpulje blive koordineret med behandlingen af anden ansøgningsrunde for SEP-puljen.

Ansøgning skal sendes elektronisk til: bjk@ens.dk og lhv@ens.dk

Evt. spørgsmål rettes til:

Bjarne Juul-Kristensen
Tlf. 33 92 67 52
bjk@ens.dk

Laura Huntington
Villemoes
Tlf. 33 92 75 50
lhv@ens.dk

Troels Hartung
Tlf. 33 92 78 16
trh@ens.dk

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 2

Statusnotater fra gennemgang af statusrapporter SR1, SR2 og SR3

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen og KL af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen og Sirid Sif Bundgaard

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

NOTAT

9. juli 2014
J.nr. 2017/2056-0007
Forsyning
Ref. BJK / /EA Energianalyse

Tilbagemeldinger på Statusrapport 1 (SR1)

1. Indledning

Dette notat samler op på første statusrapport (SR1) fra de 14 støttede projekter under SEP-puljen og under Super-puljen (tilsammen omtalt som ”puljeprojekterne”). Fokus i dette notat er dels at give projekterne feedback på brugen af skabelonen for statusrapporteringen samt at samle op på generelle temaer i forhold til udfordringer og læringspunkter.

Puljeprojekterne gennemføres i perioden 1. januar 2014 til 15. september 2015. Overordnet set viser alle projekter ifølge deres første statusrapport god fremdrift efter de tre første måneder i projektperioden. Dette indtryk understøttes af oplæg og diskussioner fra seminaret 1. april 2014.

SR1 dækker perioden 1. januar 2014 – 31. marts 2014.

2. Form og formalia

Alle projekter har indleveret den første statusrapport, og alle projekter på nær et enkelt har udfyldt alle punkter i skabelonen. Generelt har statusrapporterne det forventede omfang, omend enkelte emner kan præciseres i de følgende statusrapporter. Der er ingen af statusrapporterne, der har vedlagt opdaterede projektplaner som følge af beslutninger taget i de første måneder i projektperioden. Denne første gang er heller ikke vedlagt faglige delrapporter.

Senere i projektforsløbet ønskes faglige delrapporter vedlagt som bilag til statusrapporterne.

3. Tidsplan

To tredjedele af projekterne følger deres tidsplan og har gennemført de planlagte aktiviteter, mens den sidste tredjedel er lidt forsinket, noget forsinket eller har udskudt aktiviteter. Projekterne bør generelt være opmærksomme på, om der er afvigelser mellem deres oprindelige plan og den faktiske fremdrift og gøre rede for årsager til dette i statusbeskrivelsen.

Der opfordres generelt til, at den oprindelige tidsplan opdateres i de følgende statusrapporter, således at den er retvisende for den nye status, og at eventuelle afvigelser bliver kommenteret og begrundet. Der opfordres desuden til, at eventuelle muligheder og risici for at indhente den oprindelige tidsplan vurderes i feltet ”Næste skridt”.

4. Formål – Succeskriterier – Resultater

En klar rød tråd fra formål til succeskriterier og videre til resultater er et nyttigt styringsværktøj i et projekts arbejdsproces. De tre elementer hænger tæt sammen og afspejler forskellige niveauer af mål. Formålet beskriver *hvorfor* projektet initieres, resultatmålene *hvordan* projektet planlægges realiseret og succeskriterierne indikerer *ambitionsniveauet*.

Et eksempel: Det er et formål at øge informationsniveauet til projektmedarbejderne om aktiviteter og beslutninger i forbindelse med projektet. Et resultat kunne være at oprette en fælles, intern hjemmeside, og et succeskriterium, at 80% af medarbejderne oplever hjemmesiden som deres primære informationskanal til de beslutninger, der træffes centralt.

Indtrykket fra gennemgangen af SR1 er, at den røde tråd ikke er helt klar i alle puljeprojekterne.

Succeskriterier kan omfatte både kvantitative og kvalitative kriterier, dog bør de alle være konkrete: Klare succeskriterier er et vigtigt styringsværktøj i arbejdsprocessen og kan bidrage væsentligt til iscenesættelsen af en succes. Et samarbejde i det enkelte projektteam omkring formuleringen af succeskriterier kan desuden bidrage positivt til den fælles forventningsafstemning mht. både projektforløb og -resultater.

Fælles for flere af projekterne er, at de tre-fem hovedsucceskriterier er forholdsvis diffuse og med fordel kan konkretiseres yderligere.

Projekterne opfordres til at sikre ”den røde tråd”, og at deres succeskriterier er tilstrækkeligt operationelle til at kunne fungere som pejlemærker i projektarbejdet.

5. Udfordringer

Projekterne er i skabelonen for SR1 blevet bedt om at nævne udfordringer eller lignende emner til diskussion blandt puljeprojekterne. Dette punkt har til hensigt at muliggøre proaktiv håndtering af udfordringer, der opstår undervejs i projektforløbene. En del af de af projekterne listede udfordringer er forventninger om potentielle udfordringer og ikke oplevede udfordringer.

Adskillige af de fremhævede udfordringer vedrører metode og dataindsamling. En del af disse er specifikke metodemæssige spørgsmål, hvor en dialog omkring konkrete spørgsmål vil være konstruktiv, mens andre drejer sig om manglende erfaring med at gennemføre SEP og et ønske om at dette bliver en kompetence i kommunerne (bl.a. så der ikke i fremtiden er brug for ekstern bistand i så stort omfang). Svar på nogle af de metodemæssige spørgsmål findes i SEP-vejledningerne, men andre temaer kan vise sig relevante at diskutere i fællesskab på et puljeseminar. Det kan derudover vise sig hensigtsmæssigt, at vejledningerne bør udvides / opdateres med konkrete eksempler og præciseringer.

Projekterne gøres opmærksom på, at en af forudsætningerne for at modtage støtte er, at Energistyrelsens SEP-vejledninger anvendes og afprøves i den udstrækning, det er relevant i det konkrete projekt. Dermed kan Energistyrelsen få feed-back på anvendeligheden og opdatere og videreudvikle vejledningerne hvor behov.

Fossil uafhængighed kan defineres på flere måder, og et af projekterne spørger til, hvilken grad af uafhængighed der efterstræbes, og hvilken geografisk grænse, der skal anvendes i vurderingerne.

Det bemærkes, at målene i 2035 og 2050 om, at Danmark skal være uafhængig af fossile brændsler, henholdsvis i el- og varmesektoren og samlet set for alle sektorer, er nationale mål og derfor også bør være styrende for analyser kommunalt, fælleskommunalt og/eller regionalt.

Et andet projekt vil gerne diskutere, hvilken reference / sammenligningsøkonomi de grønne scenarier skal sammenholdes med. Hvordan værdisættes afværgeforanstaltninger ved havvandsstigninger? Et projekt spørger, hvordan den afledte jobskabelse og erhvervsudvikling som følge af den grønne omstilling bedst kvantificeres. Og mange nævner hovedaktørernes forskelligrettede interesser som en udfordring for SEP generelt. F.eks. hvordan balanceres forbrugerøkonomiske betragtninger over for de langsigtede samfundsøkonomiske?

Flere projekter nævner, ganske forventeligt, koordinering og samarbejde på tværs som en udfordring. Dette omfatter både tværkommunalt samarbejde om energifaglige problemstillinger samt tværororganisatorisk samarbejde. På kommunalt plan efterspørger et projekt en fælles platform for mere eller mindre automatisk dataindsamling, og som også kan håndtere indberetninger til Borgmesterpagten¹. Et andet projekt opfordrer til tæt dialog mellem projekterne og Energistyrelsen, således at projekternes erfaringer med indhentning og brug af data kan tages i betragtning, bl.a. i den sideløbende udvikling af CO₂-beregneren. Etablering af flere landvindmøller og finansiering af energiprojekter nævnes som eksempler på mulige relevante samarbejdsområder mellem kommunerne.

Aktører og interessenters motivation, involvering, ejerskab og forankring er tæt forbundne størrelser i SEP. Motivation er nødvendig for involvering, involvering er nødvendig for ejerskab, og ejerskab er nødvendigt for forankring ud over projektets levetid. Adskillige projekter lister udfordringer, som knytter sig til disse emner. Hvordan skabes et "fælles rum", hvor parterne kan arbejde sammen om energiplanlægningen og tage fælles beslutninger? Hvordan opretholdes det gode engagement i projekterne? Hvordan varetager kommunen langsigtet ledelse inden for energiplanlægningen, når kommunen agerer i en kortsigtet politisk virkelighed?

6. Læringspunkter

Formidling af læring mellem projekterne er et vigtigt succeskriterium for puljerne. Selvom projekterne stadig er i deres tidlige fase, er der allerede gjort nogle erfaringer. Dog har en del af de nævnte læringspunkter i SR1-rapporterne mere karakter af ønsker end egentlig læring. Efterhånden som projekterne kommer længere med arbejdet, forventes dette at ændre sig, og læringspunkterne at blive mere konkrete.

Projekterne opfordres til at være mere konkrete og detaljerede i de følgende statusrapporter mht. læringspunkter, "aha oplevelser" eller succesoplevelser med konkrete fremgangsmåder, som kan være til gavn for de andre projekter og fremtidige SEP-aktiviteter.

¹ Covenant of Mayors - <http://www.covenantofmayors.eu/>

Paletten af erfaringer er lige så bred som projekterne og nedenstående er således et udpluk af eksempler på, hvad det enkelte projekt har fremhævet og ikke en tendens i projekterne samlet set.

Samarbejde omkring strategisk energiplanlægning er en kompleks proces, der kræver tid og særligt fokus på processen, herunder hvilke hovedspørgsmål, der skal drøftes på hvilke tidspunkter og på hvilke niveau'er i projektorganisationen. En udfordring er, hvordan der skabes fremdrift samtidig med, at der gives tid til politisk forankring. Med hensyn til det konkrete arbejde anbefaler et af projekterne, at man holder fokus på forankring og samarbejde frem for indsamling og nøjagtighed af data.

Et af projekterne håber på gennem projektet at finde ud af mere konkret, hvor mulighederne og udfordringerne for SEP-samarbejde findes, og om et samarbejde giver synergi og stor-driftsfordele.

Et projekt erkender, at der er brug for et forum til at dele erfaringer og viden og spørger, om der mon foregår dobbeltarbejde i kommunernes individuelle kortlægning og analyser, som kan reduceres vha. erfarings- og vidensudveksling på tværs. Et emne kunne være overvejelser i forbindelse med udarbejdelse af udbudsmateriale til en opgave, der kombinerer energifaglige ydelser med procesfaciliteringsydelser.

Et andet projekt hæfter sig ved rammevilkårenes betydning for SEP. Afgiftssystemet har en helt afgørende betydning for handlemulighederne og det understøtter ikke altid det langsigtede samfundsøkonomiske perspektiv. Puljeprojekterne kan medvirke til at tydeliggøre disse forhold og dermed give et nyttigt indspil til udformningen af fremtidige rammevilkår.

Samme projekt nævner forsyningsselskabernes forpligtelse til at optimere på selskabsniveau som en barriere for langsigtede samfundsøkonomiske tiltag og efterspørger udveksling af erfaringer med at tilgodese dette krav samtidig med, at der skabes fælles mål om optimering på samfundsniveau.

Det bemærkes, at for projekter, der støttes under Superpuljen, er det et vilkår, at projekterne indeholder vurderinger af kommunale erfaringer med at fremme den grønne omstilling, og hvor konkrete barrierer for den kommunale indsats identificeres med henblik på at forslå evt. ændringer.

Flere projekter påpeger, at kommunikation er en vigtig succesfaktor for deres projekt og for den strategiske energiplanlægning. Kommunikationen skal målrettes de enkelte aktører, og det er nyttigt at snakke projektindsats og leverancer igennem med hver partner for sig. Samtidig er det også vigtigt med tillid og åben dialog på tværs af alle parterne i energisektoren. At lytte opmærksomt til, hvad de andre siger, er essentielt.

Involvering af de politiske kræfter er afgørende for et succesrigt udbytte af planlægningen. Et af projekterne formulerer det således: Politikernes vigtigste opgaver er: A) at skabe rammer for forvaltning og eksperter til at etablere beslutningsgrundlaget; B) at formulere fremtidsbillede for energisystemet og beslutte hvilke særlige mål, der skal gælde for udviklingen i den pågældende kommune som supplement til de nationale mål; C) samt at vise mod til at drøfte

langsigtede løsninger. Et andet projekt påpeger, at politikerne faktisk efterspørger et fagligt fællesskab på tværs af kommuner – også selvom der ikke skal træffes fælles beslutninger.

Et af projekterne påpeger, at det er gavnligt for arbejdet at bygge på eksisterende initiativer og kræfter, mens et andet projekt fremhæver, at det er vigtigt, at eventuelle konsulenter til SEP-analysearbejdet både har lokalkendskab og har erfaring med lignende analyser.

Formidling af læring mellem projekterne er et vigtigt succeskriterium for puljerne. Efterhånden som projekterne kommer længere med arbejdet, forventes læringspunkterne at kunne konkretiseres.

7. Statusrapport 2

På basis af erfaringerne fra SR1-rapporteringen er skabelonen for statusrapportering fra projekterne justeret i forbindelse med SR2, bl.a. for at sikre tilstrækkeligt fokus på erfaringsopsamling og indspil til fremtidige seminarer, tilbagemelding til Energistyrelsens vejledningsarbejde, barrierer for den kommunale indsats m.v.. SR2-skabelonen er vedlagt dette notat.

SR2 vil dække perioden 1. april 2014 – 30. september 2014.

NOTAT

19 december 2014
J.nr. 2017/2056-0007
Forsyning
Ref. BJK/Ea

Statusrapport 2

Dette notat samler op på anden statusrapport (SR2) for de 14 støttede projekter under SEP-puljen og under Super-puljen (tilsammen omtalt som ”puljeprojekterne”). Fokus i dette notat er særligt på at præsentere de erfaringer, som projekterne har gjort sig med brug af SEP-vejledninger, projekternes udfordringer i relation til de nationale lovrammer og vilkår samt læringspunkter. Forslag indsendt af projekterne til indlæg og diskussioner på næste seminar (19. marts 2015) er ikke medtaget i denne opsummering.

Puljeprojekterne gennemføres i perioden 1. januar 2014 til 15. september 2015. SR2 dækker perioden 1. april 2014 – 30. september 2014.

Overordnet set fremviser næsten alle projekter ifølge deres statusrapport god fremdrift 9 måneder inde i projektperioden. Dette indtryk understøttes af oplæg og diskussioner fra seminaret 9. oktober 2014. KL har desuden som opsamling på seminaret foretaget en rundspørge blandt deltagerne i seminaret. Resultaterne fra denne rundringning indgår fremadrettet i Energistyrelsens og KLS overvejelser omkring det resterende forløb.

Form og formalia

Alle projekter har per 18. november 2014 indleveret deres anden statusrapport (SR2), og halvdelen har også medsendt bilag såsom faglige delrapporter, notater og mødeindlæg. Bilagene har givet Energistyrelsen og KL et nyttigt indblik i projekternes arbejde og fremdrift.

Generelt har statusrapporterne det ønskede omfang. Fire projekter har dog ikke anvendt skabelonen for SR2, men i stedet skabelonen for SR1. Det vil med andre ord sige, at deres indberetning ikke indeholder forslag vedrørende opdateringer/udbedringer af SEP-vejledningerne eller udfordringer under de nuværende nationale lovrammer og vilkår.

Energistyrelsen vil tage kontakt til ovennævnte fire projekter, således at også deres kommentarer kan indgå i planlægningen af det næste seminar d. 19. marts 2015 samt indgå i Energistyrelsens planlægning af opdateringer og videreudviklinger af SEP-vejledningerne. Kommentarerne skal afleveres skriftligt til Energistyrelsen inden udgangen af januar 2015,

Statusgennemgangen i forbindelse med SR1 påpegede, at der i nogle tilfælde ikke var en klar rød tråd fra formål til succeskriterier og videre til forventede resultater, således at disse kunne fungere som styringsværktøj i projektets arbejdsproces. Seks af projekterne har præciseret eller justeret deres formuleringer en smule omkring formål, succeskriterier og forventede resultater i forbindelse med SR2, men mere radikale ændringer er ikke foretaget.

Energistyrelsen kontakter hvert projekt med individuel feedback på SR2-indrapporteringen.

Tidsplan

Så godt som alle projekter har måttet justere deres oprindelige tidsplan. Dette er forventeligt, da der i projekterne typisk er mange aktører involveret, og samarbejdet og opgaven er nye. Alle projekter forventer dog at kunne færdiggøre arbejdet inden for det planlagte tidsrum uden at skulle skære fra. Fire af projekterne har ikke redegjort tilstrækkeligt for deres nuværende tidsplan og årsagen til forsinkelser af nogle af deres aktiviteter.

Der opfordres igen til, at både den oprindelige tidsplan og en opdateret tidsplan fremgår af næste statusrapport (SR3), således at den er retvisende for den nye status, og at eventuelle afvigelser fra originalplanen fremgår tydeligt.

En gennemgang af det indrapporterede faktiske timeforbrug sammenholdt med det oprindeligt planlagte timeforbrug per 30. september 2014 viser, at fire projekter nogenlunde følger det forventede tidsforbrug, mens tidsforbruget i fem projekter er mere end 1/3 lavere end forventet.

Energistyrelsen gør opmærksom på, at hvis et projekts resultater og ressourceforbrug indikerer manglende fremdrift kan det betyde, at Energistyrelsen ser sig nødsaget til at udskyde tidspunktet for den tredje udbetaling af støtte til det enkelte projekt, indtil tilstrækkelig fremdrift er opnået. En sådan beslutning vil i givet fald først blive taget efter en nærmere dialog med projektet.

Fremdrift og planer

Fremdriften i projekterne er god og alle projekterne forventer på nuværende tidspunkt at kunne nå i mål. Kortlægninger og indledende analyser har i flere tilfælde taget noget mere tid end oprindeligt forventet, men arbejdet er ifølge indberetningerne på sporet. De politiske processer er i nogle tilfælde en af hovedårsagerne til forskydninger i tidsplanen.

Projekterne er optaget af at sikre involvering, ejerskab og forankring, også ud over projektperioden og arbejder aktivt på at finde fleksible partnerskabskonstruktioner og samarbejdsformer. De enkelte projektdeltageres interesse og muligheder for aktiv deltagelse i projekterne varierer. Der er en forståelse for / erkendelse af, at den bedste tilgang er at inddrage nøgleaktører, hvor det giver mening for projekt og aktør fremfor, at alle skal deltage i alt. Et projekt formulerer det således, at fokus ”vil være på inddragelse af de rigtige aktører og partnere på de rigtige tidspunkter, mens en udfordring vil være at gøre output så konkrete som muligt”.

Desuden er der en erkendelse af, at der kan være store forskelle alene mellem de forskellige kommuner. Nyhedsbreve og netværksgrupper med særlige fokusområder er nogle af de meto-

der, der anvendes. Et enkelt projekt har valgt at etablere en lille fond, som kan yde kontant støtte til 1-4 initiativer fra kommuner og forsyningsselskaber, der fremmer tværkommunalt samarbejde omkring SEP.

Overordnet set lader det til, at der er stor interesse fra nøgleaktører, og et projekt giver udtryk for, at det er en udfordring at holde trit med partnernes interesse for yderligere undersøgelser. Workshops og kurser om forskellige elementer af strategisk energiplanlægning er blevet afholdt i flere projekter for at klæde kommunale medarbejdere og andre aktører på til kvalificeret stillingtagen og implementering af forskellige aspekter inden for strategisk energiplanlægning.

Fælles for projekterne er, at de efterspørger klare udmeldinger fra statslig side angående de lovmæssige rammer samt en stillingtagen til, hvilken rolle kommunerne skal spille fremadrettet i den strategiske energiplanlægning, og hvilke beføjelser de kan forventes at få. På basis af evalueringen af resultaterne fra puljeprojekterne vil det blive overvejet og afklaret, på hvilke måder den strategiske energiplanlægning i kommuner og regioner kan fortsætte efter 2015. Det bemærkes endvidere, at Energistyrelsen efter tidsfristen for aflevering af SR2 har givet et skriftligt svar på de spørgsmål, som indgik på FAQ-listen præsenteret og diskuteret kort på seminaret 10. oktober 2014. Det skriftlige svar blev uploadet på Dialogportalen 26. november 2014 og er vedlagt dette statusnotat.

Erfaringer med brug af Energistyrelsens SEP-vejledninger

Der er stor forskel på, i hvor stort omfang projekterne har benyttet sig af SEP-vejledningerne. Et projekt har bidraget med en længere liste af konkrete forslag til opdateringer og forbedringer, mens andre har nogle få forslag samt mere generelle kommentarer. Svar som disse vil som nævnt indgå i forberedelserne til det næstkommende seminar samt i Energistyrelsens planlægning af opdatering og videreudvikling af SEP-vejledningerne. Skulle der være kommentarer, som berører emner, der er relevante for den igangværende justering af CO₂-beregneren, vil disse også blive taget i betragtning i det regi.

Eventuelle udfordringer i relation til nationale lovrammer og vilkår

Stort set alle projekterne peger på, at det nuværende afgiftssystem for energiproduktion, -transport og -forbrug arbejder imod Danmarks langsigtede energi-politiske målsætninger, og at en afklaring fra centralt hold er nødvendig for kommunale/regionale dispositioner i forbindelse med en langsigtet strategisk energiplanlægning. ”Energiafgifter og tilskudssystem er alt-afgørende for hvad der kan lade sig gøre og ikke lade sig gøre. Vores erfaring er at de lokale barrierer er til at arbejde med og langt hen ad vejen er til at overvinde”. Et projekt peger også på en manglende reform af afgifter og beskatning af transportmidler. Der henvises igen til vedlagte svar på FAQ.

Forskelle i selskabsstruktur bevirker ifølge et af projekterne, at der er forskelle i hvad målet for selskabernes optimeringstiltag er, og at disse ikke altid er i tråd med de samfundsøkonomiske interesser. Dette emne blev også berørt på seneste seminar, og projektet fremhæver, at det er en støtte at høre, at det også er erfaringen fra andre af projekterne.

Mht. analysearbejdet er der nogle, der udtrykker usikkerhed om, hvilket fremtidsscenario der er det mest sandsynlige. Det bemærkes, at klima, energi og bygningsministeren har kommenteret de af Energistyrelsen udarbejdede langsigtede scenarier for udviklingen af energisystemet og har peget på, at "Vindscenariet" bør lægges til grund for tilrettelæggelsen af den danske energipolitik.

Et projekt efterspørger en metode til værdisættelse af afværgeforanstaltninger ("adaptation", klimatilpasning) i det tilfælde, at de iværksatte, forebyggende foranstaltninger såsom vedvarende energi og energibesparelser ("mitigation") ikke når vores fælles klimamål. Energistyrelsen gør opmærksom på, at analyser af behov for klimatilpasning, inkl. værdisættelse af afværgeforanstaltninger ikke ligger inden for de nuværende rammer for udviklingen af SEP-konceptet.

Læringspunkter til deling med andre projekter

Tilbage meldingerne vedrørende læringspunkter afspejler projekternes fokus på at etablere levedygtige samarbejdsformer og involvere relevante aktører bredt.

Der arbejdes meget på at få defineret, hvad en god og rettidig kommunikation er. Overvejelserne cirkler omkring **hvem skal involveres i hvad hvornår i hvilket omfang**. Kommunikation skal formidle **hvad skal ske hvornår og hvordan**. Tålmodighed er en nødvendighed, da disse ting tager tid. Flere anbefaler at bruge god tid og ressourcer på at forstå hinandens forudsætninger.

Nogle af projekternes læringspunkter vedrørende samarbejde og involvering er ifølge deres egne udsagn som følger (let redigerede citater):

- Hvad skal vi?
 - Det er både centralt og udfordrende at sikre løbende kommunikation og **forventningsafstemning** undervejs mellem de involverede partnere omkring deltagelse og projektets fælles mål.
- Hvem?
 - Det er vigtigt at have fokus på kommunikationen – hvad skal ske hvornår og hvordan. Samtidig er det vigtigt at få identificeret **politiske og faglige nøglepersoner/ambassadører**, hvis man vil have ting til at ske.
 - Det er vigtigt at involvere **ledelsesniveauet** i kommunerne så tidligt som muligt i processen m.h.p. at sikre ejerskab til projekterne og afsætning af tilstrækkeligt med mandskab og ressourcer.
 - Scenarier på kommunalt niveau stiller eksempelvis store krav til **samarbejdet mellem kommunens forskellige forvaltninger og afdelinger**.
 - **Studerende** er glade for mulighed for opgaver knyttet til det virkelige liv og har nytte af adgangen til kontakter og information som projektet giver dem.
- Hvordan?
 - Alternative **former for inddragelse** er meget nyttige – fx Energispil, animationsfilm. Et godt kendskab til målgruppen er vigtigt.

- God og åben kommunikation, politisk opbakning, **neutralt mødegrundlag** hvor myndigheden holder sig i baggrunden som **facilitator**, er andre vigtige elementer i planlægningsprocessen.
- I et projekt er der afsat 22 timer pr. uge til **projektledelse**, for at dedikere flest mulig penge til det egentlige projektarbejde forstået som energibalancer og modelarbejde. Det er nok for få timer til projektledelse, eftersom samarbejde er så væsentligt for at få de andre ting til at fungere.
- Selv med henvendelse direkte til den enkelte **borger**, kan det være vanskeligt at skabe interesse for projektet – det er ikke altid tilstrækkeligt, at det er gratis. At indskrænke målgruppen til 60+ år giver ikke et ensartet segment at arbejde med.
- **Ejerskabsfølelse** blandt politikere og energi-aktører søges skabt gennem inddragelse i styregruppe samt afholdelse af seminarer og infomøder.
- Vi ser det som en styrke, at projektet arbejder på at udvikle en strategisk ramme, som anviser **indsatser i alle relevante aktiviteter, hvor kommunen har relationer til erhvervet** – fra jobcenter og bygge-/miljøtilsyn til netværk og erhvervsservice.
- Fokusér på **muligheder for lokal udvikling** f.eks. jobskabelse og andre afledte effekter i forbindelse med etablering af energiprojekterne.

De økonomiske aspekter, herunder finansiering, er et tema, som er dukket op i SR2. Projekterne selv nævner følgende (let redigerede citater):

- **Finansiering af VE-projekter** er en større barriere end først antaget.
- Vi har fået god hjælp og en fornuftig pris fra **Bilstatistik.dk** på data til den bornholmske transportmodel. Det var dog noget af en overraskelse, at data fra offentlige kilder åbenbart bliver håndteret og stillet til rådighed af en privat organisation, så det koster penge at få dem leveret.
- Det er **dyrt at være fattig**. Det kræver i hvert fald en ekstra indsats. Vi ville søge midler til et gaspartnerskab om biogas, og på sigt grøn gas, til transport, men da tilskudsprocenten kun var 35% på merudgifter, måtte vi opgive at søge. Vi har ikke en pengekasse til denne type udviklingsformål, der kunne supplere de manglende 65%. Vi kan måske finde finansiering ved at koble en eller to udenlandske partnere på, men det komplicerer også projektet ganske meget.
- Det er en god ide at **afsætte ressourcer til fundraising** til store VE-projekter. De gode erfaringer fra puljeansøgninger mv., koordinering og projekter har bidraget til at realisere planer om et energicenter, som er under etablering, så indsatsen for at opnå fossiluafhængighed kan fastholdes efter 1. juli 2015.

Energifaglige temaer nævnes også i statusrapporterne. Eftersom der er stor spredning i projekternes indhold, er det også meget forskellige temaer, der anslås:

- Den nationale målsætning om at være fossilfri vil kræve, at der flyttes store mængder af energi og biomasse mellem kommunerne (især fra land til by).
- Det vil være bedre for landmændenes økonomi og markjordens kulstofbalance, hvis halmen blev brugt på biogasanlæg end afbrændt. Sørg for en godt tilrettelagt udfasning af de fossile løsninger vi har i dag, da der er stor kapital bundet i dem.
- Projektet har afstedkommet en italesættelse af, at biomasse ”heat-only” ikke er hensigtsmæssigt på længere sigt. Naturgas i tung trafik italesættes ofte som her-og-nu

klimavenlig løsning, hvilket ikke er tilfældet (da der ikke er særlig meget biogas i naturgasnettet). Argumenterne i diskussionerne bør nuanceres.

- Vores ”bottom-up” approach med kortlægning af kommunens virksomheder af relevans ift. energi og organiseret i sektorer/brancher har givet et meget kvalificeret afsæt til prioritering af indsatser i de enkelte kommuner.

Andre forslag og kommentarer er:

- Når alle kommuner anvender den samme metode/nøgletal ved udarbejdelse af energibalancer og CO₂-opgørelser, vil disse kunne lægges sammen til et **nationalt regnskab**.
- En **kortlægningsmodel for energibesparelser i bygninger**, udviklet i vores projekt, vil muligvis kunne anvendes af andre kommuner, således at man på sigt får et regionalt/nationalt samlet billede af energibesparelspotentialer i bygninger.
- Vi opfatter, at der er behov for, at kommunerne i højere grad påtager sig **myndighedsrollen** til at stille krav til virksomhedernes energiforbrug, bl.a. igennem miljøgodkendelser, tilsyn og byggesagsbehandling.
- Hvordan kan resultaterne fra analyserne/samarbejde med virksomheder om **alternative drivmidler** accelerere udviklingen mod fossilfri transport ved et styrket kommunalt samarbejde mht. eksempelvis udbygning af infrastruktur, øget efterspørgsel på alternative drivmidler?

Statusrapport 3

Skabelonen for statusrapportering fra projekterne justeres igen en smule for at afspejle fremdriften i puljeprojekternes arbejde og erkendelser, dog vil der stadig være fokus på erfaringsopsamling og indspil til fremtidige seminarer og eventuelle nationalpolitiske beslutninger. SR3-skabelonen er vedlagt dette notat, men genudsendes igen ca. en måned før afleveringsfrist for SR3.

SR3 dækker perioden 1. oktober 2014 – 31. marts 2015 og skal afleveres senest 15. april 2015.

Det tredje seminar finder sted 19. marts 2015.

NOTAT

26. maj 2015
J.nr. 2017/2056-0007
Forsyning
Ref. BJK/Ea

Statusrapport 3

Dette notat samler op på tredje statusrapport (SR3) for de 14 støttede projekter under SEP-puljen og Super-puljen (tilsammen omtalt som ”puljeprojekterne”). Fokus i dette notat er særligt på at præsentere, hvordan projekterne arbejder med suboptimeringsproblemstillinger, deres anvendelse af projektnetværket, brug af Dialogportalen samt læringspunkter.

Forslag indsendt af projekterne til indlæg og diskussioner på SEP-/superpuljekonferencen 9. oktober 2015 samt idéer til bidrag til den nordiske konference i november 2015 om kommunal/regional energiplanlægning er ikke medtaget i denne opsummering.

Puljeprojekterne gennemføres i perioden 1. januar 2014 til 1. juli 2015. SR3 dækker perioden 1. oktober 2015 – 31. marts 2015.

Overordnet set fremviser næsten alle projekter ifølge deres statusrapport stadig god fremdrift her frem mod afslutning af projektperioden 1. juli 2015. Dette indtryk understøttes af oplæg og diskussioner fra seminaret 19. marts 2015. KL har ligesom tidligere desuden foretaget en rundspørge blandt deltagerne som opsamling på seminaret. Resultaterne fra denne rundringning indgår fremadrettet i Energistyrelsens og KLs overvejelser omkring det resterende forløb.

Form og formalia

Dette notat omfatter alle 14 projekters tredje statusrapport (SR3), og syv af disse har også medsendt bilag såsom faglige delrapporter, energiregnskaber, mødeindlæg, visioner og planer. Bilagene har givet Energistyrelsen og KL et nyttigt indblik i projekternes arbejde og fremdrift.

Generelt har statusrapporterne det ønskede omfang. To projekter havde ikke anvendt skabelonen for SR3. Dette er siden korrigeret.

Tre projekter har foretaget mindre justeringer af målsætning, succeskriterier og forventede resultater.

Fremdrift og tidsplan

Flere af projekterne er forsinkede i forhold til den oprindelige tidsplan, men ser ud til at kunne færdiggøre arbejdet inden 1. juli 2015. Et enkelt projekt ser ikke ud til at kunne nå sine mål, men har planer om at gennemføre arbejdet efterfølgende.

Flere har desuden valgt at forskyde afsluttende konferencer, workshops eller politisk behandling til efter puljeperiodens slutdato pr. 1. juli 2015. Dette betyder, at nogle ikke når helt i mål i forhold til den oprindelige projektplan, før projektperioden udløber. De pågældende projekter bedes i SR4 oplyse, hvad det betyder for projektplan og budget, at de pågældende aktiviteter, ikke nås/ reduceres inden for projektperioden. Den faglige slutrapportering kan ikke udskydes, men bedes indsendt senest d. 15. juli 2015.

Overordnet set er projekterne meget optaget af at sikre forankring og aktiviteter efter projekt-afslutning. Af SR3-rapporterne fremgår det, at projekterne prioriterer ikke at haste de nødvendige politiske og administrative processer igennem frem for at afslutte alt, før projektperiodens udløb. Energistyrelsen og KL bakker op om denne prioritering: Forankringen er et centralt element i puljernes og projekternes succesopnåelse, og bør derfor sikres også, selvom det ligger uden for projektperioden.

Anvendelse af projektnetværket

Projekterne har haft stor nytte af projektnetværket. Et projekt skriver: Det er vigtigt med dialog og at mødes stat, regioner og kommuner.

10 af de 14 projekter nævner, at de har haft bilateral kontakt med et eller flere af de øvrige projekter. Et enkelt projekt nævner, at de har brugt Energinet.dk aktivt i deres arbejde. Syv af projekterne nævner dog, at kontakten med de andre projekter har været begrænset og for nogle vedkommende skyldes kontakten, at deres kommune indgår i mere end et puljeprojekt. I nogle tilfælde er denne kontakt nedprioriteret pga. begrænsede ressourcer og tid, mens andre nævner manglende grænseflader i forhold til emnefokus som årsag.

Partnerskabsmøderne – det vil sige puljeseminarerne – har været centrale i udvekslingen af erfaring og gensidig inspiration projekterne imellem. Et projekt nævner, at energifestivalformatet har fungeret godt, og at pauserne på seminarerne har været nyttige i dialogen og erfaringsudvekslingen. Et andet projekt nævner, at de gode relationer skabt på puljeseminarerne har ført til bilateral dialog om specifikke områder. Dette stemmer godt med den feedback KL har indsamlet efter hvert af de tre afholdte seminarer.

Et projekt nævner, at det er godt, at deltagelsen i seminarerne har været obligatorisk og foreslår, at man måske skal i et fremtidigt set-up bør gøre endnu mere ud af det fælles spor.

Eksempler på møder i andre netværk omfatter KL's Energinetværk samt projekternes egne og andre workshops/konferencer relateret til energi.

Brug af Dialogportalen

Dialogportalen har som formål at fungere som et vindue for projekterne, hvor projekterne kan synliggøre deres erfaringer og resultater løbende, følge de andre projekter, og dermed inspirere planarbejdet og stimulere til bilateral kontakt. Projekterne, som har anvendt Dialogportalen, har brugt den til egne indlæg, invitationer og annoncering af events, genlæsning oplæg fra seminarer og at hente inspiration fra de øvrige puljeprojekter. Et projekt nævner, at det har været fint med adviseringsfunktionen via mail om nye artikler, mens et andet projekt nævner, at det også har haft værdi at have adgang til de øvrige projekters foreløbige rapporter, som er blevet uploadet til portalen.

Flere nævner, at det kan være svært at finde tid til at bidrage med indlæg til Dialogportalen og deltage i en dialog i en travl hverdag, hvor fokus er på selve puljeprojektet og de involverede parter, og hvor man har egne hjemmesider og nyhedsbreve. Omfanget af interaktion, debat og reel erfaringsudveksling via Dialogportalen har bl.a. derfor været begrænset. Flere projekter nævner, at det har været vanskeligt at benytte dialogportalen.

Forslag fra de, som har anvendt Dialogportalen, omfatter følgende:

- Webinarer med de øvrige projekter kunne være relevante som led i en erfaringsudveksling.
- Portalen kunne suppleres eller erstattes med en LinkedIn gruppe således, at også de øvrige projektpartnere kan deltage i erfaringsudvekslingen.
- En enkelt nævner, at en åben platform uden log-in ville øge tilgængeligheden.
- Det kunne være nyttigt, hvis KL gjorde mere ud af et skabe et overblik inklusive etablere en fælles arrangement kalender.

Fem af de 14 projekter har ikke anvendt dialogportalen, og en enkelt kun i mindre grad. Et projekt forventer at bruge portalen mere aktivt i de kommende måneder, hvor projekterne forventes at komme med udmeldinger i forbindelse med deres resultater.

Et strategisk samarbejde

Samarbejdet omkring strategisk energiplanlægning har været nyttigt.

Et projekt skriver: ”Det nytter at opretholde samarbejdsrelationer på tværs over længere tid. Vi har gennem vores samarbejde mellem kommuner og region siden 2007 efterhånden fået skabt et rigtig godt netværk, hvor der er plads til faglige diskussioner og erfaringsudveksling på tværs. Vi oplever det som virkelig givtigt, når vi mødes. Nye medarbejdere i kommunerne får lynhurtigt et lokalt netværk at trække på og giver udtryk for, at det er virkelig godt.”

Et andet skriver: Dette er første gang i kommunens tid, ”at et projekt er forløbet som et partnerskab med en sådan nærhed og stærkt samarbejde. Dette partnerskab er en fornuftig måde at bringe forskellige interesser sammen.” Det er vigtigt at bibeholde dette samtaleforum også efter dette projekt. Et tredje nævner, at politisk ejerskab til analyse af omstilling til fossiluafhængighed er vigtigt for at sikre, at analyserne ikke bare kommer til at samle støv, men kan bruges som et værktøj i det videre arbejde frem mod 2025.

”En god og åben dialog mellem kommune og varmeværker giver større tillid mellem parterne. Vi bør som kommune lytte til, hvilke udfordringer værkerne sidder med, og fortælle dem om, hvordan det ser ud fra vores side af bordet. Dette skaber en større forståelse for hinanden.”

Et regionalt projekt fremhæver, at benchmarking og videreformidling af erfaringer har stor værdi for de deltagende kommuner og bidrager til den generelle udvikling.

Men det er ofte enkeltpersoner og det langsigtede tidsperspektiv, der gør en forskel i dette arbejde. Som et projekt udtrykker det: ”Lovgivning, økonomi og selskabsgrænser er svære barrierer, men det har været tydeligt, at hvis der hos de deltagende personer er en vilje til at se muligheder og finde fælles løsninger, så kan det lykkes. Samtidig er tid en vigtig faktor. Dels på grund af størrelsen af investeringerne, og dermed længden af afskrivningsperioden, men også i betydningen af at se indsatsen i det lange perspektiv, fordi det letter samarbejdet. Det kan godt være, at vi lige nu har presserende selskabsmæssige udfordringer, som gør, at der suboptimeres, men det skal vi ikke skændes om. I stedet skal vi se, hvad næste skridt skal være – også selvom det måske ligger 10 år fremme i tiden. Det letter presset på samarbejdet og øger mulighederne for at komme i mål.”

Et udbytte har også været, at projekterne har opdaget nye alliance- og løsningsmuligheder.

Den strategiske energiplanlægning

Projekterne har gjort sig mange erfaringer relateret til energiplanlægning specifikt. Her gives et udpluk af eksempler på disse erfaringer.

Projekterne har synliggjort udfordringerne omkring at nå de nationalpolitiske energimål. ”Det er gået op for os, hvor afhængige vi er af hinanden (øst/vest, by/land), hvis vi samlet set skal nå i mål. Det er vigtigt at få sat fokus på de forskellige muligheder og udfordringer, og få skabt incitament til at alle gør *det rigtige* ikke kun inden for egen kommune-/regionsgrænse, men også i forhold til det samlede system. Det er lettere sagt end gjort.” ”For at vi kan realisere den nationale målsætning om, at Danmark skal være fossilfri i 2050, vil en løsning kræve, at der flyttes store mængder af energi og biomasse imellem kommunerne, og transporten vil især gå fra landkommunerne til de store bykommuner. Dette giver en række udfordringer.”

Økonomi er mange ting. Et projekt beskriver, hvordan det økonomiske aspekt af et projekt kan vurderes på mange måder: f.eks. det rent projektøkonomiske, det lokaløkonomiske, det samfundsøkonomiske, og at økonomien afhænger af timingen af aktiviteterne. Og hvordan værdisættes fordele som f.eks. image, goodwill og fremtidssikring i økonomisk sammenhæng?

Og fællesskabet kan betyde mere end økonomien. Som et projekt udtrykker det: ”Vi møder i vores arbejde flere fagpersoner, der mener, at borgerne ikke er interesserede i at lave fællesprojekter og, at de udelukkende kigger på deres privatøkonomiske egeninteresser. Det er ikke nødvendigvis den oplevelse, vi har haft i vores landsbyer. Vores første læringspunkt her har været, at borgerne vurderer fællesskabet i landsbyen til at vægte meget højt, når der skal laves projekter. De forstår bl.a. ret tydeligt, at der er en sammenhæng imellem sammenhold, og

hvor attraktivt det er at bo i landsbyen. Herudover har vi erfaret, at de er ”grønne” i deres tænkning og gerne vil lave en indsats for miljøet og, at dette er en del af deres beslutningsgrundlag. Desuden har vi erfaret, at det vigtigste i en udkantskommune som vores er, at man ved et fællesprojekt kan lægge alle omkostninger på det fælles varmeanlæg ind i selve budgettet for anlægget. Hermed kan borgere, som ikke har mulighed for at lave investeringer i deres huse (fordi de ikke kan låne penge i bankerne) også mulighed for, at kunne lave en indsats for at fastholde værdien af deres bolig.”

Under alle omstændigheder er økonomi og finansiering vigtige emner, som kræver opmærksomhed.

”Lokal forankring i form af involvering af lokale interessenter er vigtigt.” Og gode lokale projektidéer er alfa og omega i forhold til at kunne få støttemidler fra fx EU.

Et projekt skriver: ”Arbejdet med strategi-projektet har kørt parallelt med de enkelte selskabers arbejde med konkrete investeringer. Vi har derfor haft mange diskussioner om, hvordan de konkrete og aktuelle projekter skulle forholde sig til strategiarbejdet. Da udgangspunktet for arbejdet fra starten har været, at vi skulle finde en måde at samarbejde på, som tager højde for de faktiske forhold for selskaberne såsom lovgivning, selskabsøkonomi m.m., så kunne der ikke være tvivl om, at projekter, som det enkelte selskab anså som vigtige at gennemføre, måtte de gennemføre, uanset om strategiarbejdet måske/måske ikke ville vise andre muligheder. Det måtte vi tage ind som en del af baseline på linje med allerede eksisterende faktiske forhold. Det har været givtige og svære diskussioner om, hvad strategien skal kunne, og hvilken status den har. De vil fortsætte, også når strategien er færdig, men forhåbentlig vil strategien og samarbejdet om den betyde, at selskaberne på et tidligere tidspunkt og i større omfang inddrager andre muligheder på tværs af selskabsgrænser.”

Det er ifølge et projekt en fordel at indarbejde energiplanen i så mange interne dokumenter som muligt, så man forstår sammenhængen mellem fx energiplanlægning og lokal vækst. ”I arbejdet med den strategiske energiplan har vi især fokuseret på de tværgående indsatser og fordele som energiprojekterne har. Vi har især fokuseret på sammenhængen med bosætning, erhverv og at skabe sammenhold og forbindelser imellem borgere i byer og landsbyer. Det er vigtigt for, at planen bliver en succes, at disse effekter af energiplanen klarlægges og benævnes ved enhver lejlighed.”

Et af projekterne har gjort den erfaring, at der er uklarhed/manglende viden og erfaringer i kommunerne om, hvilken hjemmel de har til at stille energikrav til virksomheder, f.eks. i miljøgodkendelser.

”Der er stor interesse i kommunerne i at udnytte mere spildvarme fra erhvervet. Det ses som et oplagt aktiv, men organisatorisk er det vanskeligt for kommunen at påvirke så meget på handlinger, da det er forsyningsselskabernes resort-område.”

Et projekt er af den opfattelse, at det ikke er gennemskueligt for lægmænd, hvorledes projekter i kommuneregi f.eks. påvirker/påvirkes af bloktilskuddet for kommunen, og det kan derfor

blive en stopklods for projekter – uden måske reelt at være det – idet er uigennemskueligt og tidkrævende at afklare.

Det er ifølge et projekt en udfordring for den strategiske planlægning, at priserne på de fossile brændsler har været faldende, hvilket betyder, at referencen for scenarieanalyser bliver meget konkurrencedygtig i forhold til scenarier med større mængder af vedvarende energi.

Det kan ligeledes være en udfordring at kommunikere energibalancer og scenarier til den almindelige borger og udenforstående. En kommune har som konsekvens heraf valgt at operere med to versioner af energibalancer – den faktiske og den simulerede: ”Vi har brugt vores simuleringsmodel til at lave en energibalance for et ’normalår’ 2013. Det betyder, at de udsving, der måtte være pga. særlige vejrforhold, nedbrud, reparationer osv., er udlignet. På den måde kan vi sammenligne år for år fremad og i forhold til forskellige scenarier uden at have ekstraordinære forhold som ’fejlkilder’ på forskellene i resultaterne. Det er så afgjort den bedste metode i forhold til scenarier og strategi. Til gengæld passer vores tal ikke helt med de faktisk producerede og forbrugte mængder, og det gav os et forklaringsproblem. Folk spurgte, hvordan det kunne være, at fx tallet for den faktisk producerede el var forskelligt fra vores simulerede tal. Vi gør nu det, at vi laver begge energibalancer – den simulerede og den faktiske – og forklarer, der hvor der måtte være forskelle, og hvorfor vi arbejder med simulerede tal.

Et af projekterne har kigget på mulighederne for at justere el-tarifferne, så de højere grad afspejler variationer i prisen for elproduktion. Deres konklusion er, at en differentieret el-tarif vil kunne give et prissignal, som giver incitament til at fjernvarmeværkerne i højere udnytter varmepumper når strømmen er billig og omvendt.

I det hele taget kræver det kontinuitet, hvis energistrategi-arbejdet skal forankres i kommunerne, og projekt-indsatsen skal følges op. Og et vigtigt element er en systematisk erfaringsopsamling og vidensdeling.

Og endeligt nævner et projekt vigtigheden af borgerinddragelse i forbindelse med den store omstilling energisystemet skal igennem. ”Det er borgeren, der skal træffe beslutningen om at energirenover sin bolig, og det er borgeren der igennem protester, kan sætte stopper for opførelse af vindmøller og biogasanlæg. Da den omstilling vi skal igennem er drevet af frivillighed og ikke lovgivning, bliver borgerinddragelse og aktivt medborgerskab nøgleelementer, hvis omstillingen skal lykkes.”

Projekternes håndtering af suboptimering

Den overordnede omstilling af energisystemet bør gennemføres så omkostningseffektivt som muligt, og suboptimerede løsninger bør undgås. Der kan ske suboptimering på forskellige niveauer og sammenhænge. Projekterne er i forbindelse med SR3 blevet bedt om at beskrive projektets håndtering af relevante suboptimeringsproblematikker.

Der er stor forskel på, hvordan projekterne tænker suboptimering, men det er tæt knyttet til projektets natur, fx tænker regionale projekter på tværs af kommuner, kommunale projekter tænker kommune vs værker/selskaber, og enkelte tænker suboptimering på projektniveau.

Et projekt har i forbindelse med formuleringen af scenarieanalyser og politisk vision diskuteret eksempler på eksisterende såvel som potentiel suboptimering. Et andet har tænkt det ind i sammensætningen af projektgruppen. Et tredje har lavet analyser af ressourcer og simuleringer/optimeringer på tværs af selskabsgrænser, og et fjerde har valgt at lave senarier på regionalt niveau for at minimere suboptimeringer kommunerne imellem. To projekter har fokus på at optimere forbrug og produktion.

Decentraliseringen af energiproduktion kan i sig selv medføre en risiko for suboptimering. Et projekt udtrykker det således: ”Jo mere decentralt forsyningsystem der bygges op, jo mere vigtig bliver koordineringen mellem det nationale, regionale og lokale. Det kan være nemt for lokale politikere at fokusere på det lokale/decentrale og dermed miste fornemmelsen for det øvrige energisystem, specielt her i omstillingsfasen, det vil føre til suboptimering. Fra centralt hold er det vigtigt at huse det decentrale, og understøtte de lokale kapaciteter og muligheder.”

Et andet projekt skriver: ”Spørg ikke, hvordan kommunen kan blive CO₂-neutral eller selvforsynende med energi, idet kan føre til uheldige suboptimeringer. Spørg i stedet, hvad kommunens særlige karakter er i et energisystem, og hvad kommunens særlige rolle er i optimeringen af det samlede system”.

Projektarbejdet

En del af den læring, som projekterne har afstedkommet, relaterer sig til selve projektarbejdet.

En erkendelse fra ét af projekterne er, at kommunerne er presset så meget på tid, at selv indsatser, som de politisk har defineret som høj prioritet (erhvervspolitiske og klimapolitiske indsatser), er vanskelige at finde tid til.

De praktiske råd, som projekterne gerne vil videregive til andre projektere, omfatter blandt andet følgende:

- Udfordr projektets tilgang undervejs ved at holde sig opdateret på lignende projekter andre steder og trække på deres viden og erfaringer.
- Gør brug af eksisterende kanaler og netværk og ikke bare puljenetværket.
- Vær bevidst om aktørsammensætningen.
- Oversæt projektsценарier til politisk appetitligt stof og en fælles energivision, som kommunerne kan spejle sig i.
- Brug telefonisk kontakt. Det virker – det er tidskrævende, men giver mulighed for at forklare hvilke forventninger/krav der følger med et tilbud

Og endeligt foreslår et projekt, at KL og Energistyrelsen inden projekternes udløb samler projektlederne og de energifaglige partnere fra de regionale projekter for at koordinere endelige anbefalinger til Energistyrelse og stat.

Statusrapport 4

Skabelonen for statusrapportering fra projekterne justeres igen en smule for at afspejle fremdriften i puljeprojekternes arbejde og erkendelser, dog vil der stadig være fokus på erfaringsopsamling og indspil til det afsluttende seminar. SR4-skabelonen er vedlagt dette notat, men gendenses igen ca. en måned før afleveringsfristen for SR4.

SR4 dækker perioden 1. april 2015 – 30. juni 2015 og skal afleveres senest 15. juli 2015.

Tidsplan i øvrigt

Som led i evalueringen af puljerne vil KL udsende et spørgeskema til projektlederne til besvarelse i perioden 24. august - 7. september samt foretage en rundspørge i perioden 15.-30. august. Ea Energianalyse gennemfører en opfølgende rundringning til projektlederne i perioden 1.-15. september.

Den endelige og afsluttende projektrapport skal afleveres senest 15. september. Den vil have et minimalt omfang. Skabelon rundsendes primo juli. Fokus vil være en oversigt over projekternes leverancer, forankringen af arbejdet, og udfordringer i forbindelse med det videre arbejde.

Det afsluttende offentlige seminar finder sted 9. oktober 2015 i København. Derudover finder der en Nordisk konference sted 10.-11. november 2015. Mere information følger nærmere tidspunktet.

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 3 Puljeprojekterne kort

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen og KL af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen og Christina Ellegaard Fich

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

Forord

I forbindelse med energiaftalen af 22. marts 2012 har Energistyrelsen givet støttetilsagn til 14 projekter gennem puljen til partnerskaber om strategisk energiplanlægning (SEP-puljen) og puljen til partnerskaber om pilotprojekter for kommunale klimaindsatser (den grønne superpulje). Puljeprojekterne er gennemført i perioden 1. januar 2014 til 15. september 2015.

Ea Energianalyse har på vegne af Energistyrelsen forestået den nærværende evaluering af udmøntningen af de to puljer samt forestået en løbende monitorering af de iværksatte projekter. Evalueringsarbejdet og monitoreringen er gennemført i perioden 1. april 2014 til 1. november 2015 i henhold til Energistyrelsens udbud af 5. marts 2014, Ea Energianalyses tilbud af 20. marts 2014 samt yderligere præciseringer i referat fra opstartsmøde 31. marts 2014 i Energistyrelsen.

Denne rapport er et bilag til den overordnede evalueringsrapport.

Indhold

Introduktion	5
Regionale/tværkommunale projekter	8
Et energisk Nordjylland (1)	10
MIDT Energistrategi (2)	13
Strategisk Energiplanlægning Syddanmark (3)	16
SEP Fyn (4)	19
Fremtidens Energiplanlægning i Hovedstadsregionen (5)	22
STEPS: Strategisk Tværkommunal EnergiPlanlægning Sjælland (6)	25
Øvrige projekter	28
Grøn "least-cost" energihandlingsplan for Billund Kommune (7)	30
GRENAA-energiforsyningsstrategi 2014 (8)	33
Strategisk Energiplanlægning på Bornholm (9) + Demonstration af strategisk energiplanlægning på Bornholm som afgrænset ø-samfund (13)	35
STEPS – Erhverv (10)	38
Borgernær indsats til fremme af SEP i yderområderne (11)	41
Handlingsplaner om øget fleksibilitet i lokale energisystemer (12)	43
Smart energy island (14)	45
Høje Taastrup 202X: Omkostningseffektiv accelereret omstilling til en fossilfri energiforsyning (15)	47

Introduktion

Denne bilagsrapport præsenterer et overblik over hvert af de 14 projekter, som har modtaget støtte fra SEP-puljen og/eller Superpuljen.

SEP-puljeprojekterne er:

- Et energisk Nordjylland (1);
- MIDT Energistrategi (2);
- Strategisk Energiplanlægning Syddanmark (3);
- SEP Fyn (4);
- Fremtidens Energiplanlægning i Hovedstadsregionen (5);
- STEPS: Strategisk Tværkommunal EnergiPlanlægning Sjælland (6);
- Grøn "least-cost" energihandlingsplan for Billund Kommune (7);
- GRENAA-energiforsyningsstrategi 2014 (8);
- Strategisk energiplanlægning på Bornholm (9);
- STEPS – Erhverv (10);
- Borgernær indsats til fremme af SEP i yderområderne (11);
- Handlingsplaner om øget fleksibilitet i lokale energisystemer (12).

Seks af disse er store tværkommunale projektpartnerskaber, mens de øvrige er mere lokale projektpartnerskaber.

Superpuljeprojekterne er:

- Demonstration af strategisk energiplanlægning på Bornholm som afgrænset ø-samfund (13), som også har modtaget støtte fra SEP-puljen;
- Smart Energy Island (14);
- Høje Taastrup 202X: Omkostningseffektiv accelereret omstilling til en fossilfri energiforsyning (15).

Til sammen repræsenterer projekterne 96 af Danmarks 98 kommuner – Aalborg Kommune og Læsø Kommune har ikke været en del af det formelle partnerskab, men har fulgt aktiviteterne i deres område og bidraget med data.

Bemærk, at nogle kommuner indgår i mere end ét af puljeprojekterne. Det drejer sig om kommunerne listet i nedenstående tabel. Greve, Roskilde og Ærø indgår hver i tre projekter.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9/13	10	11	12	14	15
Billund			X				X							
Bornholm					X				X					
Favrskov		X									X			
Greve						X				X				X
Guldborgsund						X				X				
Hjørring	X											X		
Holbæk						X				X				
Høje-Taastrup					X									X
Køge						X				X				
Norddjurs		X						X						
Næstved						X				X				
Randers		X									X			
Ringkøbing-Skjern		X										X		
Roskilde						X				X				
Samsø		X									X			
Slagelse						X				X				
Syddjurs		X									X			
Ærø			X	X									X	

Tabel 1: Kommuner, der indgår i mere end ét puljeprosjekt.

Kilder

Informationen i oversigterne er udelukkende baseret på projekternes to sidste statusrapporteringer (primært fra SR4 og suppleret med information fra SR3) og indeholder ikke en vurdering fra evaluators side. Teksterne i de følgende tabeloversiger er således citeret mere eller mindre ordret fra disse statusrapporteringer.

Indhold

Oversigterne indeholder følgende punkter:

- Et oversigtskort, der viser de deltagende kommuner (markeret med rødt) og tovholder (markeret med blå).
- Energifaglige problemstillinger – se mere herom neden for punktlisten.
- Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab.
- Tovholder – Den projektansvarlige organisation
- Præsentation af projektkonsortiet fordelt på kommuner, forsynings-selskaber, vidensinstitutioner og øvrige,
- Økonomi – Planlagt budget, faktisk budget, modtaget støtte, grad af selvfinansiering
- Projekt mål og hovedresultater

- Faglige rapporter og o.lign. – Liste af faglige dokumenter produceret i løbet af projektet.

De energifaglige problemstillinger omfatter følgende:

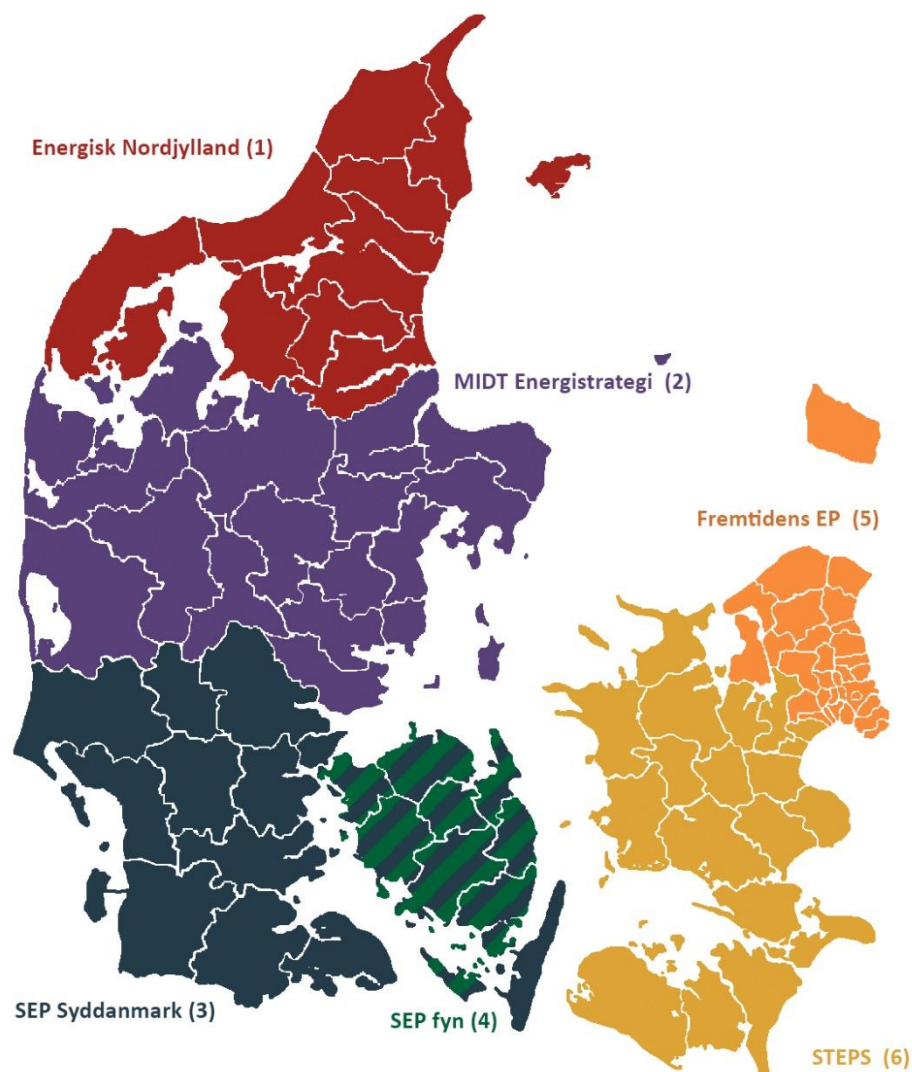
- Reduktion i slutforbrug,
- Energieffektivisering og omstilling i centrale kraftvarmeområder,
- Energieffektivisering og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder,
- Energieffektivisering og omstilling i transportsektor,
- Analyse af samlet energiomstilling,
- Optimal udnyttelse af vedvarende energi og overskudsvarme i forbindelse med systemomstillingen, og
- Øget fleksibilitet i energisystemet.

Derudover kan planarbejdet opdeles i fire faser, nemlig Kortlægning (K), analyse og scenarier (A), prioritering og planer (P) og implementering (I). Dertil kommer offentlighedsinddragelse (O), som kan foregå parallelt med de fire faser og med forskellig intensitet.

Projekternes fokus på de forskellige samarbejdsmodeller og politisk ejerskab er angivet med en vægtning, hvor H=højt, M=mellem og L=lavt/begrænset.

Regionale/tværkommunale projekter

De indgår seks store tværkommunale/regionale projektpartnerskaber i puljen.

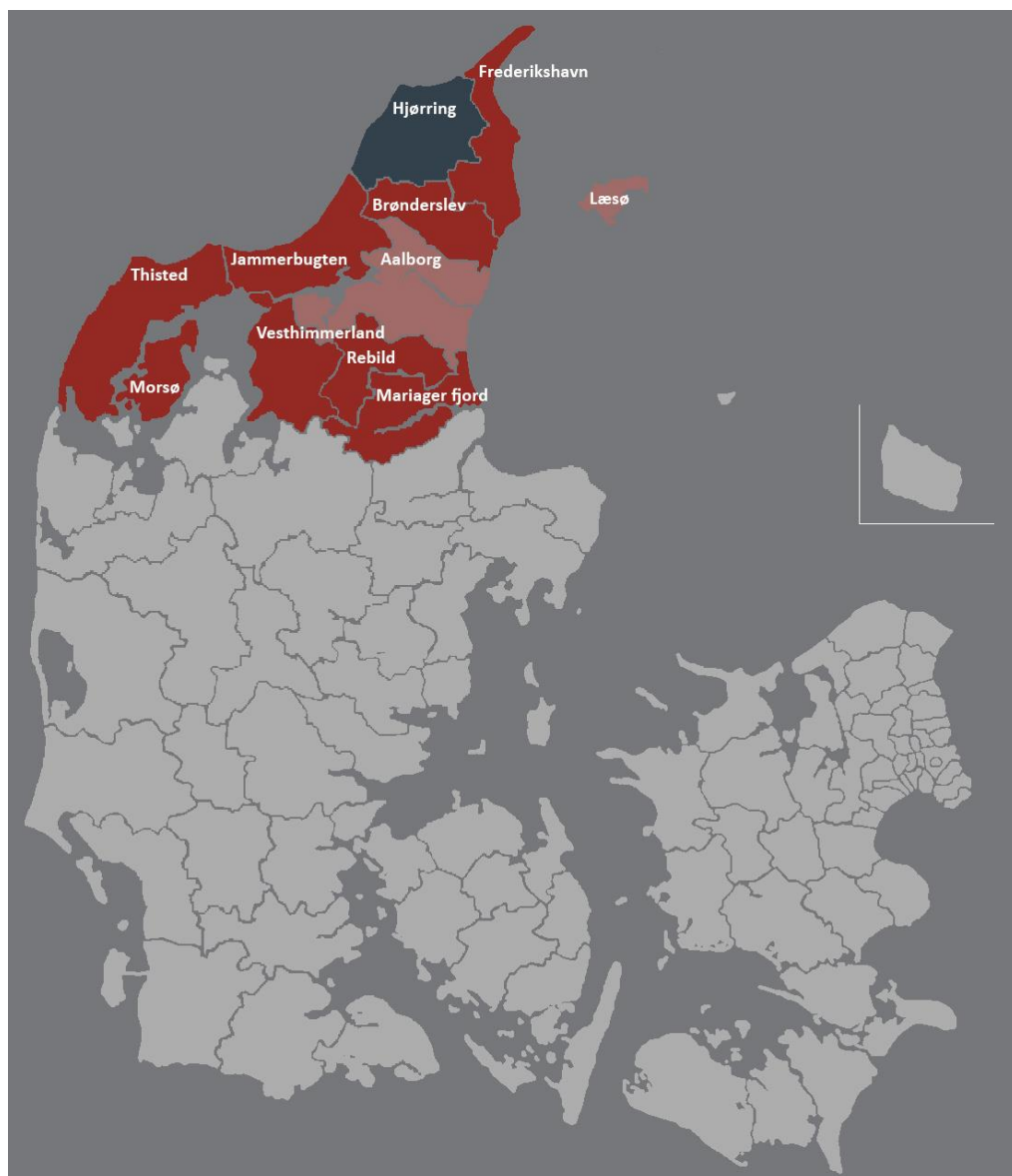
Figur 1: Kort over de store tværkommunale projektpartnerskaber.

Tabellen nedenfor giver en kort oversigt over de 6 store projektpartnerskaber. Tovholderen har været regionen i tre af disse, en kommune i to af disse og et samarbejdsorgan i det sjette. Kun et af partnerskaberne har ikke omfattet forsyningselskaber. Dette betyder dog ikke, at forsyningselskaber ikke har været involveret i projektarbejdet. Fire af partnerskaberne har omfattet vidensinstitutioner.

Nr.	Projekt	Tovholder	Kommuner	Forsyningsvirksomheder	Vidensinst.	Øvrige	I alt
1	Nordjylland	Hjørring Kommune	9	0	0	1: Region Nordjylland	10
2	Midt	Region Midtjylland	19	12 (el, fj)	3: SEA, AAU, AU	4: Region Midtjylland, Dansk Fjernvarme, Agro Business Park / Inbiom, LAG Viborg	38
3	Syddk	Region Syddanmark	22	4 (gas, el, fj)	0	2: Region Syddanmark, Clean Energy Cluster	28
4	Fyn	Faaborg-Midtfyn Kommune	9	4 (gas, el, fj)	1: SDU	2: FFV Energi og Miljø, Centrovce	16
5	Hovedstaden	Gate 21	29	7 (gas, fj)	2: Risø-DTU, AAU	3: Gate 21, KKR Hovedstaden, PlanEnergi	41
6	Sjælland	Energiklyngecenter Sjælland (EKCS)	17	15 (fj)	2: RUC, Risø-DTU	1: EKCS	35

Table 2: Sammensætning af det formelle partnerskab i de større regionale projekter. Bemærk, at tovholder optræder to gange i hver række, da de også indgår i tallene for kategorierne kommuner, forsyningsvirksomheder, vidensinstitutioner og øvrige. AAU = Aalborg Universitet, AU = Aarhus Universitet, RUC = Roskilde Universitetscenter, SDU = Syddansk Universitet, SEA = Samsø Energiakademi. (Kilde: SR4)

Et energisk Nordjylland (1)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug;	KAPI-
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	----
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder;	KAPI-
4. EE og omstilling i transportsektor;	----
5. Analyse af samlet energiomstilling;	KAPI-
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. systemomstillingen;	KAP-O
7. Øget fleksibilitet i systemet.	KAP-O

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat);	H
B. Tværkommunalt (horisontalt);	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber);	M
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning);	L
E. Borgernær indsats;	H
F. Politisk ejerskab.	M

Projektoverblik			
Tovholder			
Hjørring Kommune			
Kommuner			Antal: 9
Mariagerfjord, Frederikshavn, Brønderslev, Vesthimmerland, Morsø, Jammerbugt, Thisted, Rebild, Hjørring. Derudover har Aalborg og Læsø leveret data til arbejdet.			
Forsyningsselskaber			Antal: 0
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 1
Region Nordjylland			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
2.856.000	2.856.000	1.428.000	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Formålet var ifølge SR3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udarbejde en strategisk energiplan for Nordjylland, med særligt fokus på jobskabelse, fleksibilitet, selvforsyning og borgerinddragelse. • Kortlægge det Nordjyske energiforbrug og energiproduktion, samt kortlægge potentialet for udnyttelse af lokale vedvarende energiressourcer. • Kortlægge potentialet for jobskabelse i Nordjylland inden for energisektoren i forbindelse med omstillingen til fremtidens energisystem. • Opstille senarier for hvordan Nordjylland kan blive selvforsynende med vedvarende energi, samt hvordan fremtidens fleksible energisystem skal se ud. • Udvikle og igangsætte projekter og handlinger på tværs af kommunegrænser, inden for energisektoren, der understøtter de fire temaer jobskabelse, fleksibilitet, selvforsyning og borgerinddragelse. <p>Succeskriterier og resultater ifølge SR4:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. At der blev skabt et fælles grundlag for strategisk energiplanlægning på tværs af kommunegrænserne, herunder fælles datagrundlag og øget kendskab til hinanden. 2. At konkrete tværkommunale handlinger og/eller projekter blev igangsat på energiområdet. 3. At samarbejdet og vidensudvekslingen om energiplanlægning mellem de Nordjyske kommuner blev øget. 4. At jobskabelse blev en del af den kommunale og regionale strategiske energiplanlægning. 5. At få sat energiplanlægning på den politiske dagsorden i de deltagende kommuner. <p>Ad 1, 3 og 4: blev opnået.</p> <p>Ad 2: Kun få tværkommunale handlinger blev sat i gang, men flere forventedes at blive sat i gang i løbet af efteråret 2015 efter den politiske involvering. Flere kommuner brugte erfaringerne fra projektet i energiplanlægning og energiprojekter.</p> <p>Ad 5: Skete først i løbet af efteråret 2015, igennem orientering af relevante politiske udvalg, samt en politisk workshop for byråd- og regionsrådspolitiker den 1. oktober, hvor projektets resultater blev fremlagt, og det blev debatteret, hvorledes den videre indsats på dette område skulle være og organiseres, herunder om der skulle udarbejdes en fælles nordjysk SEP med fælles målsætninger og handlinger.</p>			

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- *Hovedrapport: "Et Energisk Nordjylland"*
- *Rapport: "Kortlægning af det nordjyske energiforbrug og energiproduktion"*
- *Rapport: "Opstilling og analyse af scenarier for et muligt fremtidigt energisystem"*
- *Rapport: "Rapport vedrørende potentialet for udrulning af varmepumper i Region Nordjylland i det åbne land"*
- *Rapport: "Grøn Fjernvarme og overskudsvarme i Nordjylland"*
- *Notat: "Energi og Erhverv i Nordjylland"*
- *Notat: "Kommuners rolle og muligheder for at understøtte energirenovering af private boliger"*
- *Drejebog: "Biogas-drejebog til etablering af biogasproduktion"*
- *Drejebog: "Vindmølle-drejebog til etablering af landbaseret vindmølleparker"*
- *Redegørelse: "Redegørelse vedrørende organisatoriske betingelser for kommunal deltagelse i elproduktion baseret på vedvarende energi"*
- *Folder: "Et Energisk Nordjylland" (En let læselig "pixibog", der forklarer den omstilling energisystemet skal gennemgå, målgruppen er politikere, borgere og aktører inden for energiområdet).*

MIDT Energistrategi (2)

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	-AP--
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAP--
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP--
4.	EE og omstilling i transportsektor	KAP--
5.	Analyse af samlet energiomstilling	KAP--
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. systemomstillingen	KAP--
7.	Øget fleksibilitet i systemet	-AP--

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	H
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	H
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	M
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	M
E.	Borgernær indsats	L
F.	Politisk ejerskab	M

Projektoverblik			
Tovholder			
Region Midtjylland			
Kommuner			Antal: 19
Alle 19 kommuner i Region Midtjylland			
Forsyningselskaber			Antal: 12
Vestforsyning, Ringkøbing Fjernvarmeværk, Skive Fjernvarme, Lemvig Varmeværk, Affaldsvarme Århus, Østjysk Fjernvarme, Silkeborg Varme, Skanderborg-Hørning Fjernvarme, Grenaa Varmeværk, Verdo, Ulbjerg Kraftvarme, Tørring Kraftvarmeværk.			
Vidensinstitutioner			Antal: 3
Samsø Energiakademi, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet.			
Øvrige			Antal: 4
Dansk Fjernvarme, Agro Business Park/INBIOM, LAG Viborg, Region Midtjylland.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
8.300.000	8.300.000	2.500.000	70%
Mål og hovedresultater (kilde: SR4)			
<p>Projektets formål:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opbygge viden, udarbejde fælles strategier og koordinere energiplanlægningen på tværs af kommuner og energiaktører i det midtjyske område, 2. arbejde med omstillingen i både by- og landkommuner, samt 3. sikre koordinering mellem stat, region og kommuner af indsatsen på energiområdet <p>Projektets vigtigste succeskriterium var at opfylde formålet med projektet. Dette opnås fuldt ud:</p> <p>Ad. 1: Målet var nået fuldt ud. Gennem de afholdte workshops, temadage, seminarer, politisk energidebat, udarbejdede analyser m.v. var der i høj grad opbygget viden på tværs i kommuner, region og forsyningselskaber. Med projektet var der opnået en stor bevidstgørelse hos kommunerne, både administrativt og politisk, omkring fælles energiplanlægning og omstilling til vedvarende energi. Gennem samarbejde og dialog på møderne var behovet for koordinering af energiplanlægningen på tværs anerkendt. På det politiske debatmøde i november 2015 var der et politisk ønske om og udtryk for nødvendigheden af et fortsat samarbejde på tværs af kommunerne i regionen, og at regionen oplagt skulle fortsætte med at koordinere, facilitere, udvikle og drive dette. I den formulerede energistrategi var der flere tiltag som sigtede på koordinering og tværgående samarbejde/arbejdsgrupper om konkrete tiltag, bl.a. vedrørende fjernvarme i Østjylland.</p> <p>Ad. 2: Opnået fuldt ud. Bl.a. gennem de tre fokusgruppers forskellige temaer og analyser ("Det åbne land", "Det vestjyske ressourceområde", "Det østjyske bybånd"), men også ved fællesmøder, hvor der var opnået forståelse for de forskellige udfordringer og muligheder for omstilling i by- og landkommuner. Region Midtjylland havde en tydelig udfordring med by og land, og udfordringerne i regionens geografiske område kan ses som et "mini-Danmark".</p> <p>Ad. 3: Opnået fuldt ud. Bl.a. ved at Energistyrelsen deltog med faglige indlæg på flere temamøder/workshops i 'midt.energi-strategi', ved at partnere fra projektet deltog på KL/ENS Partnerskabsmøder, og ved det udbytterige samarbejde mellem de 19 kommuner og Region Midtjylland. På baggrund af erfaringerne med samarbejdet om energiplanlægning (mellem kommuner og region i Region Midtjylland) siden 2007 og aktuelt i 'midt.energi-strategi' havde partnerskabet også kommunikeret input til arbejdsdelingen og koordineringen mellem stat, region og kommuner af indsatsen på energiområdet via artikler og indlæg m.m.</p>			

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- 'midt.energistrategi' – strategisk energiplanlægning på tværs af kommuner og energiaktører i Region Midtjylland (slutrapporten, PlanEnergi)
- Scenarier for regional produktion og anvendelse af biomasse til energiformål (Agrotech m.fl.)
- Vedvarende energiløsninger på landet og i de mindre byer. Rapporten indeholder et inspirationskatalog og et casekatalog (Cowi).
- Vedvarende energiløsninger på landet, bilagsrapport: Nuværende varmforsyningsstruktur i Region Midtjylland (Cowi)
- Fjernvarmeanalyse: Overskudsvarme (Viegand Maagøe og Rambøll)
- Fjernvarmeanalyse: Afgrænsning (mellem fjernvarme og individuel forsyning) (Aalborg Universitet, Rambøll)
- Fjernvarmeanalyse: Scenarier for omstilling til vedvarende energi (med case-område Østjylland). Der findes en selvstændig bilagsrapport med varighedskurver m.v., den kan downloades fra www.sep.rm.dk. (Rambøll)
- Energiregnskaber for hver af de 19 kommuner og regionen samlet (PlanEnergi).
- Skabelon for indberetning til CoM (borgmesterpagten), dog ikke verificeret p.t. (PlanEnergi)
- WebGIS-løsning for energitemaer vist på geografiske kort for hele regionen, fremgår af www.sep.rm.dk (Region Midtjylland)

Strategisk Energiplanlægning Syddanmark (3)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	-A-IO
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAP-O
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KA--O
4. EE og omstilling i transportsektor	KA---
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAP-O
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAP-O
7. Øget fleksibilitet i systemet	KA--O

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B. Tværkommunalt (horisontalt)	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	L
E. Borgernær indsats	H
F. Politisk ejerskab	M

Projektoverblik			
Tovholder			
Region Syddanmark			
Kommuner			Antal: 22
Alle 22 kommuner i Syddanmark.			
Forsyningselskaber			Antal: 4
DONG Energy, Esbjerg Forsyning, TreFor, Syd Energi.			
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 2
Region Syddanmark, Clean Energy Cluster.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
4.892.000	4.892.000	1.750.000	64%
Mål og hovedresultater			
<p>Projektet havde ifølge SR3 som mål at:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skabe en organisering og samarbejdsmodel, der fremmede beslutninger, byggede på et solidt fagligt grundlag og førte til konkret handling - Analysere områder, som gav anledning til særlig vanskelige valg i den kommunale energiplanlægning, i et regionalt perspektiv - Udarbejde scenarier for fremtidens energisystem Identificere udfordringer og innovative løsninger inden for udvalgte tematiske områder. <p>Projektets vigtigste succeskriterier var ifølge SR4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udarbejdelse af fælles beslutningsgrundlag for Strategisk Energiplanlægning ud fra kortlægning og scenarieanalyser • Deling af god praksis ud fra delprojekternes fokus på hhv. energieffektivisering, energiforsyning i det åbne land, fjernvarmens rolle, biomassens ressourcer og bioenergi. • Kompetenceudvikling i forhold til bedre forståelse af muligheder og udfordringer ved omstillingen af energisystemet og til at kunne træffe beslutninger herom i fællesskab. • Afdækning af erhvervmæssige potentialer, herunder forslag til fremtidige demonstrationsprojekter og erhvervsamarbejder. <p>Målet omkring deling af god praksis var i høj grad nået, idet både det samlede regionale samarbejde og de mindre geografiske samarbejder var styrket betydeligt gennem projektets aktiviteter, workshops og den afsluttende konference.</p> <p>Det forventedes, at målene omkring kompetenceudvikling i nogen grad blev opnået gennem projektet, idet partnerne var rykket et skridt nærmere en fælles forståelse af regionens samlede energimæssige udfordringer og fremtidige samarbejds muligheder. De erhvervmæssige potentialer var foreløbigt afdækket og levede op til det beskrevne mål, samtidig med at der var udarbejdet forslag til videre samarbejder på området.</p> <p>Derimod var man ikke nået så langt med at udvikle et fælles beslutningsgrundlag som oprindeligt planlagt. Dette skyldtes især forsinkelsen af projektets overordnede analyser (som beskrevet i tidligere statusrapporter), hvilket vanskeliggjorde processen med at skabe et fælles regionalt videns- og beslutningsgrundlag blandt de medvirkende partnere inden for projektperioden.</p> <p>Projektets vigtigste resultater var:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kortlægning af eksisterende energiforbrug og planer for omstilling af energisystemet i Syddanmark • Analyser af scenarier for udviklingen af energisystemet i Syddanmark • Et foreløbigt vidensgrundlag for strategiske prioriteringer og handlinger på kommunalt såvel som regionalt og subregionalt niveau • Fælles platform for kompetenceudvikling, videndeling og læring på tværs af alle de syddanske kommuner, de fleste syddanske energi- og forsyningselskaber og Region Syddanmark 			

- Udvikling og afprøvning af nye løsninger og samarbejdsformer inden for konkrete tematiske/energifaglige fokusområde.

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- Udkast til notat om kortlægning af energiforsyningen i Syddanmark
- Kortlægningens samlede data (regneark)
- Udkast til notat om tre energiscenarier for Syddanmark
- Rapport om erhvervspotentialer for Syddanmark ved strategisk energiplanlægning
- Udkast til pixibog om energiscenarier for Syddanmark
- Notater fra de tre geografiske delprojekters undersøgelser
- Notat om energieffektiviseringer i vandsektoren, Syddanmark
 - Notat om grundejerforeningernes betydning for energiindsatsen i feriehusområder, Syddanmark
 - Notat om undersøgelse vedr. vindmøller, Syddanmark
 - Notat om energicoaching af boligejere i fællesskaber, Trekantområdet
 - Idékatalog for varmeforsyning uden for kollektive områder, Trekantområdet
 - Faktaark for fem landsbyer uden for kollektiv forsyning, Trekantområdet

SEP Fyn (4)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	KAPIO
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAPIO
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAPIO
4. EE og omstilling i transportsektor	KAPIO
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAPIO
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAPIO
7. Øget fleksibilitet i systemet	KAPIO

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	M
B. Tværkommunalt (horizontalt)	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	L
E. Borgernær indsats	L
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Faaborg-Midtfyn Kommune			
Kommuner			Antal: 9
Alle 8 kommuner på Fyn samt Ærø Kommune.			
Forsyningsselskaber			Antal: 4
Naturgas Fyn, Energi Fyn, Fjernvarme Fyn, Fynsværket (Vattenfall).			
Vidensinstitutioner			Antal: 1
Syddansk Universitet			
Øvrige			Antal: 2
FFV Energi og Miljø, Centrovic.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
3.450.000	3.450.000	1.250.000	64%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål (kilde: SR3): Projektet skulle afdække og høste synergien i samspillet mellem aktører og sektorer med tilknytning til en bæredygtig omstilling til VE i bred forstand, dvs. el-, varme- og transportsektorerne, men også nært tilknyttede sektorer som landbrugssektoren, affaldssektoren og industrien. Partnerskabet ville dels afdække og udvikle vores rammebetingelser og grundlæggende muligheder for og tilgang til at integrere VE i el, varme og transport under hensyn til de nationale mål og rammer dels afklare og udfolde fire hjørneste med særlige fynske karakteristika. De fire hjørneste er beskrevet på side 1 i projektansøgningen. Gennem projektet ville partnerskabet løbende søge at identificere og udfolde de erhvervspotentialer, der udsprang af arbejdet, og afdække de forudsætninger, der skulle til for at skabe grøn vækst i tilknytning til SEP arbejdet. Herunder ville de afdække, hvilke nye former for organisering og selskabsdannelse, der evt. kunne fremme VE omstillingen i samspillet mellem aktørerne, fx på tværs af kommunegrænser mm. Projektet havde som mål at føre til fortsatte samarbejder om fælles handlinger og organiseringer langt ud over perioden for arbejdet med den fælles SEP.</p>			
<p>Resultater (kilde: SR4): Opstart Gennem processen med at få udarbejdet ansøgningen, blev der etableret et stærkt partnerskab – et triple helix – bestående af kommuner, forsyningsselskaber, landbruget og Syddansk Universitet. Projektpartnerskabet inddrog således en stor del af de fynske interessenter i projektet. Gennem deres ophæng til Byregion Fyn (Byregion Fyn er 9 fynske kommuners politiske samarbejde om strategisk planlægning og udvikling), blev der sikret en stærk fynsk politisk opbakning til projektet. Dette samarbejde blev styrket gennem dialogen i projektet.</p>			
<p>Kortlægning Projektet afdækkede de fynske karakteristika samt VE ressourcer, forbrug og forsyningsstruktur. De Fynske karakteristika havde indflydelse på, hvad de kunne bidrage med af VE-ressourcer samt hvordan Fyn bedst kunne spille ind i et samlet optimeret energisystem. Konkret havde de kortlagt den fynske infrastruktur (gas og fjernvarme), vindmøllepotentiale, potentialet for biomasseressourcer til biogas samt potentialet for yderligere biogasanlæg på Fyn. De havde også fået udarbejdet et notat der kortlægger barrierer og problematikker på afgiftssiden af energisystemet.</p>			
<p>Analyse I rammeplanen havde partnerskabet opstillet nogle overordnede erkendelser og retningslinjer for udviklingen af fremtidige energiscenarier for Fyn, baseret på projektets analyser og arbejder samt eksterne rapporter. Det fynske scenarie byggede på de nationale scenarieanalyser der var udført af Energistyrelsen og Energinet.dk. Projektet</p>			

havde bl.a. et øget fokus på biomasseressourcer i samspil med landbrug og naturpleje og på biogas integreret med fjernvarme og transport og som balancering af vindkraft. Dette fokus afspejlede således nogle særlige handlemuligheder med udgangspunkt i den fynske regions karakter. En analyse af den nuværende og fremtidige energibalance viste, at Fyn ville gå fra at være el-eksporterende til i 2050 at blive brændstof-eksporterende, da de antog at en af Danmarks fremtidige biobrændstoffabrikker skulle placeres ved Odense, grundet attraktiv beliggenhed ved et stort fjernvarmenet og med adgang til havet og gode anløbsmuligheder til havn.

Plan og implementering

Gennem arbejdet med rammeplanen blev der identificeret en række 'no regret' handlinger. Nogle af disse 'no regret' handlinger, som bl.a. energibesparelser, arbejdede fynske kommuner og aktører meget med, bl.a. gennem projekter som "Effektiv Energi" samt "Grøn Erhvervs vækst"

Ud fra det fynske scenarie, der spillede op mod de nationale scenarier, kom projektpartnerskabet i rammeplanen med en række anbefalinger til kommuner og aktørerne. De havde således ikke udarbejdet en fuldstændig køreplan for den grønne omstilling på Fyn, hvilket heller ikke målet fra starten. Deres anbefalinger havde et særligt fokus på områder, hvor de så det største behov for at navigere robust og langsigtet på vejen mod VE. I rammeplanen blev der også præsenteret en række anbefalinger til det videre arbejde og den videre organisering. Mange af aktørerne havde allerede sat aktiviteter i gang, som støttede op om rammeplanens anbefalinger.

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

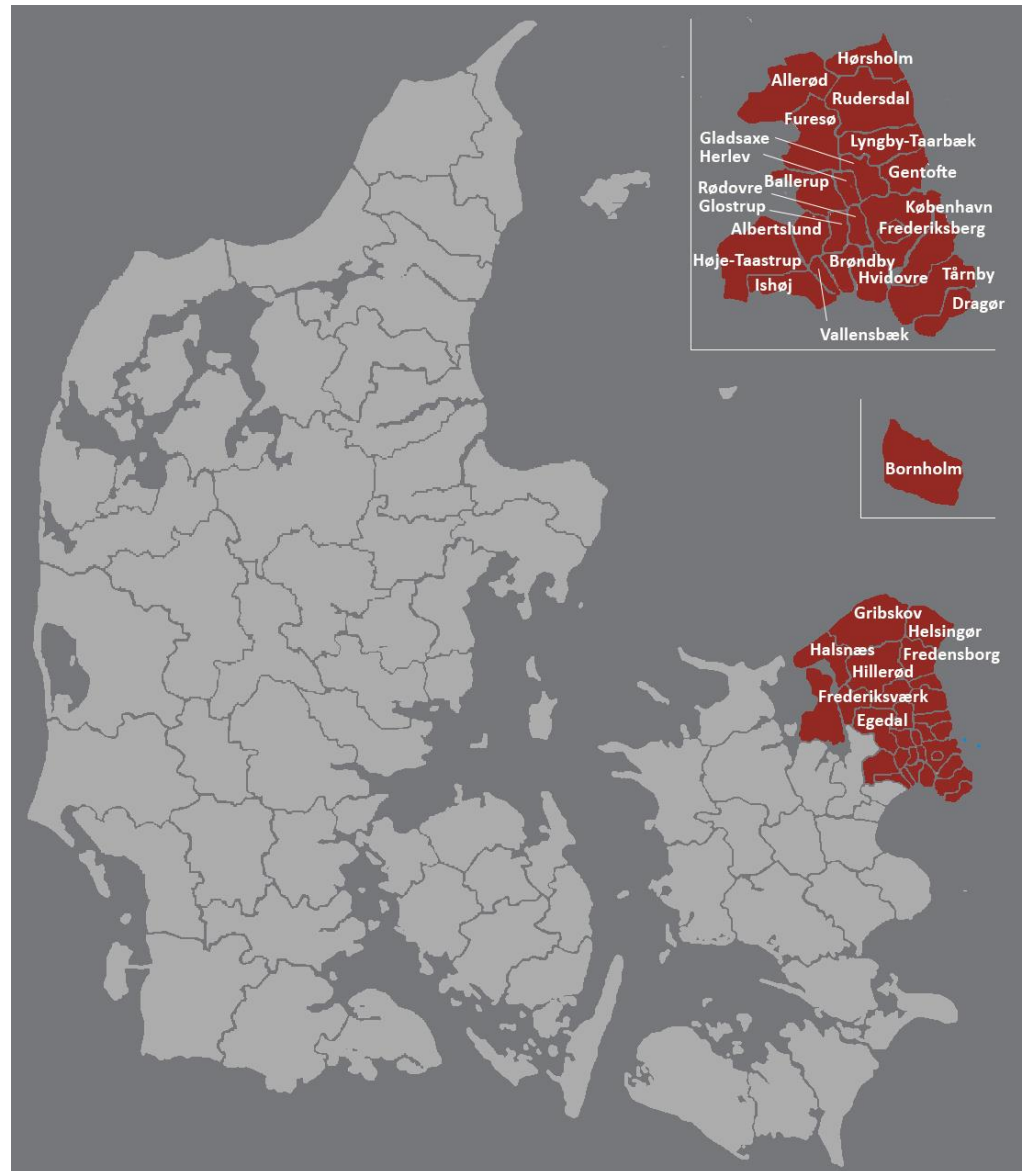
Rapporter:

- Energiplan Fyn rammeplan (slut-dokument)
- Vision og scenarierapport for Fyn
- Infrastruktur og integration (fjernvarme- og gasnet)
- Potentiale for nye biogasanlæg på Fyn
- Kortlægning af vindmøllepotentiale på Fyn
- Kortlægning af fjernvarme- og gasnet på Fyn
- Kortlægning af biomasse til energiproduktion på Fyn
- 36 afgangprojekter fra studerende på SDU i regi af Energiplan Fyn

Notater:

- Dækningsbidrag ved høst af græs fra naturarealer
- Demonstrationsanlæg om halm og naturgræs til biogas
- Investering i solvarme eller varmepumpe/overskudsvarme (case studie af Faaborg Fjernvarme)
- Energiafgifter og tilskud – overblik og analyse
- Rammer og sigtelinjer for kommunernes SEP-arbejde (optakt til projektet)
- Sigtelinjer og fokusområder for SEP-arbejdet i de fynske kommuner (optakt til projektet)

Fremtidens Energiplanlægning i Hovedstadsregionen (5)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	KAP--
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAP--
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAPI-
4. EE og omstilling i transportsektor	KAPI-
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAPIO
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAPI-
7. Øget fleksibilitet i systemet	KAPI-

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	H
B. Tværkommunalt (horisontalt)	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	M
E. Borgernær indsats	M
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Gate 21			
Kommuner			Antal: 29
Alle 29 kommuner i hovedstadsregionen.			
Forsyningselskaber			Antal: 7
HMN Naturgas, VEKS, HOFOR, ARC, Vestforbrændingen, Nordforbrænding, CTR.			
Vidensinstitutioner			Antal: 2
Risø-DTU, Aalborg Universitet.			
Øvrige			Antal: 2
KKR Hovedstaden, PlanEnergi.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
9.280.970	9.280.970	2.500.000	73%
Mål og hovedresultater			
<p>Projektet havde ifølge SR3 som formål at finde svar på, hvordan strategisk energiplanlægning bedst muligt kan bane vejen for en omstilling af energi- og transportsystemet i hovedstadsregionen til 100 % vedvarende energi herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udarbejde en vision for et fleksibelt og energieffektivt energi- og transportsystem i hovedstadsregionen baseret på 100 % vedvarende energi i 2050 • Undersøge, udvikle og implementere tilgange til strategisk energiplanlægning med udgangspunkt i kommunerne, regionen og forsyningselskaberne i hovedstadsregionen. <p>Projektet var både et udviklingsprojekt for energi- og transportsystemet i hovedstadsregionen, og et demonstrationsprojekt, der identificerede eksisterende adfærd og problematikker og samtidig tilvejebragte erfaringer og ny viden om energiplanlægning.</p> <p>Projektets vigtigste succeskriterier <u>opnået</u> inden for projektperioden ifølge SR4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedtagelse af en ambitiøs og bredt forankret regional energivision for 2050 • Udvikling af fælles scenarier og analyser for regionen • Etablering af fælles retningslinjer som kommunerne kan agere og prioritere ud fra • Igangsættelse og afprøvning af en række tværgående pilotprojekter • Etablering af en regional platform for strategisk energiplanlægning 			
Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)			
<p>Fælles energivision for Hovedstadsregionen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En politisk besluttet og kommunalt forankret fælles energivision for hovedstadsregionen for 2050, samt et dertilhørende baggrundsnotat som et kort resumé af scenarieanalyserne. <p>Forslag til implementering af strategisk energiplanlægning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oprettelse af et fælles energisekretariat til varetagelse af en fælles strategisk energiplanlægning <p>Tværgående samarbejder igennem iværksættelse af nye projekter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 pilotprojekter er igangsat inden for strategisk energiplanlægning. <p>Scenarieanalyser:</p>			

- Scenarieanalyser, som grundlag for vurdering af de langsigtede perspektiver, inkl. et præferencescenarie for hovedstadsregionen for hhv. 2035 og 2050.

Opsamlingsnotat:

- Afsluttende sammenfattende rapport med resumé af energifagligt indhold for projektet

Rapporter:

- Potentialevurdering om energibesparelser og fleksibelt elforbrug
- Potentialevurdering om lokale vedvarende energiresourcer
- Temanotat om affald
- Temanotat om transport
- Temanotat om energibesparelser
- Temanotat om varmeforsyning
- Fjernvarmescenarier (Balmorel notat)
- Rapport om rammesætning, reguleringer og barrierer

Energibalancer:

- Individuelle Energibalancer for alle 29 kommuner i hovedstadsregionen
- Fælles regional energibalance for hovedstadsregionen

STEPS: Strategisk Tværkommunal EnergiPlanlægning Sjælland (6)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	--P--
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	K-P--
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP-O
4. EE og omstilling i transportsektor	----
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAP--
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAP--
7. Øget fleksibilitet i systemet	----

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B. Tværkommunalt (horisontalt)	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	M
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	M
E. Borgernær indsats	M
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Energiklyngecenter Sjælland			
Kommuner			Antal: 17
Alle 17 kommuner i Region Sjælland.			
Forsyningsselskaber			Antal: 15
Ringsted forsyning, Kara/Noveren, VEKS, Vordingborg Fjernvarme, Svebølle-Viskinge Fjernvarme, Maribo Varmeværk, Næstved Varmeværk, Sk Varme Als, Stege Fjernvarme, Refa Energi, Odsherred varme, Faxe Fjernvarme, Kalundborg Varmeforsyning, Lolland Varme, SSF Energiselskab.			
Vidensinstitutioner			Antal: 2
RUC, DTU Risø.			
Øvrige			Antal: 1
Energiklyngecenter Sjælland			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
5.352.000	5.352.000	2.500.000	53%
Mål og hovedresultater (kilde: SR4)			
<p>STEPS havde til formål at understøtte følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levere unik viden om optimal udnyttelse af de ressourcer, der er til rådighed i Region Sjælland samt skabe dialog på tværs af organisationer og kommuner om muligheder og barrierer omkring optimal ressourceanvendelse • Udarbejdelse af kommunale strategiske energiplaner, der kan danne grundlag for politiske beslutninger • Sikre tværkommunal samarbejde om den lokale energiplanlægning i kommunerne • Udvikle partnerskaber der har strategisk betydning for energiplanernes gennemførelse <p>Der var i projektet produceret omfattende energifagligt materiale til kommuner og selskaber i partnerskabet. Det drejede sig både om detaljeret kortlægning af ressourcer og forbrug samt en lang række casestudier for konkrete anlægs- og indsatsmuligheder i de enkelte kommuners byer, bydele og landsbyer. I en række tilfælde var casestudierne inden for STEPS rammer blevet præsenteret for og videreudviklet med lokale aktører for at afdække om det kunne danne grundlag for et godt projekt. Da casestudierne var udviklet samtidig, var det muligt at sikre at de lå inden for rammen af det regionale og lokale ressourcepotentiale. Samtidig pegede studierne på lokale effekter i form af pris på energi, beskæftigelse og CO2 reduktion. Dette gav den enkelte kommune mulighed for at vurdere den enkelte indsatsmuligheds relevans for egen kommune i et regionalt perspektiv og kunne dermed ligge til grund for politiske beslutninger.</p> <p>Metode, kortlægning og principper for udvikling af de strategiske energiplaner var hyppigt blevet præsenteret for partnerskabet. For den enkelte kommune med møder med både forvaltning og i en række tilfælde til temamøder for politikere. Tværkommunalt til projektseminarer for både energiplanlæggere og –koordinatorer, for T17 (tekniske chefer og direktører) og K17 (kommunaldirektører). Der var desuden blevet afholdt en række topmøder for både borgmestre, udvalgsfolk og bestyrelser i energiselskaberne. Der var på denne måde skabt et solidt grundlag for dialog på tværs af kommuner og selskaber om optimal anvendelse af ressourcerne. Både i form af et fælles sprog om strategisk energiplanlægning som metode, men også ved at strategisk energiplanlægning var et hyppigt dagsordenspunkt for tværkommunale fora som T17, K17 og KKR. Der var desuden skabt ramme for faglige og projektrelaterede praksisfællesskaber på tværs af kommunerne.</p> <p>Der var i projektet udviklet tre nye og finansierede projekter der kunne have strategisk betydning for energiplanernes gennemførelse. Det drejer sig om Implementering af Bioenergi Sjælland, Vindkraft som katalysator for lokal udvikling og Biogas2020.</p>			

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4, meget forkortet)

- Arbejdspakke 1: Kortlægning af VE-potentialer og nuværende energiforsyning
 - Opdateret ressourcekortlægning (anvendt og potentialer) – kommunevis og regionalt, afhængig af ressourcestype.
 - Opdateret energiforbrug og drivhusgasudledninger for hver kommune.
 - Sammenskrivning og analyse af regionens samlede energiforsyning, de regionale VE-potentialer og de centrale udfordringer for hele regionen

- Arbejdspakke 2: Muligheder for omlægningen af kommunernes energiforsyning
 - Rapport over indsatsmuligheder for de enkelte kommuner.
 - Regional sammenfatning af indsatsmulighederne.
 - Vurdering af indsatsmulighedernes forskellige effekter (beskæftigelse, indtægt, drivhusgas samt erhvervspolitiske implikationer).

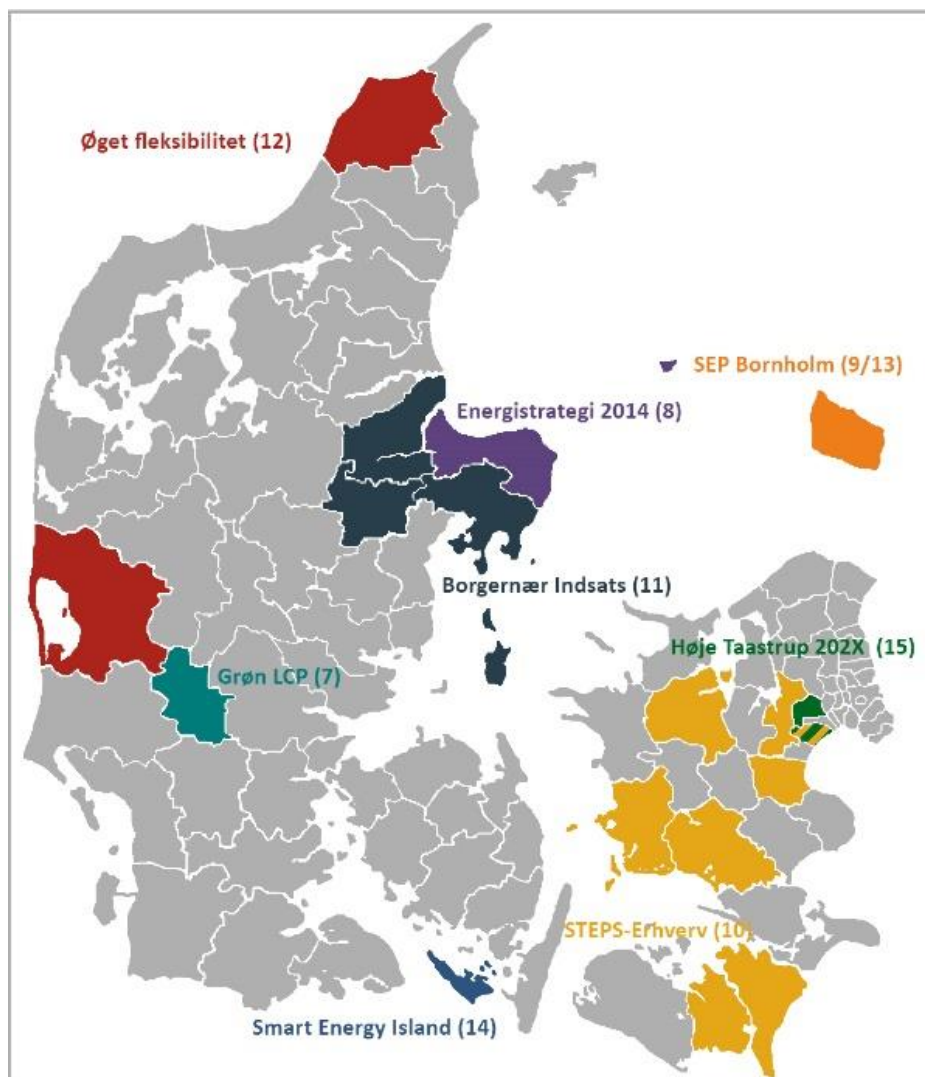
- Arbejdspakke 3: Udarbejdelse af lokale strategiske energiplaner
 - Strategiske energiplaner for de enkelte kommuner – herunder samspil med andre planområder. Planerne udformes så de kan danne grundlag for politiske beslutninger.

- Arbejdspakke 4: Udvikling og forankring af den strategiske energiplan

- Arbejdspakke 5: Strategiske samarbejder

Øvrige projekter

I tillæg til de seks større partnerskaber indgår otte mere lokale projektpartnerskaber i puljen.

Figur 2: Kort over de mere lokale projektpartnerskaber.

Tabellen nedenfor giver en kort oversigt over de 8 projektpartnerskaber. Tovholderen har i fem af disse været en kommune og i de restende tre et eksisterende samarbejdsorgan. Kun tre af partnerskaberne har ikke omfattet forsyningsselskaber. Dette betyder dog ikke, at forsyningsselskaber ikke har været involveret i projektarbejdet. To af partnerskaberne har omfattet vidensinstitutioner.

Nr.	Projekt	Tovholder	Kommuner	Forsyningsvirksomheder	Vidensinst.	Øvrige	I alt
7	Billund	Billund Kommune	1	3 (el, fj)	0	2: DuPont, LEGO	6
8	Norrdjurs	Norrdjurs Kommune	1	3 (fj, bio-gas)	0	4: Lallamand, DBH Technology, Aqua Djurs, Reno Djurs	8
10	STEPS-Erhverv	Energiklyngecenter Sjælland (EKCS)	7	0	1: DTU	5: EKCS, Region Sjælland, EnergiMidt Infrastruktur, PlanMiljø, Energinet.dk	13
11	Randers	Randers Kommune	4	0	0	3+: Energitjenesten Midt, ældre- og pensionistforeninger, lokale håndværkere	7+
12	HRS	Hjørring Kommune	2	2 (el, fj)	0	1: Grøn Energi	5
9/13	Bornholm	Energiudvikling Bornholm (EUB)	1	3 (el, fj)	0	4: EUB, Bornholms Affaldsbehandling, Bornholms Amts Trafik-selskab, Logic	8
14	Ærø	UBE, Ærø Kommune	1	0	0	2: Søbygaard, Martsal Navigationsskole	3
15	HT202X	HT Kommune	2	5 (gas, el, fj)	1: AAU	4+: HT Transportcenter, Gate21, Boligselskaber	12+

Tabel 3: Sammensætning af det formelle partnerskab i de øvrige projekter. Bemærk, at tovholder optræder to gange i hver række, da de også indgår i tallene for kategorierne kommuner, forsyningsvirksomheder, vidensinstitutioner og øvrige. AAU = Aalborg Universitet. (Kilde: SR4)

Grøn "least-cost" energihandlingsplan for Billund Kommune (7)

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	KA--O
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KA-I-
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP--
4.	EE og omstilling i transportsektor	K----
5.	Analyse af samlet energiomstilling	KAPI-
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAPI-
7.	Øget fleksibilitet i systemet	-A---

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	L
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	H
E.	Borgernær indsats	H
F.	Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Billund Kommune			
Kommuner			Antal: 1
Billund Kommune			
Forsyningsselskaber			Antal: 3
Grindsted El- og Varmeværk, Billund Varmeværk, Billund Vand.			
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 2
DuPont, LEGO.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
4.000.000	4.000.000	2.000.000	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Dette var de præciserede/reviderede projektmål (kilde: SR3):</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere overblik over, koordinere og samtænke nuværende initiativer såvel som fremtidige ideer til reduktion af energiforbrug og CO₂-emissioner. • At bidrage til at nå de nationale energimål, herunder identificere fremtidige indsatsområder, som var i tråd med de nationale målsætninger jf. ovenfor. • At udarbejde en omkostningseffektiv og erhvervsvenlig energihandlingsplan, der anviste de økonomiske og CO₂-mæssigt bedste løsninger inklusive målsætninger, investeringer, tidsplan og ansvar. Planen skulle tage højde for overlap mellem forskellige initiativer. <p>Projektet gennemførtes inden for de tidsmæssige og økonomiske rammer som SEP-puljen havde opstillet, nemlig en projektperiode på knap halvandet år frem til medio 2015 og inden for projektets budget på 4 mio. kr. indregnet partnernes egen indsats.</p> <p>Succeskriterier og resultater (kilde: SR4):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Commitment til planen fra partnere</u> At dømme efter møderne der var afholdt var der et stort engagement fra hovedparten af deltagerne. 2. <u>En langsigtet samarbejdskultur mellem partnerne</u> Der opfordredes til fortsat samarbejde mellem partnerne om tværgående projekter. Samarbejdet forventedes at blive forankret i et tværfagligt forum efter projektets afslutning. 3. <u>En fremtidssikret og fleksibel energiforsyning</u> Vidensniveauet i partnerskabskredsen var godt og de ville tilstræbe at fremtidssikre deres investeringer. De barrierer der var for udvikling af energiforsyningen blev italesat i handlingsplanen, således der kunne ageres på dem. 4. <u>En erhvervsfremmende energiplan (energipriser og grøn profil)</u> Erhvervet i Billund var meget bevidste om en kommende grøn omstilling – og meget selvkørende på det område. Projektet understøttede dem bedst med dialog om overskudsvarme og sikring af infrastruktur og sikring af arbejdskraft i nærområdet. 5. <u>At projektet fortsætter i kommunen efter denne projektperiode</u> 			

Etablering af et fremtidigt samarbejdsforum efter projektperioden blev drøftet politisk i juni måned, og forventedes besluttet når projektet blev afrapporteret i løbet af efteråret 2015.

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- Screeningskatalog med konkrete tiltag.
- Lokaløkonomiske analyser på vindmøller, fjernvarme, biogas, biomasse og boligrenovering.
- Analyse af privatboligers energirenoveringsmuligheder
- Analyse af industriområdes mulige tilslutning til fjernvarme.

GRENAA-energiforsyningsstrategi 2014 (8)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	KAPI-
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	-A---
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	----
4. EE og omstilling i transportsektor	----
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAPI-
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAPI-
7. Øget fleksibilitet i systemet	KAPI-

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B. Tværkommunalt (horizontalt)	L
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	L
E. Borgernær indsats	L
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Norddjurs Kommune			
Kommuner			Antal: 1
Norddjurs Kommune			
Forsyningselskaber			Antal: 3
Grenaa Varmeværk, Verdo, Djurs Bioenergi.			
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 4
Lallamand, DHB Technology, Aqua Djurs, Reno Djurs.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
1.101.000	1.101.000	550.000	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål (kilde: SR3):</p> <p>Formålet med projektet var at undersøge mulighederne for et strategisk samarbejde mellem lokale energiaktører og den lokale industri i Grenaa med henblik på at kortlægge og planlægge den fremtidige varme – og energiforsyning i byen.</p> <p>Særligt varmforsyningsituationen i Grenaa var aktuel at arbejde med, idet affaldsforbrændingen, der leverede varme til Grenaa Varmeværk, lukkede i 2015 og en kontrakt med Grenaa Kraftvarmewærk, der også leverede varme til varmekædet, udløb i 2017. Samtidig sås en række muligheder for at en række andre og nye aktører kunne indgå i varme- og energisystemet i Grenaa i de følgende år.</p> <p>Succeskriterier og resultater (kilde: SR4):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Udarbejdelse af forslag til strategiplan for den fremtidige energiforsyning i Grenaa</u> Dette mål var nået. 2. <u>Udarbejdelse af forslag til hensigtserklæring/aftalesæt mellem partnerne</u> Dette mål var nået i form af scenarier i forslaget til strategiplanen. 3. <u>Indsamling af erfaring med strategisk samarbejde i et tværorganisatorisk partnerskab</u> Dette mål var nået. 			
Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)			
<ul style="list-style-type: none"> • Kortlægning af den nuværende energiforsyningsituation • Analyser og beregninger af scenarier for den fremtidige energiforsyningsituation • Forslag til en fælles strategiplan • Forslag til hensigtserklæring/aftalesæt i form af scenarier mellem partnere • Erfaring med strategisk samarbejde i et tværorganisatorisk partnerskab 			

Strategisk Energiplanlægning på Bornholm (9) + Demonstration af strategisk energiplanlægning på Bornholm som afgrænset ø-samfund (13)

Bemærk, dette projekt har modtaget støtte fra begge puljer.

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	KAP-O
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAP-O
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP-O
4. EE og omstilling i transportsektor	K---O
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAP-O
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. systemomstillingen	KA---
7. Øget fleksibilitet i systemet	KAP-O

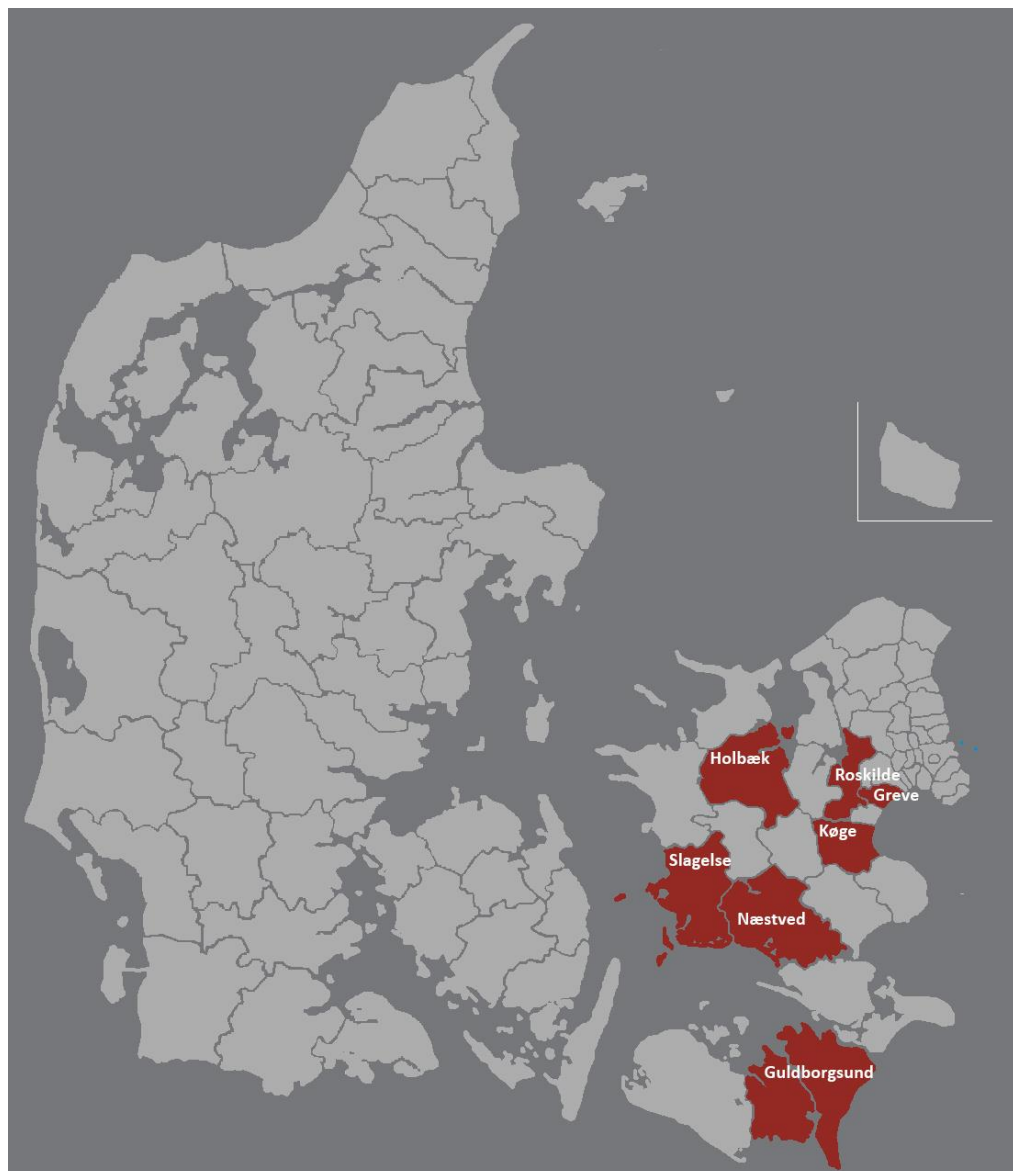
Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	M
B. Tværkommunalt (horisontalt)	L
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	M
E. Borgernær indsats	L
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Energi Udvikling Bornholm (Business Center Bornholm)			
Kommuner			Antal: 1
Bornholms Kommune			
Forsyningsselskaber			Antal:3
Østkraft Holding A/S, Rønne Vand- og varmforsyning amba, Bornholms Forsyning A/S			
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 4
Energi Udvikling Bornholm (Business Center Bornholm), Bornholms Affaldsbehandling (BOFA), BAT (kommunalt trafiksselskab), Logic ApS			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
8.180.000	8.410.000	Oprindeligt: 3.000.000 Revideret: 2.991.000	64%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål (kilde: SR3): Bornholm ville gennemføre en proces med strategisk energiplanlægning, hvor de ville anvende og videreudvikle den bornholmske simuleringsmodel, Bright Green Test Island – modellen, til planlægning og tilpasning af energisystemer. Projektet skulle demonstrere konsekvenserne af forskellige energistrategiske tiltag, så det skabte et beslutningsgrundlag for energipolitiske beslutninger. Bornholm skulle vise, hvordan et ø-samfund kunne efterleve og tilpasse sig egne og statens overordnede målsætninger på energiområdet. Specielt kravene om store mængder af vedvarende energikilder i energisystemet var centrale, herunder samspillet med transport- og varmesektoren.</p> <p>Succeskriterier og resultater var ifølge SR4:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. En opdateret energistrategi/ strategisk energiplan for Bornholm – opnået. 2. Demonstration af et simuleringsværktøj med varme, el og landtransport til inspiration for andre kommuner og regioner – opnået. 3. Der blev gennemført en kortlægning og analyse af mulige industrielle symbioser med fokus på kvalitet og tilgængelighed af biomasse og affaldsprodukter/råvare – opnået. 4. Der blev lavet en samarbejdsmodel og formidlingsstrategi forankret hos partnerne – både samarbejdsmodel og formidlingsstrategi var lavet og anvendt, men forankring tog lidt længere tid end projektperioden tillod. 5. Der var afdækket væsentlige barrierer for fossilfri energiudvikling og peget på relevante opfølgende demonstrationsprojekter – beskrevet i projektrapporten. 			

Faglige rapporter o.lign.(kilde: SR4)

- Den bornholmske model af energisystemet, kalibreret og valideret mod de faktiske forhold. Modellen er nu klar til anvendelse i andre kommuner.
- En energistrategi baseret på afprøvede og virkelighedsnære scenarier, simuleret i modellen.
- Et tættere og trykprøvet samarbejde i foreningen Energy Innovation Bornholm, der er blevet registreret som erhvervsdrivende forening med begrænset ansvar, f.m.b.a., i projektperioden.
- En grøn industrisymbiose om forgasning af organisk erhvervsaffald er igangsat.
- Et antal fælles delleverancer, der er beskrevet i det ovenstående og tidligere projektrapporter, så som fælles formidlingsstrategi, notat om biogasanlæggets betydning, et notat om store varmepumper i fjernvarmen, afdækning af muligheden for geotermi.

STEPS – Erhverv (10)

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	KAP--
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	----
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	----
4.	EE og omstilling i transportsektor	----
5.	Analyse af samlet energiomstilling	----
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAP--
7.	Øget fleksibilitet i systemet	-A---

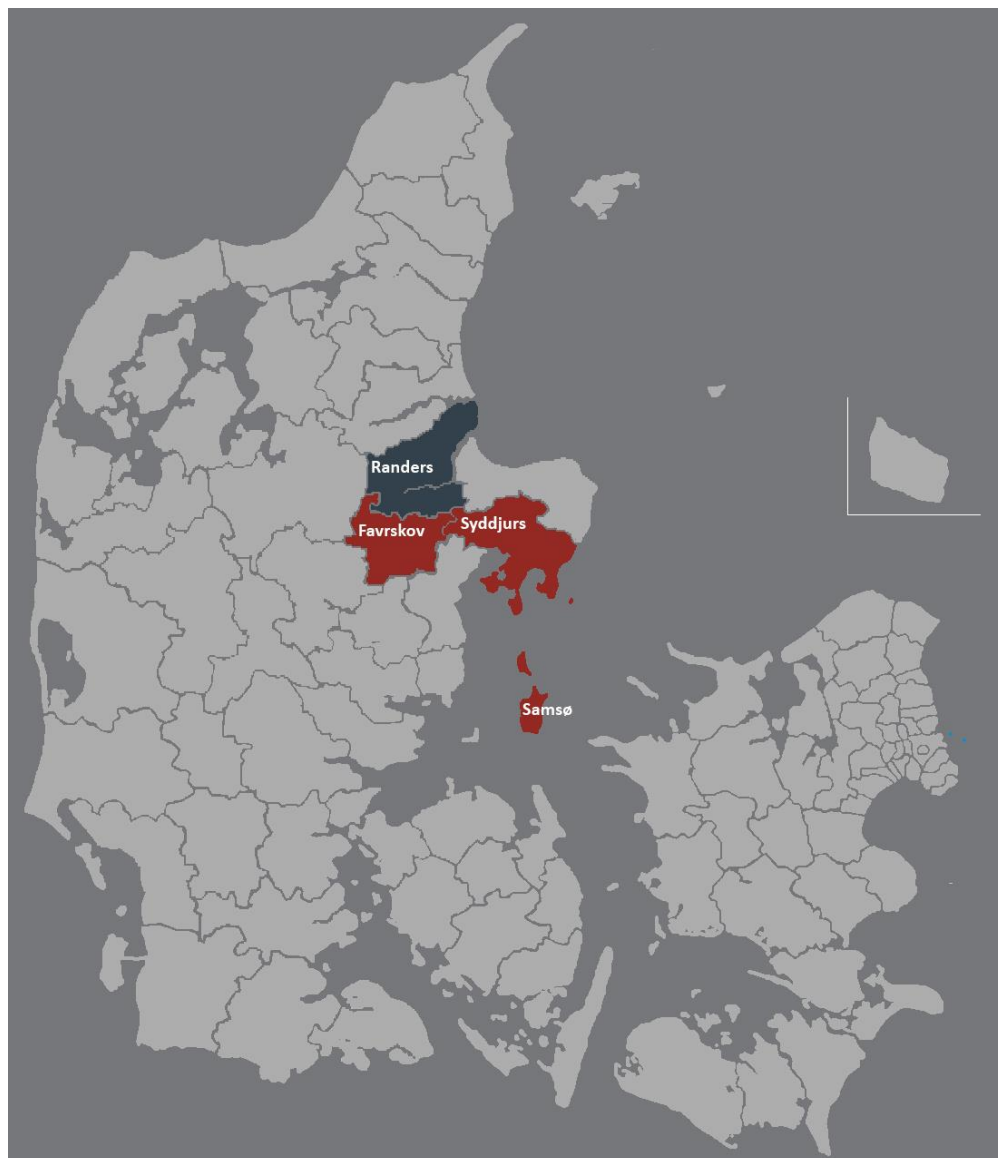
Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	H
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	H
E.	Borgernær indsats	L
F.	Politisk ejerskab	L

Projektoverblik			
Tovholder			
Energiklyngecenter Sjælland			
Kommuner			Antal: 7
7 case-kommuner: Slagelse, Køge, Roskilde, Holbæk, Guldborgsund, Næstved og Greve.			
Forsyningsselskaber			Antal: 0
Vidensinstitutioner			Antal: 1
DTU EKON			
Øvrige			Antal: 5
Energiklyngecenter Sjælland, RegionSjælland, Energimidt infrastruktur, PlanMiljø, Energinet.dk.			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
3.000.000	3.000.000	1.500.000	50%
Mål og hovedresultater (kilde: SR4)			
<p>Projektet overordnede <u>målsætninger vurderes at være opfyldt</u>. Formålet med STEPS ERHVERV var formuleret i ansøgningen som følgende:</p> <p>A. På det overordnede plan at skabe en systematisk og langsigtet kommunal indsats, så kommunerne kunne agere facilitator i forhold til energieffektiviseringer, VE-omstilling og fleksibilitet hos private virksomheder.</p> <p>B. På det konkrete og detaljerede plan, i kommunalt regi at afprøve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Udvalgte metoder for involvering og inddragelse af erhvervsliv på tværs af afdelinger internt i kommunerne og i samarbejde med projektpartnere og sparringspartnere. - Udvalgte teknologiske løsninger hos virksomheder. <p>C. At koble de to niveauer og dermed lægge til rette for at disse erfaringer indarbejdes i de kommunale strategiske energiplaner og operationalisere denne praksis i kommunernes daglige organisering.</p> <p>Projektets vigtigste <u>succeskriterier blev ligeledes vurderet til at være opfyldt</u> i forhold til hvad der var muligt inden for projektets periode. De vigtigste succeskriterier var følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. At partnerkommunerne lykkedes med at skabe fundamentet for en ambitiøs og realistisk indsats for energieffektivisering og VE-omstilling i erhvervsvirksomheder som en del af den strategiske energiplan. 2. At det lykkedes at afprøve udvalgte tiltag til inspiration til andre kommuner. 3. At arbejdet med en systematisk erhvervsindsats blev forankret i partnerkommunerne. 4. At resultaterne af projektet blev formidlet bredt til alle kommuner i Region Sjælland og andre danske kommuner. 			

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- Otte kommunale virksomhedslistes i Excel med de energirelevante virksomheder (en for hver partnerkommune) opdelt brancher, adresser, kontaktpersoner etc.
- Fire tværkommunale seminarer om strategier og indsatser for EE og VE i forhold til erhverv med deltagelse af partnerkommunerne samt øvrige interesserede kommuner fra Region Sjælland
- Tre bilaterale seminarer/erhvervsnetværksmøder om VE til proces støtteordning gennemført i samarbejde mellem kommune- og erhvervsservice
- En analyse og potentialeberegning ved etablering af is-bank/fleksibelt elforbrug i kølehus (notat)
- En vurdering af hjemmel for at stille energikrav i miljøgodkendelser og dialog med MST samt eksempler fra indsamling af godkendelser i DK og nabolande
- En guide til kommuner om potentialer og muligheder ved udnyttelse af spildvarme fra proces til intern eller ekstern energi. Guide bliver tilgængelig på www.erhvervsenergi.dk (pdf)
- To guides – en til kommuner og en til virksomheder – om VE til proces støtteordningen. Guides bliver tilgængelige på www.erhvervsenergi.dk (pdf)
- Et survey om barrierer og motivationsfaktorer for energieffektivisering i erhvervsvirksomheder, med besvarelser fra ca. 140 virksomheder/direktører fra erhverv i Region Sjælland (notat)
- En forundersøgelse, mock-up og brugertest af energiapp (mock-up + notat)
- En energi-spil-app til alle erhverv med energiforbrug, men er særlig rettet mod kontor/lager, detailhandel/supermarkeder, autoværksteder/jern- og metal. (web app)
- En potentiale-analyse af muligheder for at etablere rentabel fjernvarme til boligselskaber og skole med forsyning fra erhverv med potentiel overskudsvarme.
- I regi af STEPS er beregnet mulige nærvarmeløsninger i en olielandsby med et gartneri, hvor olie konverteres til biomasse og god rentabilitet forstærkes ved afsætning af varme til gartnerier i sommerperiode

Borgernær indsats til fremme af SEP i yderområderne (11)

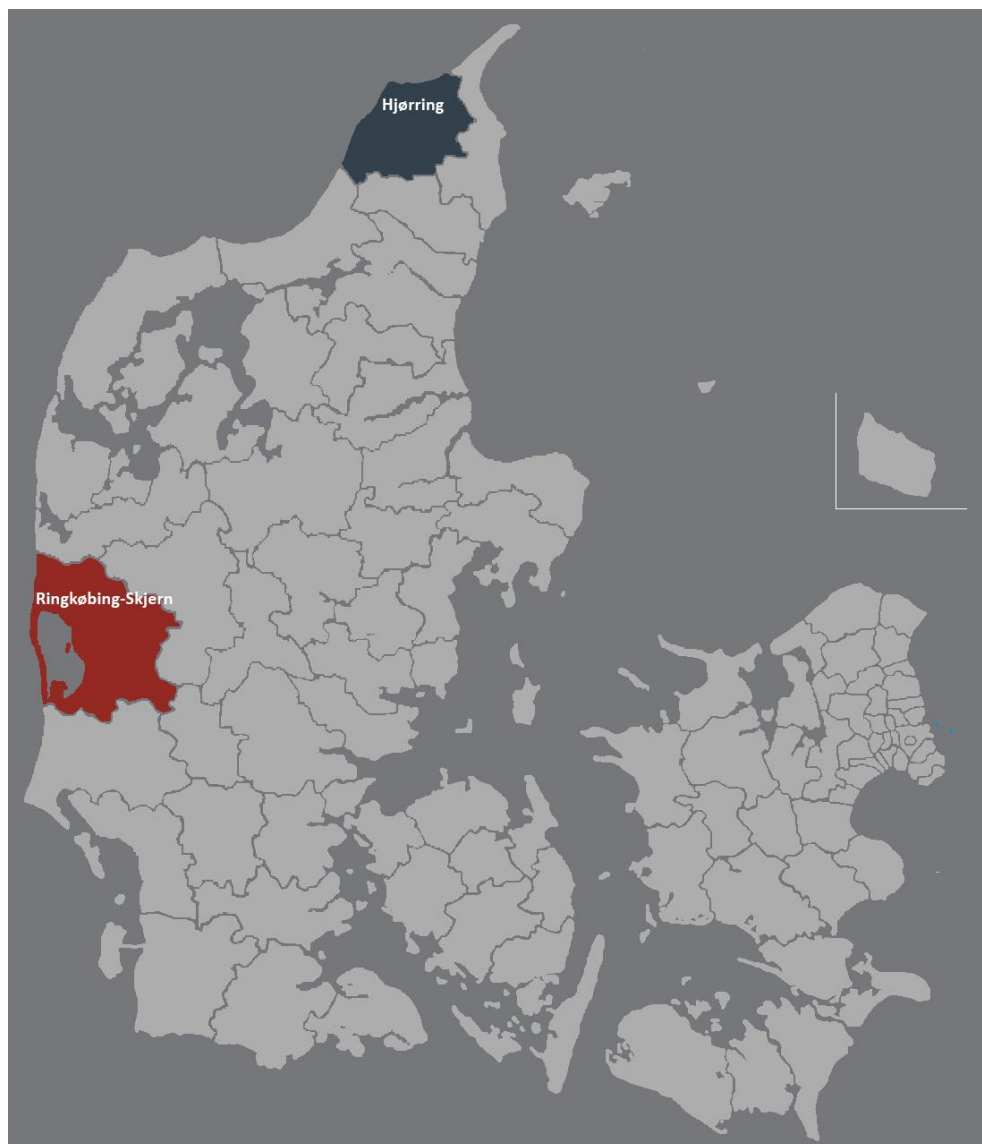

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	----O
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	----O
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	----
4.	EE og omstilling i transportsektor	----
5.	Analyse af samlet energiomstilling	----
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	----
7.	Øget fleksibilitet i systemet	----

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	M
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	L
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	L
E.	Borgernær indsats	H
F.	Politisk ejerskab	L

Projektoverblik			
Tovholder			
Randers Kommune			
Kommuner			Antal: 4
Randers, Favrskov, Syddjurs, Samsø.			
Forsyningsselskaber			Antal: 0
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 3+
Energijenesten Midt, lokale ældre- og pensionistforeninger, lokale håndværkere			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
551.200	551.200	275.600	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål ifølge SR3:</p> <p>Hjælpe boligejere i 60+ segmentet til en prioritering af konkrete initiativer med henblik på at opnå en forbedret komfort og økonomisk energioptimering af beboelsen. Med den enkelte borgers behov i centrum, ønskede de gennem undervisning i grupper samt besøg hos den enkelte husejer, at opnå en dialogbaseret og uvildig energirådgivning – og udpegning af konkrete relevante indsatsområder. Tiltaget kunne føre til lokal beskæftigelse, hvis den enkelte boligejer valgte at benytte lokale håndværkere, til udførelse af arbejdet. Valg af håndværker lå alene hos den enkelte husejer – eller flere husejere i fællesskab. Projektpartnerskabet ønskede samtidig at få viden om, hvordan barrierer nedbrydes hos målgruppen så energibesparelser gennemførtes samt skabte fælles lærings- og erfaringsrum for målgruppen.</p> <p>Succeskriterier og resultater ifølge SR4:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. At få kontakt til områder uden kollektiv varmforsyning, hvor ildsjæle kunne hjælpe med at bære projektet. 2. At give undervisning og energirådgivning for et større antal boligejere. 3. At få øget fokus på gennemførelse af energibesparelser og betydningen heraf. 4. At opnå øget beskæftigelse af lokale håndværkere. <p>Ad 1. Det var ikke ubetinget nemt at finde ildsjæle til at skaffe deltagere i de enkelte landsbyer. I stedet var der anvendt forholdsvis mange ressourcer på personlig kontakt til borgere inden for målgruppen. Manglende interesse, førte til aflysninger af enkelte arrangementer.</p> <p>Ad 2. Der var gennemført forholdsvis mange energidage i de deltagende kommuner (sammenholdt med budgettet) – så mange borgere fik energirådgivning og modtog undervisning.</p> <p>Ad 3. Det vurderes at være opnået blandt deltagergruppen.</p> <p>Ad 4. Kriterie var vanskeligt at måle på... Tidshorisonten fra undervisning til handling spillede en væsentlig rolle – ikke alle satte i værk umiddelbart efter, men skulle bruge lidt betænkningstid. Dog tydede rundspørgen på, at mange har gennemført eller havde planer om at gennemføre energiforbedringer, efter at have deltaget i energidagen.</p>			
Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)			
<ul style="list-style-type: none"> • Fælles PR – herunder eksponering i radio (lokal + P4-Østjylland) • Opsamling/Evaluering ... efterfølgende kontakt til deltagere. 			

Handlingsplaner om øget fleksibilitet i lokale energisystemer (12)

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	----
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAP--
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP--
4.	EE og omstilling i transportsektor	KAP--
5.	Analyse af samlet energiomstilling	KAP--
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. Systemomstillingen	KAP--
7.	Øget fleksibilitet i systemet	KAP--

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	H
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	H
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	H
E.	Borgernær indsats	L
F.	Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Hjørring Kommune			
Kommuner			Antal: 2
Hjørring, Ringkøbing-Skjern.			
Forsyningselskaber			Antal: 2
RAK elnetselskab, Ringkøbing fjernvarme.			
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 1
Grøn Energi			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
1.479.000	1.017.500	Oprindeligt: 739.500 Revideret: 505.750	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Formålet med projektet var ifølge SR3 at vise, hvordan kommunerne i deres energiplanlægning kunne arbejde med at fremme fleksible energisystemer, herunder særlig på fjernvarmeområdet.</p> <p>Fokusområde 1: Projektet forsøgte at have mere fokus på proces frem for projekt. Der skulle arbejdes med varmekærerne, og måden de fik ejerskab på dagsordenen om overgangen til mere vedvarende energi.</p> <p>Fokusområde 2: Optimering af indpasningen af den fluktuerende elproduktion og undersøge, hvad dette betød for udbygningen af forsyningsstrukturen.</p> <p>Resultater ifølge SR4: Projektets overordnede målsætninger var opnået. Hjørring Kommune havde fokus på processer med kommunens 12 værker. Hjørring Kommune havde udarbejdet handleplaner for samtlige 12 værker, samt fået et notat med beskrivelse af løsninger inden for de 3 del-projekter, der blev valgt at arbejde videre med. Hjørring Kommune havde desuden opnået et godt netværk, som kom til at danne grund for et blivende netværk mellem værkerne. Ringkøbing-Skjern kommune havde fået et godt grundlag for den fremtidige strategi. Dette blev til på baggrund af en involvering af relevante energiaktører samt en grundig politisk behandling i byrådet.</p>			
Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)			
<ul style="list-style-type: none"> Hovedrapport: Projekt Handleplaner om øget fleksibilitet i lokale energisystemer <p>Hjørring Kommune</p> <ul style="list-style-type: none"> Delrapport 1: Handleplan for varmekærerne. Beskrivelse af proces Delrapport 2: Idékatalog for mulige løsninger <p>Ringkøbing-Skjern Kommune</p> <ul style="list-style-type: none"> Delrapport 3: Case-study for Strategiske Energiplanlægning Delrapport 4: Screening af grundvandspotentiale Delrapport 5: Vurdering af udnyttelse af overskudsvarme 			

Smart energy island (14)

Energifaglige problemstillinger		
1.	Reduktion i slutforbrug	-----
2.	EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	-----
3.	EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	-----
4.	EE og omstilling i transportsektor	-----
5.	Analyse af samlet energiomstilling	KA---
6.	Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. systemomstillingen	K----
7.	Øget fleksibilitet i systemet	-----

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab		
A.	Vertikalt (kommune, region, stat)	L
B.	Tværkommunalt (horisontalt)	L
C.	Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D.	Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	L
E.	Borgernær indsats	M
F.	Politisk ejerskab	L

Projektoverblik			
Tovholder			
Udvalget for Bæredygtig Energi, Ærø Kommune			
Kommuner			Antal: 1
Ærø Kommune			
Forsyningsselskaber			Antal: 0
Vidensinstitutioner			Antal: 0
Øvrige			Antal: 2
Den Selvejende Institution Søbygaard, Marstal Navigationsskole			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
3.890.000	3.890.000	1.945.000	50%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål ifølge SR3:</p> <p>Ærø Kommune havde som klimamål, at Ærø skulle være CO₂-neutral og selvforsynende med vedvarende energi inden 2025, og ville med projekt Smart Energy Island arbejde for at blive helt uafhængig af fossile brændsler. Fokus i projekt Smart Energy Island var 1) en strategisk analyse af, hvordan fossilfriheden kunne opnås hensigtsmæssigt og effektivt samt 2) planlægning/gennemførelse af demonstrationsprojekter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Søvarmeanlæg ved Søbygaard - Elfærgeprojekt <p>Resultater ifølge SR4:</p> <p>Analysen var udarbejdet og færdig, søvarmeanlæg var etableret og elfærgeprojekt var planlagt og påbegyndt 1. juni 2015.</p>			
Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)			
<ul style="list-style-type: none"> • Analyse af Ærø's omstilling til fossiluafhængighed • Søvarmeanlæg ved Søbygaard 			

Høje Taastrup 202X: Omkostningseffektiv accelereret omstilling til en fossilfri energiforsyning (15)

Energifaglige problemstillinger	
1. Reduktion i slutforbrug	KAPIO
2. EE og omstilling i centrale kraftvarmeområder	KAPI-
3. EE og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder	KAP--
4. EE og omstilling i transportsektor	KAPI-
5. Analyse af samlet energiomstilling	KAP--
6. Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme ifm. systemomstillingen	KAPI-
7. Øget fleksibilitet i systemet	KAP--

Samarbejdsmodeller og politisk ejerskab	
A. Vertikalt (kommune, region, stat)	M
B. Tværkommunalt (horisontalt)	H
C. Lokalt (kommune, virksomheder, energiselskaber)	H
D. Internt (dvs. kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning)	H
E. Borgernær indsats	M
F. Politisk ejerskab	H

Projektoverblik			
Tovholder			
Høje-Taastrup Kommune			
Kommuner			Antal: 2
Høje-Taastrup, Greve.			
Forsyningsselskaber			Antal:5
Høje Taastrup Fjernvarme, Roskilde forsyning, Greve Forsyning, VEKS, E.ON Danmark A/S.			
Vidensinstitutioner			Antal: 1
Aalborg Universitet			
Øvrige			Antal: 4
Høje-Taastrup Transportcenter, Gate21, Boligselskaberne i kommunen (fx KAB, DOMEA).			
Planlagt budget (kr.)	Faktisk budget (kr.)	Modtaget støtte (kr.)	Grad af selvfinansiering
7.854.500	7.884.500	3.000.000	62%
Mål og hovedresultater			
<p>Formål (kilde: SR3):</p> <p>Projektets formål var, via potentiale-, scenarie- og virkemiddelsanalyser, at demonstrere hvordan en "almindelig kommune" kunne gennemføre en accelereret omstilling, til en robust, fleksibel og omkostningseffektiv energiforsyning på el-, varme- og transportområdet, med henblik på at blive en fossilfri kommune.</p> <p>Arbejdet blev gennemført i et bredt partnerskab med nabokommunerne, forsyningsselskaber, vidensinstitutioner, virksomheder og boligselskaber. Arbejdet blev koordineret med Region Hovedstadens Klimaplan og det samtidigt igangværende strategiske energiplanarbejde samt Regeringens Klimaplan og tilknyttede strategier m.v., herunder energireoveringsstrategien, hvor Høje-Taastrup Kommune, som udpeget KL repræsentant, medvirkede aktivt.</p> <p>Succeskriterier og resultater</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kortlægning, erfaringsopsamling og potentiale for energieffektiviserings tiltag gav en robust basis til det videre samarbejde mellem HTK og boligejere, boligselskaber og virksomheder til at accelerere gennemførelse af omkostningseffektive energieffektiviseringsaktiviteter som leder hen mod et væsentligt reduceret energiforbrug. Følgende spørgsmål søgtes afklaret: <ol style="list-style-type: none"> a. Hvilket niveau skulle energiforbruget reduceres til i kommunen inden for de forskellige kategorier for at sikre det optimale samspil med de øvrige nationale og regionale tiltag? b. Hvilke tiltag var de primære for at nå de nødvendige reduktioner i energiforbrug med fokus på omkostninger og effektivitet? Hvad var den prioriterede rækkefølge? Hvor store reduktioner i CO₂-emission skulle realiseres årligt i hvert af de følgende år? Hvordan fulgtes der op på reduktionsmålene, og hvordan skulle det håndteres, hvis målene ikke blev opnået? c. Hvilke barrierer skulle fjernes på internationalt, nationalt, regionalt og kommunalt plan, så kommunen kunne realisere sine reduktionsmål? d. Hvad var kommunens rolle, og hvad var afgrænsningen til andre væsentlige aktører? <p><i>Projektets målsætninger blev vurderet at være opfyldt og blev indarbejdet i den politisk besluttede Strategiske Energi- og Klimaplan 2020. Dog var kortlægningen af barrierer ikke gennemført, men enkelte barrierer var forsøgt fjernet mhp. demonstration af effekten af en mere systemisk fjernelse af barrieren. Her blev henvist til afprøvningen af anvendelse af bygningsfornyelsesmidler som kunne muliggøre kontant støtte til boligejere for at understøtte energireovering i et omfang der mindede om hvad der med succes var almindelig praksis i lande omkring os.</i></p>			

2. Projektets analyser og udredninger på varmeområdet skulle resultere i konkrete forslag til, prioritering af og oplæg til foreslået rækkefølge af konvertering og udbygning af en grøn omkostningseffektiv varmemeforsyning både inden for kollektive og ikke kollektive forsyningsområder. Kommunens rolle var afklaret i forhold til andre væsentlige aktører.

Projektets målsætning blev vurderet som opnået med undtagelse af den konkrete rækkefølge af konvertering fra gas eller anden individuel opvarmning til fjernvarme. En række områder som forventedes konverteret inden for en kortere årrække var oplyst af HTF, men den indbyrdes prioritering var ikke fremlagt.

3. Kortlægning, analyser og udredninger på transportområdet skulle resultere i konkrete initiativer, nytænkning og øget fokus hos virksomheder og i kommunen til at understøtte omstillingen til fossilfri transport. Et eller flere demonstrationsprojekter var startet op.

Projektets målsætning blev vurderet som opnået. I den politisk vedtagne Strategiske Energi- og Klimaplan 2020 var der et væsentligt øget fokus på transportområdet i HTK i forhold til tidligere. Heri indgik eks. 9 initiativer - fra mobilitetsplanlægning til alternative drivmidler i tung transport. Et demoprojekt med opførelse af en gastankstation i HTTC samt udskiftning af lastvogne drevet med diesel til lastvogne drevet med gas hos en eller flere virksomheder, var sat i gang.

4. Høje-Taastrup Kommune skulle få et godt fundament til at implementere strategisk energiplanlægning, herunder væsentlige samarbejdsområder med nabokommuner.

Med den politiske vedtagelse af Strategiske Energi- og Klimaplan 2020, fik HTK et godt fundament til at implementere strategisk energiplanlægning, herunder konkrete initiativer og samarbejder opnået i HTKGG.

Faglige rapporter o.lign. (kilde: SR4)

- Strategisk Energi- og Klimaplan 2020 for Høje-Taastrup Kommune, der omfatter et initiativkatalog med 45 initiativer inden for energieffektivisering, elforsyning, varmemeforsyning og transport.
- En væsentlig forbedret opgørelse af energiforbrug og CO₂-udledning samt fremskrivninger.
- Kortlægning af energibesparelspotentiale
- Beskrivelse af 14 cases med energirenovering af parcelhuse og evaluering af 60+-segmentets interesse i gennemførelse af energirenoveringer på baggrund af ½-times energitjek
- Rameaftaler mellem kommunen og boligafdelinger (15 stk.) mht. energibesparelser (2 % pr. år)
- Rapport som beskriver datakilder der forøger mulighederne for at understøtte plan, byg, klima/energiarbejdet i en kommunal administration. Rapporten giver anvisninger på hvor data findes og hvilken opdateringsfrekvens der er på data.
- Kravspecifikation for portal for energiforbrug og energibesparelser, hvor midlet er "bedre data til beslutning" og målet er flere energibesparelser
- Lokal platform til formidling af BedreBolig-ordningen (www.bedrebolig.htk.dk), herunder rammeaftale for BedreBolig- rådgivning. Platformen og tilbuddene kan udvides til at dække flere områder.
- Kortlægning af solcellepotentiale i Høje-Taastrup Kommune
- En detaljeret vurdering af en konkret vindmølleplacering
- Intensiveret fokus på udvidelse og grøn omstilling af fjernvarmeforsyningen i kommunen, herunder notat vedr. nuværende og planlagte aktiviteter i Høje-Taastrup Fjernvarme a.m.b.a. (behandlet af bestyrelsen)
- Feasibility studie og projektforslag (nu i høring) vedr. overskudsvarme ved fjernkøling med varmepumpedrift
- Forundersøgelse og vurdering vedr. fjernvarmeforsyning af Reerslev, Stærkende og Tune
- Forundersøgelse vedr. fjernvarmeforsyning af Sengeløse
- Undersøgelse af grundlaget for etablering af "fjernvarme uden rør" som et tilbud til boligejere i Høje-Taastrup Kommune og i de omkringliggende kommuner

- Et detaljeret analysmateriale som baner vej for videre projektudformning og myndighedsbehandling vedr. varmelager tilknyttet fjernvarmeforsyningen
- Kortlægning og fremskrivning af transportarbejdet, inklusive energiforbrug og CO2-udledning, samt indsatskatalog mhp. at reducere CO2-udledningen inden for transportområdet.
- Analyse mhp. fremme af elbiler hos virksomheder
- Internt projektmandat vedr. Smart City strategi
- (Med hensyn til en dækkende opsummering af rapporter, analyser, undersøgelser m.v. under HTKGG henvises til listen med bilag.)

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 4 SR4-skabelon og spørgeramme fra KL-rundspørger

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen og Sirid Sif Bundgaard

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

STATUSRAPPORT 4, per 30. juni 2015

Tidsfrist or aflevering er 15. juli 2015

Skabelon for projekter ang. SEP og den grønne superpulje

Formålet med statusrapporten er at give ENS/KL indblik i fremdriften og indsamle erfaringer samt at levere information til brug for evalueringen af puljerne.

Projektets navn

Kontaktoplysninger på den daglige projektleder for partnerskabet:

Institution:

Navn på projektleder:

Adresse:

Projektlederens telefonnummer:

Projektlederens e-mail adresse:

Projekt fremdrift fra SR3 til SR4, opdelt på hovedaktiviteter og ift. tidsplan

Er der aktiviteter i forhold til projektplanen, der ikke er nået, eller har måttet reduceres? Hvis ja, angives hvilke aktiviteter, der er tale om, og hvilke konsekvenser, det har haft for budgettet. Hvis ja, bedes revideret budget vedlægges som grundlag for slutregnskab, hvis det ikke allerede er indsendt.

Hvilke energimæssige problemstillinger/temaer er blevet behandlet i projektet og i hvilket omfang?

Angiv hvilke energimæssige problemstillinger/temaer samt hvilke trin i SEP-arbejdet der er blevet udført i dette projekt? Svarer disse problemstillinger til projektplanen? Sæt gerne flere krydser.

	Kort-lægning	Analyse og scenarier	Prioritering og planer	Implementering	Offentlighedsinddragelse
Reduktion i slutforbrug					
Energieffektivisering og omstilling i centrale kraftvarmeområder					
Energieffektivisering og omstilling i øvrige fjernvarmeområder og individuelt forsynede områder					
Energieffektivisering og omstilling i transportsektor					
Analyse af samlet energiomstilling					
Optimal udnyttelse af VE og overskudsvarme i forbindelse med systemomstillingen					
Øget fleksibilitet i energisystemet					
<i>Eventuelle ændringer i forhold til projektplanen:</i>					

Forventes projektets oveordnede målsætninger at blive nået?

Angiv projektets vigtigste succeskriterier, og angiv i hvilket omfang dette forventes at blive nået inden for projektperioden. Hvis målene ikke forventes at blive fuldt opnået, hvad er da den primære årsag til dette?

Hvilken merværdi har projektet (energimæssigt og samarbejds-/procesmæssigt) skabt for projektpartnerne?

Giv gerne konkrete eksempler.

Hvilke nye metoder eller værktøjer er udviklet eller afprøvet i løbet af SEP-projektet?

Liste og 3-linjers beskrivelse af metoder eller værktøjer, som andre kan have nytte af.

Projektets vigtigste leverancer:

Hvilket konkrete resultater og arbejder (rapporter, undersøgelser, godkendelser, etc.) er blevet skabt/publiceret i løbet af SEP-projektet?

Hvilke initiativer/projekter er helt konkret sat i værk eller planlagt som følge af SEP-projektet?

Liste og 3-linjers beskrivelse af vigtigste initiativer og projekter. Angiv tydeligt om initiativerne/projekterne er iværksatte eller planlagte.

Hvilke modeller/rollefordelinger er udviklet/afprøvet i projektet?

Marker hvilke samarbejdsformer der indgik i projektplanen, samt hvilke som der har fået højest prioritet i projektets forløb. Kommentér gerne på årsagerne.

- A. Samspil mellem kommunernes, regionernes og statens indsatser;
- B. Tværkommunalt () samarbejde;
- C. Lokalt samarbejde mellem kommune, lokale virksomheder og energiselskaber;
- D. Internt samspil i kommunen dvs. mellem kommunal energiplanlægning og anden kommunal planlægning;
- E. Borgernær indsats;
- F. Politisk ejerskab.

Ad. A, B og C: Hvordan blev relevante aktører uden for projektet inddraget?

Hvem ud over projektpartnere blev involveret/informeret om projektet? Er der samarbejder, som kunne have bidraget til projektet, men ikke har været mulige inden for de givne rammer (tidspunkt, budget, størrelse af team, mv.?).

Ad D: Hvilke afdelinger af den kommunale planlægning er inddraget i SEP projektet?

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the user to provide an answer to question Ad D.

Ad E: Blev borgere informeret/orienteret eller inddraget direkte i SEP projektet?

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the user to provide an answer to question Ad E.

Ad F: Hvilken form og hvilket omfang har det politiske ejerskab haft og hvordan er det sikret?

Eksempelvis kommunalbestyrelse og/eller hovedaktører har afsat midler/ressourcer, godkendt arbejde, og/eller vedtaget planer/projekter.

Hvad er styrken og svagheden ved det SEP-samarbejde I har etableret/anvendt i projektet?

Giv gerne konkrete eksempler.

Hvilke samarbejder vil fortsætte ud over projektperioden?

Hvilke samarbejder er besluttet på nuværende tidspunkt at I vil fortsætte ud over projektperioden? Hvilke samarbejder forventes at fortsætte ud over projektperioden? Vil disse samarbejder fortsætte i sammenform som under projektet?

Hvilket udbytte har projektet opnået ved at deltage i energiseminarerne?

Hvad er jeres helhedsindtryk af de tre energiseminarer? Hvordan har I arbejdet med at omsætte erfaringer og viden fra energiseminarerne i jeres videre projektarbejde? Hvilken værdi har det haft at mødes med andre projekter, som arbejder med relaterede problemstillinger?

Hvordan har den løbende kommunikation mellem ENS, KL og projektet fungeret?

Kom gerne med eksempler på, hvad der har været godt eller særlig nyttigt, og hvor indsatsen kunne forbedres.

Forventer projektet at fortage en intern evaluering efter afslutning af SEP-projektet?

Hvis ja, angiv gerne, hvornår denne evaluering forventes gennemført samt hvilke emner, der indgår i evalueringen.

Opfølgende interview som del af evalueringen af SEP-puljen

Angiv venligst 3 2-timers intervaller i perioden 1.-15. september hvor projektlederen har mulighed for at deltage i et opfølgende interview (max. 30 min).

Bilag til SR4

Her vedlægges faglige delrapporter og den afsluttende faglige sammenfattende rapport.

Partnerskabet
Omstilling af energien
i kommunerne

ENERGI
STYRELSEN

Kære projektledere

Vi nærmer os afslutningen af de 14 SEP projekter under Energipartnerskabet – og for sidste gang vil vi bede jer udfylde etspørgeskema. Vi skal bruge jeres svar til at forberede den afsluttende konference den 9. oktober 2015 – og til at kunne argumentere overfor centralt niveau, hvorfor strategiske energiplanlægning nytter. Vi håber, at I vil tage jer tid til at komme med de godt svar. Deadline for svar er den 1. september 2015.

Med venlig hilsen,

Mark, Camilla og Birthe, KL

Navn

Stilling

Organisation

Projekt

Hvad vurderer I overordnet set, at de medvirkende i jeres projektet (hvv. kommuner, regionen, forsyningselskaber, virksomheder, andre) har fået ud af at deltage?

Har projektet været medvirkende til, at styrke det politiske ejerskab i jeres kommune eller region ift. omstilling af energisektoren?

- (1) I høj grad
- (2) I nogen grad
- (3) I mindre grad
- (4) Slet ikke

Hvordan kommer det til udtryk?

Tak for jeres besvarelse. Jeres input vil som nævnt blive brugt til planlægningen af konferencen den 9. oktober – og til at skabe den gode fortælling om lokal, strategisk energiplanlægning. Har I nogen spørgsmål til os her i KL er I altid velkomne til at kontakte os.

Med venlig hilsen,

Mark (mre@kl.dk), Camilla (cro@kl.dk) og Birthe (brh@kl.dk)

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 5 Referater fra interview med energi- og forsyningselskaber

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen og KL af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen, Malthe Jacobsen og Christina Ellegaard Fich

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

Indhold

Introduktion	4
Interviewguide	5
2-Midt	6
Peter Jensen, Skanderborg Fjernvarme (2-Midt)	6
Thomas Dejbjerg Pedersen, Affald-varme Århus (2-Midt).....	7
Martin Therkildsen, HMN (2-Midt)	9
3-Syddk	12
Eric Lauridsen, Din Forsyning (Esbjerg) (3-Syddk)	12
Kristian Nielsen, Dong Energy Distribution (3-Syddk)	13
4-Fyn	16
Jette Kjær, EnergiFyn (4-Fyn)	16
5-Hovedstaden	18
Kåre Clemmesen, HMN (5-Hovedstaden)	18
Bjørk Paamand, Holte Fjernvarme (5-Hovedstaden)	21
Nina Holmboe, HOFOR (5-Hovedstaden)	23
6-Sjælland	27
Thorkil Jørgensen, KARA/Noveren (6-Sjælland).....	27
9-Bornholm	28
Kjeld Dale, Bornholm forsyning (9-Bornholm)	28
12-HRS	30
Jesper Skovhus Andersen, Ringkøbing Fjernvarmeværk (12-HRS)	30

Introduktion

I dette bilag præsenteres udvalgte forsyningsselskabers perspektiver på deres SEP-samarbejde med kommuner og regioner. Denne kvalitative undersøgelse har til formål at give et indblik i energi- og forsyningsselskabernes perspektiver, givet deres forskellige positioner i forsyningssektoren. Der er tilstræbt spredning i udvælgelsen af selskaber mht. projektpartnerskabets størrelse (større og mindre projektpartnerskaber), selskabsstørrelse (store og små selskaber) og forsyningsart (el-, gas-, fjernvarme- og affaldsselskaber).

Undersøgelsen har resulteret i 12 interviews fordelt som følger:

- Fem små/mellemstore fjernvarmeselskaber,
- To store fjernvarmeselskaber,
- Et affaldsselskab,
- Et elselskab samt
- Tre gasselskaber.

Projektpartnerskab	Selskab	Størrelse	Forsyningsart
2-Midt	Skanderborg-Hørning Fjernvarme	Småt	Varme
2-Midt	HMN	Stort	Gas
2-Midt	Affaldvarme Århus	Stort	Varme
3-Syddk	DONG Energy	Stort	Gas
3-Syddk	Din forsyning	Småt	Varme, vand
4-Fyn	Energi Fyn	Stort	El
5-Hovedstaden	Holte Fjernvarme	Småt	Varme
5-Hovedstaden	HOFOR	Stort	Varme
5-Hovedstaden	HMN	Stort	Gas
6-Sjælland	KARA/Noveren	Stort	Affald
9-Bornholm	Bornholm forsyning	Småt	Varme
12-HRS	Ringkøbing	Småt	Varme

Figur 1: Overblik over de udvalgte selskaber.

Interviewguide

Interviewene er struktureret ud fra understående spørgeguide.

- *Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?
Var I del af projektteamet?
Hvad var din personlige rolle?*
- *Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?
Hvilke initiativer/projekter har I helt konkret sat i værk eller planlagt som følge af SEP-projektet?*
- *Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?
Hvilken merværdi har projektet (energimæssigt og samarbejds-/procesmæssigt) skabt for jer, hvis nogen?
Er der noget særligt I har lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?*
- *Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projekt-afslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?*
- *Hvilken rolle ser du energi/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?
Hvilken rollefordeling ser I mellem de forskellige parter (kommuner, regioner, energiselskaber og Energistyrelsen)?*
- *Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?
Hvilke rammevilkår, oplever I, er de største hindringer for en udfoldelse af SEP hos jer lokalt?*
- *Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?*
- *Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?*

2-Midt

Peter Jensen, Skanderborg Fjernvarme (2-Midt)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Vi var en del af projektgruppen for Det Østjyske Bybånd, hvor vi har deltaget i møderne mellem region og kommuner m.v. Jeg deltog som repræsentant for Skanderborg Fjernvarme. Vi har også leveret data om fjernvarme til Rambøll, i form af forbrugstal m.v. Vi var i projektet involveret i diskussionerne om en fjernvarme superstruktur i Østjylland, som går på fjernvarmesamarbejde mellem de Østjyske Fjernvarmeselskaber, blandt andet en udvidet transmission imellem byerne. Dette blev diskuteret bl.a. med Rambøll. Vi har også været involveret i arbejdet omkring den fremtidige biomasseanvendelse i Regionen.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Det understøtter den linje vi har på Skanderborg Fjernvarme. Vi har bl.a. fået mere forståelse med Kommunen med hensyn til hinandens ønsker og ståsted. De kommende år skal vise hvordan det giver værdi. Vi har også haft lejlighed til at drøfte problemstillinger med andre værker i regionen.

Er der noget særligt I har lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?

Ikke specielt.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Der er ingen helt konkrete planer, men vi holder mulighederne åbne for at samarbejde på tværs i fremtiden, bl.a. med Horsens om nye transmissionsledninger.

Hvilken rolle ser du energi/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Vi er vigtige fordi vi har viden om produktion og systemer, og det er os der skal gennemføre det.

Hvilken rollefordeling ser I mellem de forskellige parter (kommuner, regioner, energiselskaber og Energistyrelsen)?

Regionen har ikke haft magt til at sætte noget igennem, men processen har været god. Jeg ved ikke rigtigt, hvordan det ellers kunne gøres.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Det synes jeg ikke, jeg mener det har været et godt værktøj. Vi har ikke fået støttemidler, men har sponsoreret egne timer, og det vil vi også kunne gøre fremover.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Man kunne godt bruge Region Midts model, hvor man har opdelt i nogle underområder, hvor man har kunnet samarbejde, for så at samle det til sidst.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Der er generelt en god opbakning til projektet, både hos kommuner og fjernvarmeselskaber.

Thomas Dejbjerg Pedersen, Affald-varme Århus (2-Midt)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Det var både Affald-varme og Århus kommune, der gik med i Region Midtjylland-projektet. Vi var med til at lave ansøgningen og formulere opgaven. Der har både været deltagelse fra forsynings siden og fra kommunen. Da projektet startede, sad jeg i Klimasekretariatet i Århus kommune, som går på tværs af kommunens arbejde. Dengang havde jeg en kollega, der repræsenterede fjernvarmen, som fandt andre græsgange, så på et tidspunkt sad jeg med begge kasketter på. I dag arbejder jeg for Affald-varme Århus. Der var engageret nogle rådgivere, så vores rolle var meget at formulere og definere opgaverne, komme med data og derefter kommentere på resultaterne. Det har været et godt projekt, hvor der i processen har været inddraget alle deltagere, og der har været gode diskussioner og dialog om resultaterne.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Vi har været med til at formulere, hvad indholdet skulle være, og har været med i analysearbejdet hele vejen i gennem. Varmesiden, herunder sammenkobling af transmissionsnet og biogas m.v., har været i fokus, så fx el og transport ikke har fyldt så meget. Vi arbejdede dog også på, hvordan biomasse kan anvendes i særligt den tunge transport.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi fik et godt indblik i, hvordan de forskellige selskaber arbejder og griber tingene an, også i de andre varmeselskaber.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Arbejdet fortsætter bl.a. i vores varmeplan Århus. Vi er ved at lave en ny klimaplan, som vil blive integreret i den strategiske energiplanlægning. Der er mange områder, hvor vi kan samarbejde med andre kommuner, blandt andet om planer for solvarmeanlæg. Der er enighed om, at SEP giver rigtig god mening, så nu skal vi til at konkretisere projekterne, og se hvor vi kan samarbejde på tværs af kommuner. Fx hvordan skal infrastrukturen se ud? og hvor skal anlæggene placeres?

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

I Århus vil fjernvarmen have en central rolle, da vi har mange sammenhænge med andre kommuner og rør ud af kommunen. Der er ingen tvivl om at kommunerne er de centrale aktører, da de har myndighed på de fleste områder, så SEP bør forankres her i fremtiden. Regionen har gjort et super stykke arbejde i Region Midt projektet, men fremover ser jeg ikke regionerne som de vigtigste. På nogle områder kan det give mening, at regionerne går ind, fx hvis de har en central vækststrategi, som går på tværs.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Vi var godt omkring rigtig mange ting, og havde mulighed for at trække på både Energistyrelsen og Energinet.dk, så jeg har ikke syntes, der manglede noget. Skal det være en obligatorisk opgave, kommer spørgsmålet om ressourcer til kommunerne selvfølgelig op. I dag arbejder kommunerne især inden for egne grænser, så hvis der skal ses på tværs af kommunegrænser, skal der gøres noget. Århus kommune vil gribe de handlemuligheder der er identificeret, som for eksempel sammenkobling af fjernvarmeområder, så her vil samarbejdet fortsætte i konkrete projekter. Men vi vil nok ikke tage nye initiativer af os selv, da opgaven ikke falder naturligt ind under kommunens planlægning. Der kan være mange fordele ved at arbejde på tværs, så man undgår suboptimering.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Man kunne godt forestille sig en ny pulje, så der kan blive fulgt op på projekterne i fremtiden. Eventuelt om nogle år. Der skal noget finansiering til, ellers vil opgaven ikke blive løftet tilstrækkeligt.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?
Generelt har vi fået lavet en strategi og nogle mål, men man føler lidt, at der fra national side måske mangler noget opbakning, for eksempel afklaring om afgifter og tilskud, som understøtter den nationale energistrategi. Energilandskabet i Danmark er meget forskelligt, så man bør huske at tilgodese de lokale behov, så alle ikke skæres over en kam, når der lovgives og laves regler. Der er behov for at SEP tilrettes, så de lokale behov tilgodeses.

Martin Therkildsen, HMN (2-Midt)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Selvom HMN både har været repræsenteret i hovedstaden og i Midt, har der været stor forskel på SEP-projekterne, og derfor har rollerne været forskellige. Vi var ikke partner fra start, men kom med i projektet hen ad vejen. Da projektet blev skudt i gang, blev der lavet tre arbejdsgrupper, hvor den ene undersøgte energiressourcer i det Midtjyske landskab. I forbindelse med projektet, inddrog man HMN som skulle bidrage med viden om biogas. HMN deltog i resten af projektet på lige fod med de andre partnere.

Jeg havde personligt fokus på gassen rolle i energisystemet. Det er vigtigt med systembetragtning, og ikke at tænke i alt for mange søjler uden at se sammenhængen. Hvis du vil bruge biogas i naturgasnettet må NG ikke undermineres, for så kommer der underskud i infrastrukturen.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Det har været en rigtig god platform til kommunikation og vidensdeling. Der går langt tid mellem de forskellige projekter i de enkelte kommuner for eksempel vindmølle-projekter. Det er værdifuld at vide hvilke kommuner, der har lavet lignende projekter, så man kan kontakte dem, når man pludselig selv står over for et. HMN er via projektet blevet en legitim samarbejdspartner, hvor det tidligere mere eller mindre handlede om, at brugen af naturgas skal reduceres. Nu bliver vi hørt i forbindelse med kommunale energiplaner, og vi har selv været initiativtagere på et afledt projekt omkring biogas til transportsektoren.

Jeg synes generelt der mangler fokus på transportdelen, HMN har arbejdet for, at det skulle med og vil samarbejde med 14 af kommuner om infrastruktur med henblik på, at naturgas skal anvendes til tung transport.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi har fået et mere nuanceret indblik i energisystemet. Vi har fået talt os ind på hinanden og har fået en mere fælles forståelse for, hvad vi arbejder hen imod. Vi har fået mulighed for at nuancere, hvem vi er over for de andre i stedet for, at vi bare er nogen, der beklager sig ved høring af varmeprojektforslag, er vi nu nogen, der bliver taget fat i som en vidensbærer.

Er der noget særligt I lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?

Vi har fået en forståelse for de rationaler, der ligger bag beslutningerne, der bliver taget de forskellige steder, og vi har fået kendskab til hvem, der har ressourcemæssigt overskud og politisk vilje til at lave projekter med os.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Vi har løbende kontakt med fjernvarmeværker og kommuner om, hvordan forskellige problemstillinger kan løses. Vi undersøger mulighederne for lavtemperaturfjernvarme i Bjerringbro i et naturgas område, hvor naturgassen så skulle anvendes til brugsvand. Der er et mere nuanceret billede af os, og der er kommet en interesse i at inddrage os i projekter.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Energiselskaber har kendskab til deres egne kunder og viden om forbruget. De kan se en langsigtet udvikling af strukturen, og forsyningsselskabernes viden er også vigtig, når SEP skal blive til konkrete handleplaner. Alle energiselskaber har en interesse i samarbejdet, men det kan være, at det mest er de større selskaber, der har ressourcer til udviklingsprojekter.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Støtte til en projektleder så man kan strukturere et længere forløb, samle aktørerne og få lavet nogle analyser. Det er vigtigt at alle aktørerne mødes, så der er mulighed for at opbygge en forståelse af hinandens rationaler. Hvis ikke man har ressourcer til at afholde møderne, er det, at samarbejdet let 'fader'

ud. Der vil være nogle kommuner og aktører, der bliver ramt, hvis ikke der er nogle rammer for samarbejdet.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Der er behov for at få konkretiseret de resultater, der kommer ud af det. Det er min opfattelse, at det er forgået meget på et målsætningsniveau, og jeg ser gerne, at det i fremtiden vil blive mere konkret, hvilket dog sikkert også gør det mere politisk betændt. I fremtiden kunne der være brug for mindre arbejdsgrupper, når projekterne bliver mere konkrete.

Det er ikke de samme problemstillinger, der er rundt i landet. Varmetæthed er forskellig, og i det åbne land er det nogle andre energiresourcer og i højere grad også en diskussion af arealer til vindmøller, så SEP bliver nødt til at bunde i de lokale interesser.

Fra Energistyrelsens side er der behov for nogle analyser med stor åbenhed i, der fortæller, hvor vi skal hen inden for de politiske rammer. Regionen er en lidt sjov størrelse, de kan planlægge busser, men har ikke så stor beslutningskapacitet på energiområdet, men det er måske også en fordel, hvis de skal være en uvildig facilitator. Det har en stor værdi, at facilitatoren er en aktør, der ser lidt bredere på tingene og ikke har kommunale interesser i baghovedet.

Regionen har været en god størrelse hos os. Vi har været 30 deltagere, og det har været passende. Man kan ikke arbejde i detaljen, hvis man sidder på et område, man ikke har interesse i, eller hvis der sidder for mange omkring bordet. Fx var der 5-7 kommuner, der særligt havde interesse i energiproduktion i de åbne vestjyske arealer.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Man har snakket meget SEP de seneste år, men man har ikke fokuseret på transport. Hvordan for vi fremskaffet den nødvendige energi i transportsektoren?

3-Syddk

Eric Lauridsen, Din Forsyning (Esbjerg) (3-Syddk)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Vi har været en del af projektet i 1,5-2 år. Vi deltog i det, der var mest relevant for os. Vi lavede nogle delopgaver omkring energiforbrug i forsyningssektoren, mere specifikt i vandsektoren, hvor vi lavede en endagsworkshop. Jeg har været tovholderen i det fra forsyningens side, men der var ikke mange andre fra forsyningens side, der deltog i andet end workshoppen.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Vi har ikke haft andre samarbejder som sådan. Vi har deltaget i de møder og arrangementer, der har været, og de har været vældig gode, med oplæg fra Energinet og erfaringsdeling. Helt konkret fik vi lavet den tidligere omtalte workshop med dertilhørende afrapportering.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Der er noget fornuft i den her erfaringsudveksling. Der sker mange ting på energiområdet, og det er fornuftigt at følge med, også i hvor de andre forsyninger står, og hvordan de forholder sig til det. Det har bidraget til vores samarbejde med vores kommuner, og vi har fået lavet en kortlægning af overskudvarme i industrien. Selvom det er lidt vanskeligere at samarbejde på tværs af kommuner, er de kommunale enheder for små, især fordi flere forsyningselskaber går over kommunegrænserne. I fremtiden skal det være ud over kommunegrænsen. Førhen var der et regionalt fokus, men det blev droppet. Det var måske for stort. Kommunerne kunne ikke se hvilken rolle de havde, og hvordan de kunne tage aktiv del i det. Konkret har vi fået et samarbejde på snakke-niveau og med erfaringsudveksling. Ikke noget mere konkret.

Hvilken rolle ser du energi/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Vi er meget forskellige i størrelse og tilgang til tingene. Vi vil gerne være med, men er nok ikke den drivende kraft i strategisk energiplanlægning. Det er en myndighedsopgave, men vi vil meget gerne deltage. Regionen er en mulighed, men hvilket niveau det skal være på, er svært at sige. Kommunen er nok for langt nede, men det er svært at vurdere det rigtige niveau.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Beslutninger. Det er tit sådan, at man snakker om tingene, og det er også vigtigt, men der skal beslutninger til for at komme videre. Om det så er politikerne eller kommunerne, det ved jeg ikke, men det kunne godt mangle. De fleste beslutninger bliver nok taget på landsplan. Vi har haft en dialog med kommunerne, om hvordan samarbejdet skulle fortsætte, hvis det skal fortsætte, og der har vi snakket om, at man skal ud over kommunegrænsen.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Jeg tror man er nødt til at kigge ud over kommunegrænserne. Det er en vurdering at finde ud af, hvor man skal skære henne, og beslutte antallet af kommuner og hvilke. Emnerne generelt har nok været meget selvvalgte, så emnerne stritter lidt i hver sin retning, men der har ikke været et klart fokus i arbejdet, om hvad der skal ligges vægt på. Jo mere man vil have ud af det, jo vigtigere er det at fokusere og udtrykke, hvad der er målet med det.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Vi har været glade for at være med, og vi vil tage positivt imod, hvis der kommer en ny runde. Vi ser et behov for denne form for energiplanlægning.

Kristian Nielsen, Dong Energy Distribution (3-Syddk)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Det har handlet om at lave fjernvarme og i mindre grad om at lave energianalyser. Fjernvarme handler i bund og grund om at tage vores kunder, og i SEP-samarbejdet vil man gerne konvertere naturgasområder til fjernvarme, fordi de tror der er god økonomi i det. Men det er der kun i mindre omfang. Vi blev bedt om at være med, og om at betale til det, og vi ville gerne være med, men ikke betale til det, da det gik imod vores selskabsinteresser.

Der blev afholdt møder med kommuner i de Sydjyske områder, hvor man drøftede varmeplanlægning, og det er her, man ofte regner med et højere energiforbrug for naturgas, end der egentlig er. Fokusset på fjernvarme er kommunernes primære perspektiv, selvom strategisk energiplanlægning er mere end bare fjernvarme.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Vi har talt om strategisk energiplan i Sønderborg, og de har lyttet til vores synspunkter. Vores pointe er blandt andet, at man skal forvente, at der vil ske en reduktion af energiforbruget i boliger. Vi mener også at mulighederne for brug af hybridvarmepumper i naturgasområderne burde have været vurderet – det er de ikke blevet. Vi har også talt med Sønderborg om transport og biogas.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Det er altid godt at komme ud og tale med sine interessenter, som hos os er kommuner og energiplanlæggere. Det har været godt at få afdramatiseret opfattelsen af naturgasselskaber som fossile skurke. Vi har fået det ud af det, at vi er kommet ud til interessenterne, og har kunne hjælpe kommunen i deres vurderinger fagligt.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Vi har ikke fået nogle samarbejdsaftaler ud over det, vi har haft før. Vi havde samarbejde med Sønderborg før. Vi har også haft dialog med Varde og Hedensted kommuner. Med andre kommuner jeg har jeg en løbende dialog med deres forvaltninger, som fungerer godt. Der har været nogle positive tilkendegivelser fra kommuner.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Jeg kunne godt tænke mig, at kommuner og regioner var bedre til at forstå samfundsøkonomi, det er de ikke så gode til, de er ofte fokuseret på fjernvarme. De samfundsøkonomiske beregninger viser ofte fordele ved naturgas. Det kræver en virkelig god varmekilde, hvis der skal være samfundsøkonomisk fordel i fjernvarme.

Energistyrelsen skulle udstede nogle mere klare regler, så kommuner bliver tvunget til at lave samfundsøkonomiske beregninger og forholde sig til reelle data. Det er på nuværende tidspunkt tilladt at anvende gamle nøgletal.

Vi vil fortsat have rolle som høringspartnere, men vi vil gerne have et tættere samarbejde med kommuner, og udlevere forbrugsdata, så fjernvarmeværkerne kan gå efter de områder, der er god samfundsøkonomi i. Vi vil gerne indgå i et tættere samarbejde, så vi kan hjælpe og afstemme forudsætning-

gerne for at lave samfundsøkonomisk sunde projekter. Man burde bruge vores forbrugsdata i stedet for de gamle nøgletal, da vores data er langt mere præcise.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?
Kommunerne er alt for forhoppet på fjernvarme, og det er irrationelt. Holbæk har regnet ud, at fjernvarme ikke er et samfundsøkonomisk alternativ til naturgas, så de satser fortsat på naturgas.

Man bør fokusere på, at der er mulighed for at installere eldrevne luftvarmepumper i kombination med individuelle naturgasfyr, såkaldte hybridløsninger. Det giver en meget god totalvirkningsgrad på og medvirker samtidig til en ønskede elektrificering af samfundet og indgår smukt i et smart-grid-system, da der vil være en høj grad af fleksibilitet mellem el- og gasforbrug. Ønsker man at nå miljøeffekterne, kan man sagtens få det med den nuværende gas-infrastruktur, og VE-gasserne kunne måske gå ind og dække det reducerede gasforbrug, som vil være en følge af en øget anvendelse af varmepumper.

4-Fyn

Jette Kjær, EnergiFyn (4-Fyn)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Vi har været med i projektets styregruppe og har deltaget i undergrupperne, vind og energibesparelser. Jeg var selv EnergiFyns repræsentant i styregruppen og deltog i vind-undergruppen.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Der var en gruppe der arbejdede med vindmølleplaner, kortlægning af potentiale og her deltog jeg ad hoc. Vi har skelet til kommunernes vindmølleplaner, men i dag er møllerne typisk meget højere, så de gamle planer var ikke så anvendelige.

Det lykkedes at få lavet en kortlægning.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi har kunnet fortælle om vores syn på den grønne omstilling, og den vej kommunerne kan/skal gå, og samtidig har vi lyttet til de udfordringer som kommunerne oplever.

Vi har også fået styrket samarbejdsrelationerne både til vindgruppen og til de relevante personer kommunerne. Derigennem har jeg fx fået en indgang til kommunerne i konkrete projekter, så det er en stor fordel.

Er der noget særligt I har lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?

Ikke så meget rent fagligt, da det er noget vi arbejder med hver dag. Måske har vi lært af at lytte til kommunerne, herunder nogle af de frustrationer de har.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Vi har en konkret aktivitet med projektudvikling, og andre hvor folk har henvendt sig og spurgt efter vores mening. Dette er til dels følger af arbejdet med kortlægningen. I kortlægningen har vi gennemgået placeringerne for at se om møllehøjden kan øges fra 125 til 150m, hvilket vil gøre projekterne mere attraktive. Hvis der kom nogle kommuner og spørger om efterfølgende projekter, vil vi gerne gå i dialog.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Jeg mener absolut det er relevant at energi-og forsyningsselskaberne har en aktiv rolle, både fordi vi kan bidrage med forståelse om energisystemet nu og fremover, og fordi vi har en masse nøgletal og data der kan bruges. Så det er oplagt at bruge energiselskabernes resurser i kommende projekter. Det er også i Energiselskabernes interesse, at kommunerne træffer de rigtige afgørelse på de rigtige grundlag.

Hvilken rollefordeling ser I mellem de forskellige parter (kommuner, regioner, energiselskaber og Energistyrelsen)?

Jeg mener måske at styringen skal varetages af en mere uvildig, neutral projekter, men stadig med kendskab til energistrukturen, så kommunerne ikke skal lægge navn til. Det kunne være fx Energinet.dk eller en rådgiver som Ea Energianalyse, eller regionerne, der havde en mere styrende rolle.

En mere synlig projekter kunne være med til at sikre, at kommunerne går den rigtige vej. Måske en mere tydelig udpegning af målene, klarere retningslinjer. Men derudover er det godt at kommunerne selv kan være med til at definere deres egne projekter.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Der er nogle forhindringer i form af rammevilkår, fx afgifter på overskudsvarme m.v., som begrænser handle mulighederne. Det er ikke et resursspørgsmål for vores vedkommende, vi har tværtimod bidraget økonomisk til projektet.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Der skal sættes nogle klare retningslinjer for, hvor energi og forsyningssektoren skal bevæge sig hen, samt udpeges en mere uvildig projekter udpeget af Energistyrelsen.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Ros til Fåborg Midtfn, der har ledet projektet, for projektets gennemførelse.

5-Hovedstaden

Kåre Clemmesen, HMN (5-Hovedstaden)

Mine umiddelbare personlige erfaringer og de deltagende medarbejderes erfaringer er, at SEP-projektet ikke har kørt så struktureret, som man kunne ønske sig. Det er ikke én eller nogle enkelte aktørers skyld, at det har udviklet sig sådan. Jeg kom først med i sommeren 2014, hvor vi indså, at vi blev nødt til at have en direktør med ombord i styregruppen for projektet, men man kan ikke sige, at vi har været en del af selve kernen, der startede projektet op. Der er 6 kommuner i hovedstadsregionen, der primært har taget aktion på det her, og de har i forvejen været relativt klimaorienterede kommuner. Det har nok medvirket til, at projektet har fået en opstart, der primært har haft en klimavinkel i stedet for en bredere energiplanlægningsvinkel. Jeg synes ikke, formålet med SEP har været defineret bredt nok, eller også har det måske som hensigt været startet op bredt, og er bare hurtigt blevet snævret ind i dette projekt. Det er i hvert fald reelt komme til at handle mest om varmeplanlægning. Hvad angår forsyningsselskaber, er det udover HMN de store selskaber inden for fjernvarme, herunder affaldsforbrænding, der er med i arbejdet i hovedstaden, men der er ikke nogen elselskaber med, og det kan man undre sig over, taget i betragtning at det fra centralt hold er det såkaldte "vindscenarie", der er tænkt som det centrale scenarie – og hvor el spiller den dominerende rolle – og også en væsentlig rolle til opvarmningsformål gennem varmepumper.

Jeg tænker, at Energistyrelsen på en eller anden måde også bør bidrage til et samarbejde som dette og kaste lys over, hvordan man sikrer, at de nationale ønsker bliver udmøntet i projekterne. Alt skal ikke være nationalt styret, det er vigtigt at løsninger er funderet i det regionale, men erfaring her er, at det alligevel hurtigt kommer til at handle mere om varmeplanlægning, og ikke energiplanlægning mere generelt. Der er et eller andet i projekter her, der misser noget omkring el, energisparetiltag og transportområdet. Disse områder er ekstremt underbelyst i det arbejde der er foregået i forbindelse med SEP-projektet. Jeg har forståelse for, at der fra kommunalt regi, og i forhold til at deltagerne mest er de kommunale medarbejdere, der laver varmeplanlægning, og det også er typisk dem, der kommer med i underarbejdsgrupperne, at der så bliver fokuseret på varme, for det er det, de her erfaring og interesse i, men der er altså andre områder, der er svære at håndtere, men som man bør have med i disse SEP-arbejder.

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

I hovedstadsregionen har der været en styregruppe med deltagelse af Region Hovedstaden, 6 kommuner og 7 forsyningsselskaber fra varme, affald og gas (gas til varme og industri). Det er en lidt sjov konstruktion med Region Hovedstaden for bordenden, da der jo ikke er så meget planlægning tilbage i regionens opgaver efter strukturreformen. Vi har desværre ikke nået ret meget igennem disse to års arbejde. Det der er på programmet nu er at lave et fælles samarbejde i form af at få etableret et energisekretariat, men det er ikke endeligt besluttet endnu – det skal i princippet først endeligt besluttes hos alle 29 kommuner i Region Hovedstaden. Vi har fået udarbejdet en masse fine visioner, men vi har ikke været nede i det mere praktiske omkring hvad man kan gøre og prioritere etc. Jeg tror, det ville være nyttigt, hvis der var nogle stærkere rammer for arbejdet. Det kunne være ved at Energistyrelsen var bisidder ved arbejdet, eller at der skal indgå nogle mindste krav til at nå rundt om fx el, transport, vind og varme osv. Det der forekommer mig at være en for løs opgavebeskrivelse har haft den konsekvens, at det har været svært at lave noget tilstrækkeligt struktureret ift. at nå nogle mål, især når der også er så mange aktører, så er det svært. I SEP-arbejdet Hovedstadsregionen har man været meget ambitiøse omkring målsætningerne, men man er ikke nået så langt i forhold til hvad man så skal gøre.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Man kan ikke sige at vi har fået noget konkret ud af det. Men det har skam været nyttigt for os at få lov at sidde med rundt om bordet. Det skaber en række nye kontakter, som jeg bestemt tror er meget nyttige på længere sigt.

Er der noget særligt I har lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?

Vi følger da meget med i forvejen, så det er ikke fordi der er noget specielt, jeg kan sige vi har lært, men det er altid rart at holde sig bedre orienteret, og vi har da klart fået større indblik i og en forståelse for kommunernes forskellige situationer og forskellige positioner. Det er også nyttigt med et forum, hvor man får repræsenteret positionerne – det vil jeg bestemt støtte op om. Så projektet som sådan med at samarbejde synes jeg helt klart er en god idé – naturligvis. Det er vigtigt i forhold til at vi ikke får lavet for mange dobbeltinvesteringer eller eventuelt deciderede fejlinvesteringer. Der er stærkt brug for at arbejde sammen på tværs af kommuner, mellem forsyningsselskaberne og på tværs af forsyningsarterne.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

I Hovedstaden er der en beslutning på vej om et energisekretariat, der skal fungere som et organ, der skal hjælpe med at koordinere på tværs af selskaber. Vi kan ikke nødvendigvis trække direkte på dem, men de er en indgangsvinkel til dialog og samarbejde mellem forsyningsselskaberne og i forhold til kommunerne.

Hvilken rolle ser du energi/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Jeg synes det er fint, at forsyningsselskaberne kan snakke sammen og langt hen af vejen blive enige. I forsyningsselskaberne er vi tvunget til at tænke i mere langsigtede beslutninger, end kommunerne nødvendigvis er nødt til, og derfor tror jeg det er nyttigt at bringe kommuner og forsyningsselskaber sammen på denne måde, så der ikke bliver lavet hovsa løsninger. Vi og forsyningsselskaberne er optaget af en, så vidt muligt, optimal transition til det fossilfri samfund – for vi har ”hånden på kogepladen” ift. de store investeringer. Vi er et gasselskab, så vi synes det er smart at tænke ind, om man fx kan lave busdriften om til gas. Vi har også dialoger med fx affaldslastbiler, der kan køre på gas. Det er nogle langsigtede beslutninger, og infrastrukturen skal være med i form af tankstationer. Med hensyn til erhvervsområder, er der heller ikke nødvendigvis kun brug for at tænke i varme. I nogle erhverv er der et behov for procesvarme med højere temperaturer og her er der fordele ved gas frem for fjernvarme til områderne – ligesom el naturligvis også spiller en rolle. Det bør indtænkes i den samlede planlægning på tværs af kommuner.

Er der noget, du vurderer, at energi/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Som jeg ser det, så ville der være rart med nogle mere klare rammer for de strategiske samarbejder. Det man ønsker fra centralt hold, skal man kunne forholde sig til, og det skal indgå i det materiale, man arbejder ud fra. Jeg tror det bliver for løst, hvis ikke der er nogle lidt klarere rammer, selvom jeg ikke nødvendigvis er tilhænger af central styring. Nogle betingelser knyttet til hvad man skal arbejde med, og eventuelt en bi-deltagelse fra Energistyrelsen, så Energistyrelsen også lettere kan samle op og eventuelt viderebringe gode erfaringer fra et samarbejde til et andet. Det er en overvejelse værd, om ikke alle parter får lidt mere ud af samarbejdet, hvis der er mere deltagelse fra Energistyrelsen.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?
Jeg synes koblingen mellem SEP og anden planlægning er uklar. For eksempel erhvervsplanlægning. Man tænker da på regionale behov, men mangler koblingen til de øvrige planlægningsbehov. Det ville være rart, at kende lidt mere til rammerne i forhold til at tænke på tværs af sektorer og planlægningsområder. Med hensyn til energiplanlægning er der indirekte et regionalt udviklingsaspekt, men nogle gange kan man reflektere over hvad fx Københavns kommune egentlig får ud af det. Men jeg skal med det samme sige, at Region hovedstaden har gjort et godt stykke arbejde med at facilitere processen, men jeg tror alligevel at det vil være en fordel, hvis koblingen til regional planlægning og regionens generelle rolle var klarere defineret. Der burde være nogle rammer for, hvad der skal indgå, når man taler SEP, hvad forstår man ved "energi" i denne sammenhæng? og hvad forstår man ved "strategisk" planlægning i denne sammenhæng? Som det er nu tror jeg det bliver for tilfældigt.

Bjørk Paamand, Holte Fjernvarme (5-Hovedstaden)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Vi var inviteret til Energi På Tværs, hvor jeg deltog. Derudover har jeg deltaget i en følgegruppe for et projekt, der har udviklet et virkemiddelkatalog til regionens klimaplan.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Vi har hovedsageligt brugt Energi På Tværs til at komme igennem til kommunernes energiplanlæggere, og har fået inspiration til hvad vi skal gøre.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Fjernvarme selskaberne har i forvejen et samarbejde, der hedder Regional Fjernvarme-analyse. Det er det store billede, der er kommet ud af Energi På Tværs. Det er blevet konkretiseret, hvad de enkelte kan bidrage med, og vi har kunne fortsætte den konkrete dialog på baggrund af dette i vores to kommuner.

Er der noget særligt I har lært via samarbejdet med de forskellige energiaktører?

Vores blik er blevet meget mere regionalt nu med hensyn til energiforbedringer på tværs osv.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Vi har lært hinanden bedre at kende og har fået belyst nogle dele, vi ikke har belyst før. Og vi kan se nogle synergier, vi ikke kunne før.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Vi er de udførende. Det er vigtigt at kommunerne bliver enige og udstikker en retning for, hvad de ønsker. Kommunerne har brug for at regionen eller Energestyrelsen stiller nogle rammer op. Der skal komme nogle krav et sted fra, for ellers er det ikke effektivt.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Vi mangler stadig, at det bliver forpligtende for kommunerne, for det er det ikke i dag. Det er jo lige meget med en analyse, hvis det ikke bliver til noget. Kommunalpolitikere skal bakke op om det, eller i hvert fald tage stilling til det. Det ville være effektivt med en lov.

Som selskab synes jeg vi har gode rammer for at være med og er kvalificerede samarbejdspartnere.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Jeg synes man har været ambitiøse i Energi På Tværs, fordi man har forankret samarbejdet meget højt oppe på borgmester og politiker niveau, og det er et godt grundlag, hvis der kommer en pulje igen.

Kommunale forsyningselskaber hører fortiden til, og det skal man holde sig for øje. Beslutningsprocesserne er forskellige for de forskelligt ejede selskaber, og hvis man ikke er opmærksom på det, kan man løbe panden mod en mur. Nogle er privatejede og nogle er ejede af mange kommuner, og det giver helt forskellige udgangspunkter. De kommuner, der har forbrugerejede selskaber, tror, at alle har det, og dem der har kommunale selskaber tror, at alle har det. Der er også forskellige forudsætninger for hvordan fjernvarmeselskaberne skaffer deres varme, hvilket giver politisk uforståenhed over for de forskellige priser.

Vi retter ind når kommunerne beslutter sig. Hvis beslutningen kan blive truffet. Energi På Tværs har været gode til at inddrage folk. HMN har været med hele vejen og det har været godt. Kåre har ret i at el-, transport- og sparetiltag er underbelyste områder, men i Energi På Tværs er der taget hensyn til disse områder i konklusionen.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?
Der mangler en tværgående lastfordeling. Vi har snart forbindelse helt til Helsingør og skal have en måde at afregne varmen på. En overordnet lastfordeling vil muliggøre optimering i forhold til hvordan man producerer varmen.

Nina Holmboe, HOFOR (5-Hovedstaden)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Morten Stobbe var i styregruppen og deltog også i den task force, der var under styregruppen. Jeg har deltaget i netværksgruppemøder og også lidt i en anden task force (et hurtigtarbejdende udvalg) under netværksgruppen. Der blev oprettet Task Forces under både SG og netværksgruppen fordi der var mange mennesker, der skulle mødes hver gang, så task forcen var et lidt mindre udvalg, som kunne mødes oftere og udarbejde oplæg til hvad netværksgrupperne/SG skulle diskutere. Styregruppen havde til formål at kigge på tværs og være beslutningsorgan. I starten af projektet var der meget fokus på netværk og på kommunale procedurer og beslutningsprocesser, jeg kunne ikke bidrage så meget i starten. Efter resultaterne var i spil, blev det mere relevant for mig, og jeg kunne i højere grad bidrage til den faglige diskussion.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

I forsyningsselskaberne har vi ikke sat konkrete initiativer i værk som følge af SEP. Det har mere været sideløbende, men vi ville have lavet disse projekter under alle omstændigheder. Det gav dog mening at arbejde sammen med SEP om at lave det. Et af projekterne er den regionale fjernvarmeanalyse, som er en udspringer af varmeplan hovedstaden (Fase 3). Man kan sige, at den regionale fjernvarmeanalyse er blevet mere relevant, fordi der også fra kommunens side har været ønske om, at forsyningsselskaberne arbejder sammen.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi har kunnet være med, hvor tingene sker, og vi har fået et godt samarbejde med kommunerne. Ved at være med i SEP, har jeg lært en del om kommuner-

nes råderum, barrierer og hvordan de arbejder. Kommunerne er meget forskellige både teknisk, med infrastruktur, befolkningstal osv. Men også i forhold til ressourcer, kapacitet og styrkeforhold. Det er en stor udfordring. I Københavns Kommune kan man noget andet end i de små kommuner. København kan meget selv, men de små kommuner har måske også kun en halv medarbejder til at arbejde med hele energi- og miljøområdet. SEP er måske især en fordel for små kommuner, fordi de kan få hjælp og støtte og lære af hinanden, og her kan forsyningsselskaberne hjælpe, men vi bidrager måske også lidt mere, end vi får. Vores planer har eksisteret længe, og vi har stor erfaring med at lave dem, så vi får ikke så meget ud af SEP fagligt, men vi får noget ud af det med hensyn til det organisatoriske.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Den Regionale Fjernvarmeanalyse. Det kan være, at Varmeplan Hovedstaden 4 bliver en regional varmeplan 1. Vi har pt. kun en screeningsanalyse, men styregruppen har besluttet, at den regionale fjernvarme analyse skal præsenteres for forsyningsselskaber i regionen. Vi vil holde møder og fortsætte med at snakke sammen. Her er planen indtil videre, at det er fjernvarmeselskaberne, der skal snakke sammen.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Der har været mange diskussioner om styrkeforholdet mellem kommuner og selskaber. Selskaberne har faglig viden og fakta, og kommunerne har myndighedsrollen. HOFOR sidder fx med konkrete varmepumpeprojekter og har erfaring med dette, og det er relevant at dele både fagligheden og disse erfaringer omhandlende implementering af teknologien. Det er jo også forsyningsselskaberne, der skal investere og implementere teknologien, så derfor er det jo vigtigt, at vi i samarbejde med kommunerne står for planlægningen.

Jeg har svært ved at se regionens rolle. Hvad er det egentlig de kan og skal? De skal jo samle kommunerne, men det er svært at samle de her 29 kommuner. Det gode ved SEP er, at det giver nogle fora til faglige diskussioner, så man får denne her enormt vigtige fælles verdensforståelse, og det giver rum til at fremme vidensdeling og sørge for at kombinere viden. Vi skal ikke alle opfinde den dybe tallerken, men som for eksempel når det gælder geotermi, så skal vi dele den viden, der allerede er.

Den regionale fjernvarmeanalyse har bidraget med nogle konkrete senarier, og det er vigtigt, men lige så vigtige er diskussionsforaene. Scenarierne er gode at diskutere ud fra og få et fælles grundlag for en diskussion, så man kan diskutere sig frem til et fælles grundlag for samarbejdet. CTR, VEKS og HOFOR har gjort dette i mange år nu, altså sørget for at være enige om det konkrete faglige grundlag, men der er selvfølgelig flere aktører i SEP-samarbejdet (29 kommuner), så det er lidt sværere.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Forståelsen af rollerne. Hvem har hvilken rolle? Hvad er det for nogle håndtag, som kommunen har. Hvad er deres råderum? Hvordan kan de påvirke verden i den retning, de gerne vil? Hvad er forsyningsselskabernes rolle? Jeg hører nogle gange folk fra kommuner sige, at de fx synes, varmepumper er en god ide, og at de vil prøve og gå ud og investere i dem, men det er ikke deres rolle at lave disse investeringer.

Københavns Kommune vil være CO₂-neutrale, men vi, i HOFOR, har den begrænsning, at affald ikke er CO₂-neutralt. Vi antager i Varmeplan Hovedstaden 3, at vi i 2025 er CO₂-neutrale, men det kræver altså, at der er nogen, der finder ud af, hvad vi skal gøre med affaldet, og det ligger ikke på vores bord at finde ud af, hvad vi skal gøre. Det kan være, at affaldsselskaberne mener, at de skal have nogle klare rammer fra kommunerne, eller fra energistyrelsen, for at løse det her problem. Hvad er det for nogle rammer, der gør det svært at nå vores mål? Hvad er det for nogle ting, der er kontraproduktive for, at vi kan nå vores mål? Vi ved, hvor vi skal hen via vision og scenarier, men hvem har ansvaret for hvad?

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Det er vigtigt at have en forståelse for, at der er forskel på roller. Der er store og små aktører, og der skal fokus på at støtte de små, ved at øge kapacitet og viden hos de små. Det er vigtigt at tydeliggøre, hvad det er for nogle håndtag, vi har i forbindelse med rollefordeling og ansvarsområder. Fx: Hvis et forsyningsselskab skal bygge noget, har man brug for kommunen til at finde en grund, og måske Energistyrelsen til at sørge for, at der er nogle ordentlige rammevilkår. Der har Energistyrelsen en rolle, og det er måske ok, der er nogle bestemte rammer, men Energistyrelsen skal vide hvilke konsekvenser de har... fx store varmepumper, de findes kun som demonstrationsprojekter.

Hvis det er varmepumpe-vejen, man vil gå, så er der nogle udfordringer der, som skal løses, og sådan er det også med biomassevejen osv.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Det er rigtig spændende, hvad der kommer til at ske, med det her energisekretariat, hvad det er for en rolle, de kommer til at få. Lige nu er det lidt uklart. Vi synes, at det er rigtig spændende og vigtigt med sammenhængende energiplanlægning, og støtter at der skal være et energisekretariat. Vi synes især, der skal være fokus på vidensdeling og rådgivning til de mindre kommuner. Vi ser mest os selv som en bidragende part. Sekretariatet er også en god platform for at diskutere love og regler. Sekretariatet, ser vi, som en understøttende funktion, hvor man ikke nødvendigvis skal beslutte og diktere, men mere vidensdele og diskutere. Der står i formålet, at sekretariatet skal implementere, men det kræver jo aktive investeringer osv. Derfor er det vigtigt at forstå rollerne.

6-Sjælland

Thorkil Jørgensen, KARA/Noveren (6-Sjælland)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet? Hvad var din personlige rolle?

Jeg sad i projektets Partnerforumgruppe som repræsentant for affaldsselskaberne.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Der har været fokus på konkrete tiltag i landsbyer, naturgasområder osv. Vores interesse var mere den organisatoriske del i energiplanlægningen. Altså hvordan skaber man et organisatorisk set-up, der har de fornødne beslutningsmuskler til at realisere projekterne.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi har fået indsigt i, hvad der er produceret af materiale rundt omkring. Men vi er ikke kommet tættere på, hvilken rolle vi skal have.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Projektet har umiddelbart ikke haft fokus på det organisatoriske. Det er vigtigt at finde ud af, hvordan man skaffer et grundlag og den organisatoriske ramme for at kunne realisere projekter på tværs af kommuner. Dette har projektet ikke klart kunnet give et svar på.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Uanset hvad der skal gøres, står vi over for en kæmpe opgave.

Er der noget, der mangler i den strategiske energiplanlægning?

Det, der bliver en af de store udfordringer, er, hvordan der skabes en økonomisk og organisatorisk ramme omkring de mange aktører til at realisere visionerne i den strategiske energiplanlægning.

9-Bornholm

Kjeld Dale, Bornholm forsyning (9-Bornholm)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

Der er den Bornholmske forening IEB for de fire forsyningsselskaber, som er den overordnede paraply for hele det her projekt. Så er der selve arbejdsgruppen, som var med til at lave rapporten.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Vi kiggede på CO₂-udslip. Hvordan man kan få nedbragt den sorte CO₂, var det vi overordnet kiggede på. Her undersøgte vi muligheder for vindmøller, hvordan man kan binde Bornholm sammen med nogle ledningsnet, og Østkrafts omstilling fra kul til flis. Vi har ikke noget gas, men vi har kigget på solvarme, fjernvarme og varmepumper. Det er dog tiltag, som vi i princippet ikke ved, hvad koster endnu.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Forsyningsselskaberne har hele tiden ligget i forhjulet og har udbredt fjernvarme og afskaffet oliefyr. Der er kommet et nyt værk i Neksø, og der kommer også snart en varmepumpe, som skal udvinde varmen fra spildevand. Vi har været det hele igennem. Vi har været nød til at snakke sammen, men man kan godt sige, at vi gennem SEP har fået et bedre samarbejde.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningsselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Christiansø har fået fjernvarme.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningsselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Kommunens rolle bliver den koordinerende rolle. På Bornholm har vi et privat selskab, der sidder på Rønne, og det kommunalt ejet Bornholmsforsyning, der dækker resten af Bornholm. Det kunne godt være relevant, at kommunen havde en koordinerende rolle, og at kommunen kunne sige hvilken vej, vi skal gå. Vi har ikke haft noget samarbejde med region hovedstaden. Vi har lavet en simuleringsmodel, hvor man kan simulere varme på hele øen. Det får vi tilskud til gennem Business Bornholm, men pengene kommer fra Energistyrelsen og ikke region hovedstaden.

Er der noget, du vurderer, at energi-/forsyningsselskaber særligt mangler eller savner i arbejdet med SEP?

Vi er interesseret i økonomien, og det mangler i strategien. Dette gør også at politikerne ikke kan forholde sig til det, når de ikke kan se hvor meget det koster. Vi er gået i gang med det nu, men der er mange projekter, der slet ikke har taget højde for det. Økonomien er vigtig for at kunne sige, hvilken vej vi skal gå. Vi laver samfund-, selskabs-, og forbruger økonomi på alle vores FV-projekter. Afgifterne afgør hvilket brændsel, man vælger at bruge. På Bornholm er det billigt at bruge halm, for det sejler man ikke over og sælger på Sjælland.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Økonomi. Samfund-, selskabs-, og forbruger økonomi.

Er der ellers noget, du har lyst til at bemærke i forbindelse med SEP-arbejdet?

Vi har ikke været inde på transport. Bornholm har kørt meget på varme og el, men hvis du tager en tur med færgen eller med flyet, har du jo sendt alle besparelserne i luften, så det er lidt paradoksalt.

12-HRS

Jesper Skovhus Andersen, Ringkøbing Fjernvarmeværk (12-HRS)

Hvordan er I blevet inddraget i SEP-projektet?

I forbindelse med kommunens energiplan om VE 2020 er der blevet dannet et energisekretariat, der skal bære planen i mål. Dertil er der lavet et råd, som er en tænke tank, der skal fodre kommunalbestyrelsen med input. Der har jeg været repræsentant. Der har været flere temamøder, arrangeret af sekretariatet, som har været givende. Det blev også diskuteret, hvordan man kunne skaffe midler til at lave analyser og kortlægning, da det skulle sættes i gang. Denne proces gør, at vi nu har et præcist billede at arbejde ud fra. Derudover er der 4DH projektet, projekter med andre kommuner, regionen har et ambitiøst projekt, og der er Ph.d.-studerende, der har lavet analyser.

Hvilket energifagligt samarbejde har der været tale om?

Der er vedtaget en energistrategi for Ringkøbing-Skjern, og der er lagt en ny plan frem til kommunalpolitikerne med nye budgettal. Den nye handlingsplan har 15 punkter, og et af dem er, hvordan man kan gå fra 40 til 60 procent VE i fjernvarmen. Jeg indgår i en arbejdsgruppe, hvor vi skal finde ud af det, og her er det vigtigt, at man også er åben overfor at konvertere NG til opvarmning til fjernvarme. Det er meningen, der skal udmøntes noget, men der er lang vej, og det er svært. Vi arbejder stadig fra projekt til projekt. Kommunen har svært ved at sige nej til projekter med god samfundsøkonomi, på trods af at der måtte være en biogas strategi eller noget andet, som de ikke passer ind i. Mit mål har været, at man fra kommunen side går 'all in' og laver en præcis og konkret varmeplan. Ligesom i Silkeborg, der går man ind og siger præcis, hvad man har tænkt sig med hver ejendom, og energi- og fjernvarmeselskaberne er fuldstændig på det rene med, hvad der skal ske i hvilke områder. Det kniber altid med at finde ressourcerne til at lave en varmeplan.

Hvad har jeres selskab fået ud af at deltage?

Vi har lært hvor komplekst det er. Man kan godt se det overordnede billede, men alle de 13 forskellige selskaber tænker selskabsøkonomi, og det gør det komplekst. Men nu er der mere åbenhed og transparens. Der er så småt kommet en fusionsbølge, hvor barmarksværker slår sig sammen med andre værker, og der er derfor kommet nogle nye samarbejdsrelationer, hvor man ser nye muligheder.

Projektet er færdigt. Kloster Kraftvarmeværk bliver en del af et andet værk.

Der er ikke så meget, der går på tværs af kommunegrænser i vores kommune, men det bliver der arbejdet med i andre sammenhænge, i Regionen. Der sker en hel masse. Vi skal også til at afholde et afsluttende politikermøde i Regionen, hvor vi vil prøve at påvirke politikerne og borgmestrene til at følge disse strategier.

Har I konkrete aftaler eller planer om samarbejde på tværs af kommune, regionsgrænser eller energi-/forsyningselskaber efter projektafslutning? Hvordan/Hvorfor ikke?

Med hensyn til Biogas i vest har man haft en meget ambitiøs biogasplan, hvor man ville lave en RSK model og bygge 40-50 biogasanlæg, men det er desværre ikke gået så godt. Ringkøbing-Skjern-forsyning har overtaget projektet. Vi hælder til at biogas skal opgraderes og sendes ud i naturgasnettet. Et af Fjernvarmeselskaberne, har lavet en aftale om biogas hos nogle landmænd.

Hvilken rolle ser du energi-/forsyningselskaber generelt have i SEP fremadrettet?

Vi skal ikke slippe arbejdet nu, der er langt til mål. Fjernvarmeværkerne har startet med de lavest hængende frugter og har derfor lavet solvarme. Der er en god struktur i regionen og vores kommune, men landspolitisk mangler der noget, for vi har ikke nogle pejlemærker til, hvor vi skal hen. Der var blevet lovet en afgiftsanalyse, og det er lidt op ad bakke, at den ikke er kommet endnu. Decentrale kraftvarmeværker på naturgas har ændrede vilkår efter 2018, og vi har kigget på varmepumper, men det er der ikke økonomi i, så vi er lidt nervøse for, hvad der skal ske, og mangle nogle signaler oppe fra. Biomasse giver på nuværende tidspunkt den billigste varme. Selskabsøkonomien kolliderer ofte med samfundsøkonomien.

Hvis der kom en ny SEP-pulje, hvad ville så være en god idé at huske på i den forbindelse med hensyn til fokus og organisering?

Jeg synes, ud fra mit velorganiserede udgangspunkt, at vi mangler ressourcer. Der sidder kun en mand på energisekretariatet, og der mangler nogle ryk en gang imellem. Jeg tror at Ringkøbing-Skjern kommune er velorganiseret på dette område i forhold til nogle af de andre kommuner, de trænger til et ordentligt ryk, for de er ikke på samme måde bekendt med SEP.

Det kan være dræbende, at der mangler administrativt personale til at håndtere projektansøgninger til vindmøller og biogasanlæg. Ansøgningerne kan ligge i flere år.

Ea Energianalyse

Evaluering af SEP-puljen og Superpuljen

Bilag 6 Programmer fra puljeseminarer og slutkonference

December 2015

Udarbejdet for Energistyrelsen af:

Kirsten Dyhr-Mikkelsen og Christina Ellegaard Fich

Ea Energianalyse
Frederiksholms Kanal 4, 3. th.
1220 København K
Web: www.eaea.dk

Program for 1. seminar

Den 1. april 2014 hos Energinet.dk i Erritslev

- 09:30 Ankomst og morgenmad**
- 10:00 Velkommen i Energinet.dk's hus**
v/ Udviklingsdirektør Dorthe Vinther, Energinet.dk
- 10:10 Velkommen på seminar med introduktion til dagen**
v/ Birthe Rytter Hansen, KL
- 10:20 Energistyrelsens arbejde m. strategisk energiplanlægning og CO2-beregneren**
v/ Bjarne Juul Kristensen, Energistyrelsen
- 10:40 Præsentation af back-casting analyser for 2050**
v/ Sigurd Lauge Petersen, Energistyrelsen
- 11.00 Om at arbejde med energiscenarier**
v/ Jørgen Krarup, Energinet.dk
- 11.15 Introduktion til energifestival**
v/ Birthe Rytter Hansen, KL
- 11.25 Energifestival**
Her får I mulighed for at høre om hinandens projekter. Der er fire runder, hvilket vil sige, I kan se fire forskellige oplæg. Planen for energifestivalen ser således ud:

	Lokale: Påfuglen	Lokale: Tranen	Lokale: Ravnen	Lokale: Herkules
12.30	Runde 1: 11:30-11:45	SEP Fyn	Gate 21	SEP Region Midtjylland
	Runde 2: 11:45-12:00	Billund Kommune	HTK 202X	Grenå Kommune SEP Region Nordjylland
Frokost	Runde 3: 12:00-12:15	Ærø Energiø	STEPS	Randers Kommune
	Runde 4: 12:15-12:30	SEP Region Syddanmark	STEPS-erhverv	Ringkøbing-Skjern Kommune

- 13.30 Politisk ejerskab** – om at skabe strategier der kan omsættes til handlinger og investeringer
Oplæg v/ Henrik Narud, Billund Kommune og Lars Bo Jensen, Randers Kommune

Efter de to korte oplæg vil der være summeøvelser og dialog i plenum.

- 14:15 Vælg mellem fem energi- og tværfaglige emner**
I disse gruppesessioner er fokus på erfaringsdeling og netværk. I vælger selv gruppe – dog skal I internt i projektgrupperne prioritere at deltage i forskellige grupper. Grupperne vælges på dagen, hvor I får de nærmere beskrivelser af grupperne.

- 15:30 Vin, snacks og fri dialog i en times tid**
Indledes med opsamling på dagen og indtil vi ses næste gang
v/ Birthe Rytter Hansen, KL og Laura Huntington Villemoes, Energistyrelsen.

Program for 2. seminar i Energipartnerskabet

Tid og sted: Torsdag den 9. oktober 2014, kl. 9-17, Kvarterhuset, Jemtelandsgade 3, 2300 Kbh. S.

09.15 Ankomst og morgenbrød

09.45 Velkommen og introduktion til dagen

v/ Birthe Rytter Hansen, KL

09.50 SEP-nyt fra Energistyrelsen

Her vil der være nyt fra de seneste energianalyser som er blevet til som del af energiaftalen, samt nyt fra andre relevante analyser Energistyrelsen arbejder med. Derudover vil der være en samlet tilbagemelding på statusrapporterne. v/ Bjarne Juul-Kristensen

10.20 Energifestivalen

Her får I mulighed for at høre om konkrete erfaringer. Der er tre runder, hvilket vil sige, I kan deltage i tre forskellige oplæg. Planen for Energifestivalen ser således ud:

	Salen	Verdensrummet	Centrum	Råderum
Runde 1: 10.20-10.35	1) Fjernvarme-superstruktur i Østjylland? V/ Midt energistrategi	2)Smart Driving på Bornholm. V/ Strategisk energiplan Bornholm	3) Handleplan om øget fleksibilitet i lokale energisystemer. V/ Handleplan om øget fleksibilitet i lokale energisystemer	4) Samarbejde mellem kommunale/ regionale aktører og forsyningselskaber. V/ SEP i Syddanmark
Runde 2: 10.35-10.50	5) Et positivt samarbejde udvikles i forbindelse med at skabe en fælles energifremtid i Grenaa.V/ Grenå Energiforsyningsstrategi	6) En fælles politisk vision. V/ Energi på tværs (Region Hovedstaden)	7) Hvordan kommuner kan fremme energiomstilling i erhvervet V/ STEPS – erhverv (Region Sjælland)	8) Ærø's elfærgeprojekt: Fra lokal idé til EU-ansøgning på under to år. V/ Smart Energy Island (Ærø)
Runde 3: 10.50-11.05	9) Borgernær indsats for 60+ til fremme af strategisk energiplanlægning. V/ Borgernær indsat til fremme af SEP i udkantskommuner	10) Alternative drivmidler til godstransport – et analyseprojekt under HTKGG. V/ Høje-Taastrup- Going Green	11) Hvilke nye muligheder giver STEPS de strategiske energiplanlæggere? V/ STEPS (Region Sjælland)	12) Screening af tiltag, - hvordan bliver de sammenlignelige. V/ Billund Energihandlingsplan

11.20 **Pause med kaffe og dialog med oplægsholdere**

11.30 **Plenumoplæg om suboptimering**

Et energisk Nordjylland og Energiplan Fyn fortæller om deres overvejelser i forhold til at undgå suboptimering. Hvilke former for suboptimering er identificeret, og hvordan indgår problemstillingen i analysearbejdet?

12.00 **Frokost og netværk**

12.50 **Energispil**

Omstillingen til vedvarende energi kræver en aktiv deltagelse fra mange forskellige energiaktører. Det er aktører med forskellige forudsætninger og forskellige roller. Vi spiller brætspil – og prøver roller af for at lære hinanden bedre at kende. Martin Dam Wied fra *Energi på Tværs* (Hovedstadsregionen) forklarer reglerne og fortæller, hvordan spillet har indgået i deres i projektproces, og hvad de har fået ud af det.

13.50 **Pause med kaffe og kage**

14.05 **Workshops**

Vi opdeler os på dagen med én deltager fra hvert projekt til hver workshop.

Workshop 1 (Salen)	Workshop 2 (Centrum)	Workshop 3 (verdensrummet)
<p>Hvem er "vi"? – Et samarbejde mellem forskelligartede aktører <i>v/ Ea Energianalyse</i> En af de store udfordringer ved strategisk energiplanlægning er, hvordan relevante aktører organiseres og aktiveres i samarbejdet. Hvordan håndterer og respekterer vi på konstruktiv vis, at aktørerne i projektet har forskellige interesser i og vilkår for et samarbejde omkring planlægningen og den efterfølgende implementering? Erfaringer og overvejelser fra MIDT Energistrategi (<i>v/ Louise Langbak Hansen</i>) bruges som afsæt for øvelse og diskussion.</p>	<p>Storytelling som metode til at styrke formidling og samarbejde <i>v/ Annika Agger,</i> <i>Cand.techn.soc og ph.d.</i> Hvordan kan vi fortælle om vores visioner for strategisk energiplanlægning, så det giver mening for andre– fx borgere, andre fagfolk og politikere? Vi vil i løbet af oplægget blive præsenteret for en række metoder, som vi efterfølgende vil arbejde med i praksis.</p>	<p>Backcasting som metode i strategisk energiplanlægning <i>v/ Tyge Kjær, Roskilde Universitet</i> Hvordan kommer vi fra strategi til virkelighed? Hvordan får vi skabt energiplaner, der kan hjælpe os med at nå vores mål på den lange bane? Vi skal i forbindelse med denne workshop høre om STEPS-projektets erfaringer med backcasting, samt introduceres til de grundlæggende principper i metoden. Oplægget vil fungere som inspiration til den efterfølgende øvelse og diskussion.</p>

15:35 Opsamling på workshops

16:00 FAQ til Energistyrelsen

Projekterne sender spørgsmål ind på forhånd. Spørgsmålene er udgangspunktet for dialog med Energistyrelsen.

v/ Bjarne Juul-Kristensen

16:30 Snacks og bobler

17:00 Tak for i dag!

Program for 3. seminar i Energipartnerskabet

Tid Torsdag den 19. marts 2015, kl. 9.15-16.30
Sted Munkebjerg Hotel, Munkebjergvej 125, 7100 Vejle

09.15 Ankomst og morgenbrød

09.45 Velkommen og introduktion til dagen
v/ Birthe Rytter Hansen, KL

09.50 SEP-nyt fra Energistyrelsen
Energistyrelsen præsenterer blandt andet status for den løbende evaluering og den planlagte slutevaluering, udkast til yderligere planlagt energifaglig evaluering samt opdateringer af SEP-kortlægningsvejledningen, herunder håndtering af CO2-emissioner og VE-andele fra el-produktion i scenarierne frem mod 2035.
v/ Bjarne Juul-Kristensen, Energistyrelsen

10.20 Kaffepause

10.30 Energifestivalen
Her får I mulighed for at høre om konkrete erfaringer. Der er fire runder, hvilket vil sige, I kan deltage i fire forskellige oplæg. Planen for Energifestivalen ser således ud

	Mødelokale 1 - Strategiske beslutninger og politisk ejerskab	Mødelokale 2 - Kortlægning og analyse	Mødelokale 5 - Samarbejde med energiaktører
Runde 1: 10.30-10.55	1) Samfundsvidenskabelige tilgange til energiplanlægning v/ Katrine Prytz Larsen, Region Syddanmark, SEP Syddanmark,	2) Omkostningseffektiv omstilling til en fuldstændig fossilfri energiforsyning v/ Per Alex Sørensen, PlanEnergi, Smart Energy Island	3) Hvordan kan virksomheders overskudsvarme indgå i SEP? v/ Tomas Sander, Energiklyngecenter Sjælland, STEPS Erhverv
Runde 2: 11.00-11.25	4) Omstilling af energisystemet som vækstmotor v/ Martin Dam Wied, Gate21, Energi på Tværs	5) Lokaløkonomiske analyser v/ Majbritt Skov, Rambøll, Billund Energihandlingsplan	6) Kommunen som facilitator og katalysator v/ Carsten T. Willadsen, Grenaa energiforsyningsstrategi
Runde 3: 11.30-11.55	7) Borgerinddragelse i den grønne omstilling v/ Thomas Jensen, Hjørring Kommune, Et energisk Nordjylland	8) Simulering og samarbejde – et faktabaseret beslutningsgrundlag v/ Anne Sofie Poulsen, Bright Energy Island	9) Borgernær indsats til fremme af SEP i det åbne land v/ Carsten Vejborg, Energitjenesten, Borgernær indsats til fremme af SEP i yderområder
Runde 4: 12.00-12.30	10) Energiplanen - strategisk fundament for erhvervsudvikling i Odsherred v/ Karina Jespersen, Odsherred Kommune	11) Omstilling af fjernvarmen v/ Morten Jørgensen, Gate21, Høje Taastrup-Going Green	12) Samarbejde og netværksdannelse v/ Martin Berg Nielsen og Louise Krog Jensen, Hjørring Kommune, Fleksibilitet i lokale energisystemer.

12.30 Frokost

13.30 Plenumoplæg med tema om energiplanlægningen fremadrettet

13) Indspark til den fremtidige organisering af SEP

V. Louise Langbak Hansen, Region Midtjylland, 'midt energistrategi'

4) Politisk ejerskab, strategiske beslutninger og fremtidig organisering

V. Anders Johan Møller Lund, Fåborg-Midtfyn Kommune, Energiplan Fyn

14.15 Gruppearbejde om dagens emner – og om metodeevaluering af projekterne

Deltagerne vælger selv på dagen, hvilken gruppe de ønsker at deltage i.

Projektlederne fra de 6 regionale projekter bedes dog vælge den første gruppe, som er målrettet dem. Andre er dog også velkomne til at deltage i gruppen.

Gruppe 1 – om metodeevaluering af projekterne

Energistyrelsen planlægger at gennemføre et nyt projekt med titlen

"Metodeevaluering af puljeprojekterne". Det nye projekt planlægges udbudt som konsulentopgave umiddelbart efter seminaret, og resultaterne planlægges at blive præsenteret på konferencen til oktober. Formålet med gruppearbejdet er at kvalificere opgavebeskrivelsen for det nye projekt, inden det udbydes.

Projektet planlægges opdelt i to dele. 1) Sammenfatning af de anvendte kortlægnings – og analysemetoder i de 14 projekter, og 2) Udarbejdelse af landsscenerier, baseret på resultater fra alle 14 projekter, men med hovedvægt på resultaterne fra de seks regionale projekter.

Gruppe 2 - Energiplanlægningen fremadrettet

I denne gruppe følger vi op på plenum oplæg om den fremtidige energiplanlægning. Lige nu er der ikke en klar ansvarsfordeling mellem stat, regioner og kommuner på energiområdet. Kommunerne opsætter målsætninger, regionerne bidrager i det omgang, de finder ressourcer og interesse i det og staten har nationale mål for VE og energieffektiviseringer. Med midlerne til de 14 projekter i energipartnerskaber er der blevet sat fokus på energiplanlægningen i hele landet.

Vi taler en snak rundt om bordet – og deler erfaringer og holdninger til fremtidens energiplanlægning.

15.00 Pause med kaffe og kage

15.20 Opsamling på dialog i grupperne

15.30 FAQ til Energistyrelsen og dialog om input til SEP vejledninger

Projekterne sender spørgsmål ind på forhånd. Spørgsmålene er udgangspunktet for dialog med Energistyrelsen. Der vil her også være muligt at komme med spørgsmål til den endelige indrapportering. v/ *Bjarne Juul-Kristensen, Energistyrelsen*

16.00 Opsamling – og det videre frem

Med evaluering af dagen i dag og mulighed for alle til at komme med input til Energipartnerskabets afsluttende konference den 8. oktober 2015.

16.10 Snacks og bobler

16:30 Tak for i dag

Program for den afsluttende konference i Energipartnerskabet

Tid 9.oktober 2015, kl. 9.00-17.00

Sted Radisson Blu Scandinavia Hotel, Amager Boulevard 70, 2300 København S

09.00 Ankomst og morgenbrød

09:30 Velkomst og introduktion til dagen

vl Birthe Rytter Hansen, KL

09:40 Status for strategisk energiplanlægning

Bjarne Juul-Kristensen, Energistyrelsen

09:55 Markedspladsen

Besøg de 14 projekter ved 14 stande. Her viser og fortæller de om deres resultater og erfaringer, og svarer på spørgsmål fra besøgende

10:25 Fremtidens energiplanlægning

Deltager i debatten er Jørn Pedersen, Formand for KL's Teknik og Miljøudvalg, og Jens Stenbæk, Næstformand i Danske Regioner og Regionsrådsformand i Region Sjælland. Derudover bidrager to forsyningselskaber med synspunkter.

Ordstyrer er Susanne Krawack fra Concito

11:05 Energifestivalen - del 1

Her får I mulighed for at høre konkrete erfaringer og resultater fra projekterne. Energifestivalen er delt i to dele, og I vil altså have mulighed for at høre fem forskellige oplæg. Planen for Energifestivalen ser således ud. Hvis I ikke kender projekterne på forhånd, kan I læse mere [her](#).

	Plenum	Mødelokale 2	Mødelokale 3
Runde 1: 11:15-11:40	1) SEP Syddanmark	2) Høje Taastrup Going Green	3) Borgernær indsats til fremme af SEP i yderområderne
Runde 2: 11:45-12:10	4) Energi på Tværs	5) 'Midt energistrategi'	6) STEPS Erhverv

12:15 **Frokost**

13:15 **Folkeligt engagement + bæredygtig udvikling
= lokaludvikling og beslutningsdygtighed**

v/ Søren Hermansen, Samsø Energiakademi

13:55 **Energifestivalen - del 2**

Runde 3: 14:00:-14.25	7) Billund Energihandlingsplan	8) Smart Energy Island	9) Et energisk Nordjylland
Runde 4: 14.30-14:55	10) Energiplan Fyn	11) Flexibilitet i lokale energisystemer	12) Strategisk energiplanlægning på Bornholm
Runde 5: 15:00.-15.25	13) STEPS	14) Grenaa energiforsyningsstrategi	

15:25 **Pause med kaffe og kage**

15:55 **Opsamling på de 14 partnerskabsprojekter**

De 14 partnerskabsprojekter har arbejdet med at fremme omstillingen af energien rundt om i Danmark. På energifestivalen og på markedspladsen har I hørt og mødt partnerskaberne. Forskellige energiaktører vil som afslutning på dagen komme med deres bud på de vigtigste erfaringer.

v/ Ordstyrer Susanne Krawack, Concito

16:40 **Tak for jeres deltagelse i energipartnerskabet**

16:45 **Snacks, bobler og netværk**

17:00 **Tak for i dag**